

DAGELIJKSE KRONIEK 1967

JANUARI

1. Het *zielental* der gemeente bedraagt 723.955 tegen 728.308 op 1 januari 1966.

3. Ir. Th. Brouwer, directeur van de dienst van Stadsontwikkeling en Wederopbouw, slaat de eerste paal voor een *parkeertableau* aan de Heer Bokelweg in het Zomerhofkwartier (arch.bureau Maaskant, Van Dommelen, Kroos en ir. Senf).

3. Mr. J. Mannoury, voorzitter van de Raad van Arbeid te Utrecht, is met ingang van 1 juni 1967 benoemd tot buitengewoon hoogleraar in het sociaal recht, de sociaal-politieke verhoudingen en het arbeidsrecht in de faculteit der economische wetenschappen aan de Nederlandse Economische Hogeschool.

3. De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening heeft de bouw goedgekeurd van 25 projecten te Rotterdam, onder welke de *uitbreiding van het Bouwcentrum*, *twee gebouwen aan de verlengde Lijnbaan*, *de groothandelsmarkt voor groenten en fruit aan de Vlaardingweg* en de *uitbreiding van het Gemeentearchief*.

4. De minister van Verkeer en Waterstaat, dr. J. E. de Quay, verklaart in de Tweede Kamer dat het *graven van een geul* in zee naar Europoort een urgente zaak van nationaal belang is. Een speciale werkgroep zal het plan in studie nemen.

5. De voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Westelijk Noordbrabant te Breda pleit in zijn nieuwjaarsrede voor de totstandkoming van een *havenschap voor het Scheldegebied* in samenwerking met de havens van Rotterdam en van Antwerpen.

7. In het kader van het Brabants perscontact wordt te Bergen op Zoom een informatie-bijeenkomst belegd, waarop o.m. burgemeester Thomassen en schepen Delwaide van Antwerpen aanwezig zijn. Vast is komen te staan dat Rotterdam gekozen heeft voor samenwerking in 'de gouden delta' met Zeeland, Noord-Brabant, Antwerpen en Gent.

9. De voorzitter van de *pacifistisch-socialistische fractie* in de Gemeenteraad, de heer L. C. J. Slaager, heeft besloten zijn raadszetel ter beschikking te stellen en te bedanken voor het lidmaat-

schap van de P.S.P.

9. De samenwerkende rederijen *Holland-West Afrika Lijn N.V.* te Amsterdam en de *Nigerian National Shipping Line Ltd.* te Apapa hebben besloten de haven van Rotterdam uitgaand op te nemen in hun gezamenlijk *vaarschema naar West-Afrika*.

10. In IJsselmonde wordt het *bejaardengebouw 'Haegenburgh'* officieel in gebruik gesteld door prof. dr. J. P. van Praag, lid van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland.

10. Aan het begin van zijn nieuwjaarsrede tot de *Gemeenteraad* spreekt de burgemeester gelukwensen uit aan het adres van het bruidspaar van de dag, *Prinses Margriet en de heer mr. Pieter van Vollehoven*.

Voorts besteedt hij in het bijzonder aandacht aan de positie van het *openbaar lichaam Rijnmond* en aan de noodzakelijkheid de *vaargeul in de Noordzee* voor tankschepen van ca. 200.000 ton tijdig gereed te hebben, opdat grote financiële schade voor onze economie kan worden voorkomen.

De heer mr. L. A. Struik (K.V.P.) pleit in een interpellatie over art. 18 van de Algemene Politieverordening voor een maximale *demonstratievrijheid*.

De Gemeenteraad aanvaardt o.a. de voorstellen tot het smelten van de drie organen voor sociaal opbouwwerk en maatschappelijk werk (Stichting stedelijk sociaal opbouwwerk, Stichting samenwerking maatschappelijk werk en Stichting raad van overleg voor het maatschappelijk welzijn) tot één *Stichting raad voor het maatschappelijk welzijn* en tot het vaststellen van *bestemmingsplannen voor een deel van de polder Noord-Kethel en voor het gebied bij de Wildersekade*.

11. Bij Koninklijk Besluit is *mevrouw mr. J. Zeelenberg*, wethouder van Financiën en Kunstzaken, met ingang van 10 februari 1967 benoemd tot lid van de Raad van State.

12. Uit Tokio wordt gemeld dat de Japanse scheepsbouwmaatschappij *Nippon Kokan Kabushiki Kaisha (NKK)* op het punt staat een overeenkomst te sluiten met de *Rotterdamsche Droogdok Maatschappij N.V.* betreffende het instellen van een nazorgdienst in Europa voor door de N.K.K. gebouwde schepen.

12. Aan de *Medische Faculteit* vindt de eerste promotie plaats. De heer *H. R. Reinhold* promoveert tot doctor in de geneeskunde.

13. Na gedurende drie dagen het *ontwerp-begroting voor 1967*

2. Coba Kelling t.g.v. haar 50-jarig toneeljubileum in gesprek met minister Klompé van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, 27 januari.

3. Leden van de Rotterdamse provo-groep 'De nieuwe generatie' in dispuut met H. Koekoek op een verkiezingsvergadering, 2 februari.

4. De aftredende commandant van het Korps Mariniers gen.-maj. J. G. M. van Nass overhandigt het vaandel aan zijn opvolger gen.-maj. A. M. Luijk, 17 februari.

behandeld te hebben, wordt dit door de *Gemeenteraad*, hoewel eensgezind in zijn verontrusting over het gebrek aan financieringsmiddelen, aanvaard. De burgemeester verklaart dat Rotterdam zich scherp zal zetten wanneer van de werkgroep-Van Aartsen uit zou worden gevraagd de *Maasvlakte* in zuidelijke richting uit te breiden en langs het *Haringvliet* industrieën te vestigen.

14. In de foyer van de Rotterdamse Schouwburg neemt de heer *Aart Glansdorp* afscheid als leraar schilderen aan de Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen. Hem wordt de *penning van de Leuve* van de Rotterdamse Kunststichting toegekend.

16. *Prof. dr. H. J. Frietema*, directeur van de Nationale Coöperatieve Raad, is benoemd tot ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

16. De '*Niso*', vlaggeschip van Shell Tankers N.V. (120.000 ton), vaart Europoort binnen. Het is het *grootste schip*, dat ooit de haven van Rotterdam is binnengelopen.

17. *Kapitein D. C. Ouwehand*, gezagvoerder van het motorschip '*Prinses Beatrix*' van de Maatschappij Zeeland, neemt te Hoek van Holland afscheid in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Hij is benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

17. Aan de Noorderhavenkade wordt het nieuwe semi-permanente schoolgebouw van de *Algemene meisjesschool voor Nijverheidsonderwijs 'De Windroos'* officieel in gebruik genomen.

19. *Dr. H. K. A. Visser*, lector in de kinderendocrinologie te Groningen, is benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de kindergeneeskunde aan de Medische Faculteit.

19. De heer *C. J. A. Jungerhans* neemt afscheid als directeur van Jungerhans' Magazijnen van huishoudelijke en luxe artikelen N.V.

20. Het gemeentebestuur van Vlaardingen heeft telegrammen gezonden aan het gemeentebestuur van Rotterdam en de directies van Shell Nederland Raffinaderij N.V. en van de fabriek van chemische produkten Vondelingenplaat N.V. naar aanleiding van ernstige *luchtverontreinigingsverschijnselen*.

20. Door sleepboten van *L. Smit en Co.* zullen in opdracht van de Amerikaanse Military Sea Transportation Service een groot aantal vaartuigen worden overgebracht van Frankrijk naar

Southampton.

20. Door de *N.V. Konam* wordt een Noorse tanker van 18.000 ton in de eigen haven in *Midden-Europoort* binnengeloodst, nadat nog maar enige uren tevoren het baggerbedrijf van Adriaan Volker de laatste baggerspecie boven de oppervlakte had gebracht.

21. De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft het Gemeentebestuur bericht de door de Gemeente voor een complex van 720 *woningwetwoningen in Ommoord* berekende *grondkosten* onaanvaardbaar te achten.

21. Aan het Boterdorpse Verlaat wordt de eerste paal geslagen voor een nieuwe *roeiaccommodatie van de Koninklijke roei- en zeilvereniging 'De Maas'*.

23. Bij de Soetendaalsebrug aan de Rotte is de eerste paal geslagen voor een houten *roeibotenhuis van de Gemeente*.

23. Zowel in het noordelijk als in het zuidelijk stadsgedeelte worden *oecumenische kerketochten* gehouden.

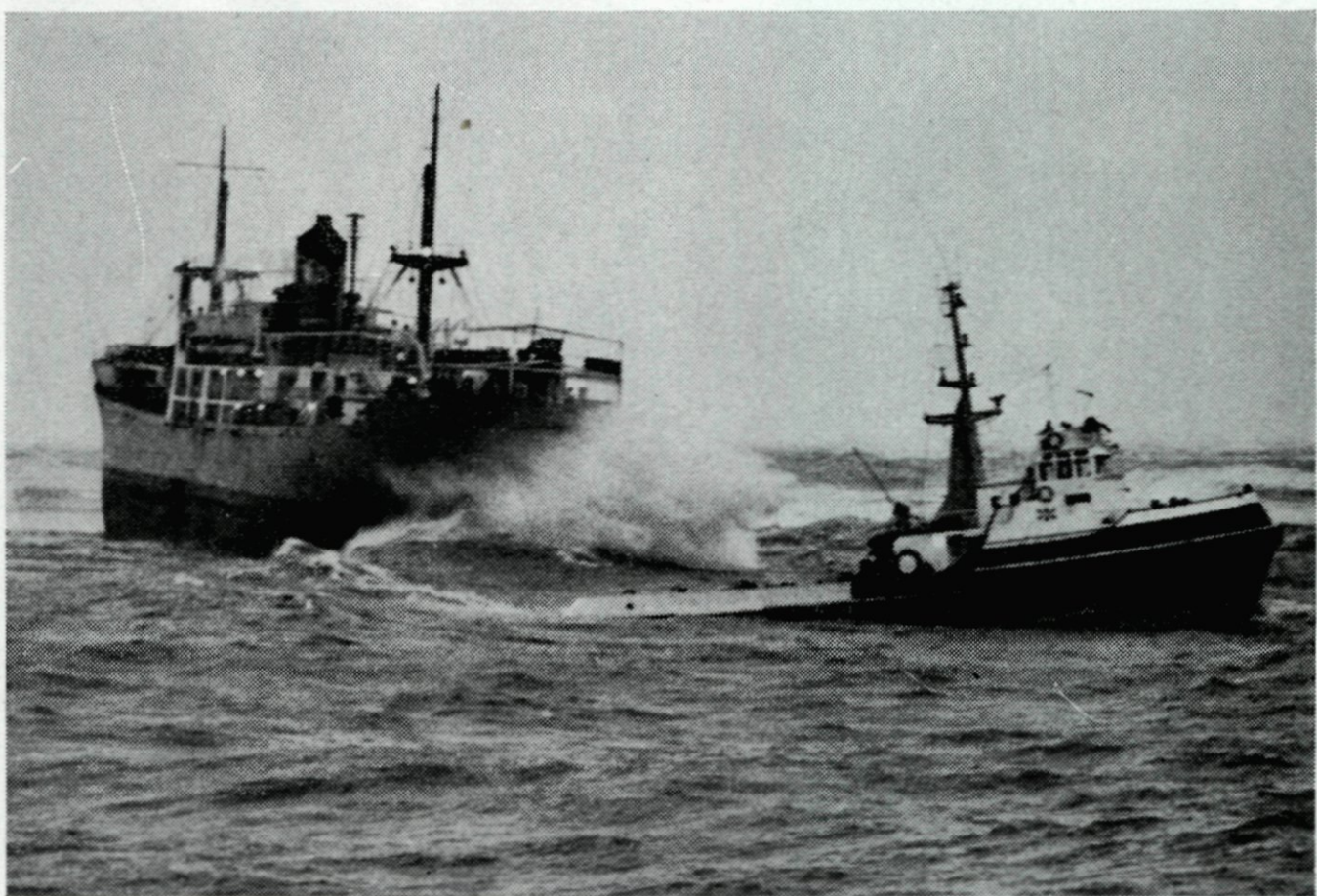
24. *De Rotterdamsche Droogdok Maatschappij N.V.* heeft van Brown and Rott Inc. te Houston een opdracht ontvangen tot bouw van een *'pipe burying barge'*, een vaartuig, dat pijpleidingen, welke in de Noordzee zullen worden gelegd, zal begraven.

24. Wethouder G. Z. de Vos opent aan de Dantestraat in Lombardijen het dertiende filiaal van de *Gemeentebibliotheek*.

24. De Hoge Raad verwerpt de beroepen in de zaak van twee jongelui, die veroordeeld zijn wegens deelneming aan een volksooploop en het niet-opvolgen van de oproep van de politie bij een *happening* rond het beeldje Fikkie.

26. Door de *Gemeenteraad* wordt in de vacature, ontstaan door het overlijden van wethouder mr. H. Bavinck, benoemd de heer *J. Worst*. De heer *drs. J. G. van der Ploeg* wordt benoemd als tijdelijk wethouder gedurende de ziekte van wethouder *R. Lange-rak*. Als lid van de Gemeenteraad wordt beëdigd de heer *H. J. van der Meiden* (Antirev. Partij).

27. T.a.v. de *taakverdeling binnen het college van Burgemeester en Wethouders* is besloten dat wethouder Worst zich zal belasten met de zorg voor de openbare werken, economische aangelegenheden, de sociale afdeling van de dienst van Volkshuisvesting en het Gemeentearchief. Wethouder Polak krijgt de zorg voor de stadsontwikkeling, het verkeer, de volkshuisvesting en de dienst van Bouw- en Woningtoezicht. De tijdelijk benoemde wethouder

5. Koningin Juliana stelt de reddingboot 'Javazee' van de Kon. Zuidhollandse Mij. tot Redding van Schipbreukelingen in gebruik, 27 februari.

6. Bij de poging het Griekse schip 'Alkyone' los te trekken sloeg de sleepboot 'Vikingbank' even later zelf op de Zuiderpier bij Hoek van Holland, 19 maart.

7. De koning van Nepal en zijn gevolg tijdens een rondvaart, vergezeld door de minister van Buitenlandse Zaken mr. J. M. A. H. Luns, 27 april.

8. Afkondiging van de geboorte van Prins Willem-Alexander, 28 april.

Van der Ploeg neemt voor wethouder Langerak waar (onderwijs en volksontwikkeling, sport en recreatie).

27. In de Rotterdamse Schouwburg wordt na de toneelvoorstelling de actrice *Coba Kelling*, die vijftig jaar aan het toneel is verbonden, gehuldigd. De minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, mej. dr. M. A. M. Klompé, deelt daar mede dat H.M. de Koningin haar tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau heeft benoemd.

27. De *luchtlijn Rotterdam-Manchester* van de British United Air Ferries wordt per 1 maart opgeheven.

27. Dr. L. de Jong, directeur van het Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie te Amsterdam, is benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de algemene geschiedenis van de nieuwste tijd aan de Nederlandse Economische Hogeschool.

31. Tot hoofd van de secretarie-afdeling Economische Aangelegenheden en Openbare Nutsbedrijven wordt benoemd de heer *W. L. van Schaik*, thans als hoofdadministrateur verbonden aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

31. Ter gelegenheid van zijn afscheid als chef afdeling goederenvervoer te land van de Rijksverkeersinspectie te Rotterdam, district Zuid-Holland, wordt de heer *W. D. Delfos* gehuldigd en benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

31. Het voormalige passagiersschip '*Cilicia*', thans liggende in de Parkhaven, wordt door mevrouw H. F. M. Backx-Bennink herdoopt in het *havenvakschoolschip* '*Jan Backx*' en door burgemeester Thomassen officieel in gebruik gesteld. Bij deze gelegenheid legt de heer *dr. J. Ph. Backx* zijn functie als voorzitter van de Stichting Vakopleidingen Havenbedrijf neer.

31. Dr. F. W. T. Hunger, algemeen secretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam, is benoemd tot voorzitter van de televisie- en radio-omroep T.R.O.S.

FEBRUARI

1. Minister-president dr. J. Zijlstra verklaart het probleem van de *financiële positie van de grote gemeenten* op te zullen nemen in het dossier voor de aanstaande kabinetsformateur. Het zal een der punten zijn, die in het kader van de te stellen prioriteiten

voor de komende periode moeten worden opgelost.

2. Het *Openbaar Slachthuis* heeft de definitieve ministeriële erkenning gekregen, welke nodig is om deel te kunnen blijven nemen aan de produktie, bewerking en verwerking van vlees dat bestemd is voor export in E.E.G.-verband.

2. In de raad van Rijnmond wordt medegedeeld dat de *Spijkenissebrug* over de Oude Maas nog in 1967 3¹/₂ m omhoog zal worden gevijzeld. Rijnmond gaat voort met het pleiten voor *doortrekking van de metro naar Spijkenisse en Hellevoetsluis*.

2. Een verkiezingsbijeenkomst van de *Boerenpartij* in de Rivièrahal – met als spreker de heer H. Koekoek – verloopt door het optreden van enige tientallen provo's uiterst rumoerig en wordt voortijdig beëindigd.

2. De negenjarige *Walter de Wildt* uit de Oldegaarde (Zuidwijk) wordt door een buurvrouw vermoord.

3. Drie organisaties van voormalige verzetsstrijders zullen in het vervolg naar buiten als eenheid optreden onder de naam *Verzet Rotterdam 1940-1945*, overkoepelend orgaan van de verenigingen Voormalig Verzet Zuid-Holland, Nationaal Federatieve Raad en Vereniging van Ex-politieke Gevangenen (Expogé).

3. Aan het Rijnmondgebied is in de traditionele bouw een *contingent van 7500 woningen* toegewezen; voor industriële bouw is geen limiet gesteld.

8. *Dr. M. Frenkel*, hoofd van de interne afdeling van het Antoni van Leeuwenhoekhuis te Amsterdam, is benoemd tot gewoon hoogleraar in de inwendige geneeskunde aan de Medische Faculteit.

8. Medegedeeld wordt dat de *Associated Humber Lines Ltd* te Hull voornemens is haar *diensten tussen Rotterdam en Hull* uit te breiden.

9. De directie van het *Rotterdams Philharmonisch Orkest* deelt mede dat de onderhandelingen met *Jean Fournet* hebben geleid tot diens aanstelling als dirigent en artistiek leider per 1 september 1968, als opvolger van *Franz-Paul Decker*.

9. Door de *Gemeenteraad* wordt in de vacature, welke is ontstaan door het vertrek van mejuffrouw mr. J. Zeelenberg, tot wethouder benoemd de heer *J. Reehorst*.

De Gemeenteraad aanvaardt o.a. het voorstel tot bouw van *708 woningwoningen met garages volgens het systeem-Dura-*

Coignet op de Zalmplaat.

10. Op het *metroviaduct* in Zuid gaan de eerste *metrotreinen* proefrijden.

10. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat deelt mede dat de Regering, mede gelet op het advies van de interdepartementale werkgroep Vaargeul in de Noordzee naar Europoort, onder bepaalde voorwaarden bereid is te voldoen aan het verzoek van de gemeente Rotterdam en de aldaar gevestigde oliemaatschappijen om *Europoort zo spoedig mogelijk toegankelijk te maken voor schepen met een laadvermogen van 225.000 ton en een diepgang van 62 voet.*

13. Een vertegenwoordiging van Burgemeester en Wethouders pleegt overleg met de minister van Verkeer en Waterstaat over de financiële aspecten van het *toegankelijk maken van het Europoortgebied voor schepen tot 225.000 ton met een diepgang van 62 voet.* Van 1967 tot 1970 worden de kosten op f 125 miljoen geschat.

15. Bij de *verkiezingen* voor de Tweede Kamer behaalt de K.V.P. 11,9 % (in 1963 15,1 %), Partij van de Arbeid 40,0 % (45,3 %), V.V.D. 10,2 % (11,1 %), de A.R. Partij 9,2 % (8,3 %), de C.H.U. 6,1 % (6,5 %), de C.P.N. 5,7 % (4,0 %), de P.S.P. 4,6 % (5,0 %), de S.G.P. 1,8 % (2,1 %), de Boerenpartij 2,3 % (0,9 %), het G.P.V. 0,6 % (0,5 %), D '66 4,8 % (—), overige partijen 2,8 % (1,2 %).

16. In de zaak van vier jongelui die zonder vergunning van Burgemeester en Wethouders op 2 juli 1966 met borden met opschriften en foto's tegen de oorlog in Vietnam hadden *gedemonstreerd*, bevindt de Rechtbank de verdachten schuldig aan overtreding van art. 18 van de Algemene Politieverordening van Rotterdam en veroordeelt hen tot een geldboete. In tegenstelling tot de officier van justitie is de Rechtbank van mening dat art. 18 niet zonder meer in strijd is met art. 7 van de Grondwet (handelende over vrijheid van drukpers).

16. *Pakhuismeesteren N.V.* maakt de oprichting bekend van *Europak N.V.* (Tankinstallatie Pakhuismeesteren Europoort). Op een terrein in *Europoort* zal binnen zeer korte tijd ca. 1.500.000 ton opslagcapaciteit en een aantal steigers voor mammoettankers worden gebouwd.

17. Aan *prof. dr. J. Tinbergen*, hoogleraar aan de Nederlandse Economische Hogeschool, wordt de *Erasmusprijs 1967* toegekend.

Voor de eerste maal wordt deze jaarlijkse Europese prijs verleend aan een Nederlander.

17. *Generaal-majoor J. G. M. Nass*, commandant van het *Korps Mariniers*, draagt het bevel over het korps over aan zijn opvolger, *generaal-majoor A. M. Luijk*. De laatste deelt in zijn toespraak mede dat het korps parachutisten zal krijgen.

17. De sleehopperzuiger '*Geopotes IX*' wordt op de proeftocht overgenomen door de Koninklijke Maatschappij tot het uitvoeren van openbare werken Adriaan Volker N.V. Het wordt ingezet voor baggerwerk voor de *vaargeul voor Europoort*.

17. *Shell Nederland Raffinaderij N.V.* heeft bekend gemaakt dat zij de verwerkingscapaciteit van haar *raffinaderij in Pernis* zal uitbreiden tot ruim 25 miljoen ton aardolie per jaar. Daartoe zal een vijfde destillatie-eenheid met een capaciteit van 7,5 miljoen ton worden gebouwd. Na uitvoering der plannen zal de raffinaderij de grootste ter wereld zijn. Op het terrein in *Europoort* zal de tankcapaciteit worden vergroot.

17. De *tram- en metroremise aan de Hilledijk* wordt officieel in gebruik genomen.

17. Op de werf van Van der Giessen-De Noord N.V. te Alblasserdam wordt het dubbelschroefs bevoorradingschip '*Smit-Lloyd II*' voor Smit Lloyd N.V. te water gelaten.

17. Het nieuwe in Japan gebouwde motorvrachtschip '*Leuve Lloyd*' van de *Koninklijke Rotterdamsche Lloyd N.V.* vertoeft voor de eerste maal in Rotterdam. *Mevrouw mr. J. M. van Walsum-Quispel* biedt in de salon een geschenk van Delfts blauw aan.

17-18. In de Kleine Zaal van De Doelen wordt het *37ste Nederlandse Congres van de Bestendige Commissie van de Nederlandse Congressen* gehouden. De minister van Onderwijs en Wetenschappen, prof. mr. I. A. Diepenhorst, verricht de opening van dit congres, dat beoogt de culturele integratie tussen Noord en Zuid te bevorderen.

20. Aan de Schipholstraat in Zestienhoven wordt het nieuwe *centrum voor gezins- en wijkwerk 'Landzicht'* officieel geopend.

21. Burgemeester en Wethouders van Rotterdam hebben met de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening overeenstemming bereikt omtrent een gewijzigde *exploitatieopzet voor de bebouwing van de wijk Ommoord in de Prins Alexanderpolder*. Daardoor zal het mogelijk zijn de *bouw van woningen op voet van de*

woningwet verder ter hand te nemen.

21. Dr. J. Gerbrandy, hoofd van de afdeling inwendige geneeskunde van het ziekenhuis Dijkzigt, is benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de inwendige geneeskunde aan de Medische Faculteit.

23. De commissaris van de Koningin in Zuid-Holland, mr. J. Klaasesz, verricht de opening van het nieuwe gebouw van het *Nederlands Talen Instituut* aan de Hilledijk.

23. Aan het begin van de zitting der *Gemeenteraad* wordt het nieuwe raadslid H. C. Lagrand (P.S.P.) beëdigd. Aanvaard worden o.a. enige voorstellen betreffende *onderwijsaangelegenheden*. Tijdelijk wethouder drs. J. G. van der Ploeg verklaart zich bereid meer aan prijsbewaking t.a.v. het onderhoud van scholen te laten doen.

25. Burgemeester en Wethouders hebben in samenwerking met de Kamer van Koophandel een commissie ingesteld ter voorbereiding van de bouw van een *internationaal zakencentrum*.

25. De N.V. *Gastankvaartmaatschappij Chemgas* heeft drie nieuwe duwbotten en zeven duwbakken in gebruik genomen voor het *vervoer van vloeibaar gas op de Rijn*.

25. De Noorse rederij O. H. Meling te Stavanger zal een veertiendaagse *lijndienst* openen van *Rotterdam naar Tripoli en Bengazi* onder de naam *Continent Libyan Line*.

27. H.M. de Koningin stelt in de Veerhaven de nieuwe *reddingboot 'Javazee'* van de *Koninklijke Zuid-Hollandse Maatschappij tot redding van schipbreukelingen* in dienst.

27. Door een felle *brand* wordt een grote *emballageloods* van H. J. Reesink en Co. N.V. op Pier 2 van de Waalhaven in de as gelegd.

27-4 maart. In het kader van de *Boekenweek* worden door het *Rotterdams Studenten Gezelschap* diverse evenementen georganiseerd.

28. De Staatssecretaris van Volksgezondheid, dr. A. J. H. Bartels opent het *Noorse medische centrum*.

MAART

1. Naar aanleiding van zijn veertigjarig jubileum wordt de heer

C. P. F. van der Pluijm, directeur van de N.V. Intermetaal, benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

1. Het Landbouwschap neemt in een rapport stelling tegen plannen tot een aanzienlijke uitbreiding van de *havencapaciteit van Rotterdam op Voorne-Putten*.

2. Wethouder J. Worst reikt de eerste sleutel uit voor de *Era-woningen*, die in de wijk *Ommoord* worden gebouwd.

3. Op het voormalige vliegveldterrein Waalhaven worden bedrijfspannen van *Philips Nederland N.V.* en van het autobedrijf *N.V. Victoria* geopend.

3. Aankomst van het *5.000ste zeeschip* in de haven (in 1966 op 7 maart).

3. Aan de Aveling te *Hoogvliet* wordt de eerste paal geslagen voor het *Gezondheidscentrum* (arch. ir. C. Veerling).

3. Burgemeester Thomassen opent aan het Langepad het nieuwe *clubgebouw van de Kralingsche Zeilclub*.

6. *Mr. A. Blussé van Oud-Alblas*, kamerheer in buitengewone dienst van H.M. de Koningin en voorzitter van de Stichting Havenbelangen, is benoemd tot commandeur in de Nationale Orde van Verdienste. De Franse ambassadeur overhandigt hem de bijbehorende versierselen.

8. De directeur van de dienst van Volkshuisvesting, de heer H. K. Duhoux, metselt de eerste steen voor het *bejaardencentrum 'Abtshove' annex dienstverleningscentrum aan de Abtsweg (Overschie)*, dat gebouwd wordt in opdracht van *Patrimoniums Woningstichting te Delfshaven* (arch.bureau Leo de Jonge).

9. Provinciale Staten van Zuid-Holland verwerpen een motie, gericht op de handhaving van het *Staelduinse Bos bij Hoek van Holland* als algemeen recreatieterrein (het bos heeft thans gedeeltelijk een militaire bestemming; de eigenaar overweegt het overige deel aan de *Rotterdamsche Golfclub* te verhuren).

9. De Poolse ambassadeur opent in het pand van de N.V. P. van Reeuwijk aan de Binnenweg de door de Poolse Kamer van buitenlandse handel georganiseerde *tentoonstelling 'Polen nu'*.

9. De Gemeenteraad benoemt wethouder *G. Z. de Vos* (K.V.P.) tot loco-burgemeester.

Aanvaard worden o.a. de voorstellen inzake een *afvloeiingsregeling voor ca. 200 personeelsleden van de gasfabrieken Keilehaven en Feijenoord* i.v.m. de staking der produktie aldaar (on-

danks de door de minister van Binnenlandse Zaken aangevoerde bezwaren) met een amendement-L. M. Bliet (P.v.d.A.), tot wijziging van de *Havenverordening t.a.v. laden, lossen en vervoer van gevaarlijke stoffen*, tot bouw van 721 woningwoningen in *Ommoord* (na ministeriële bereidverklaring voor de *woningwetbouw in Ommoord* een hogere vergoeding te geven), tot voorbereiding van een *saneringsplan van een deel van Crooswijk* en inzake ont-eigening van 110 merendeels *oude panden in Overschie* i.v.m. de aanleg van een weg ter ontsluiting van de *Oost-Abtspolder*.

In een motie-drs. A. J. Lems (P.v.d.A.) worden Burgemeester en Wethouders uitgenodigd om de Rijksoverheid te verzoeken in onderzoek te nemen of een ander systeem dan dat van procentuele verhogingen van de *salarissen der ambtenaren* te prefereren is.

10. Dr. J. J. van der Werff ten Bosch, lector in de experimentele endocrinologie te Leiden, is benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de fysiologie aan de Medische Faculteit.

13. Op een discussieavond te Antwerpen spreken burgemeester W. Thomassen en schepen L. Delwaide als hun oordeel uit dat het *Deltagebied* voor de twee havens vele mogelijkheden herbergt. De kansen zullen gebruikt moeten worden in eendrachtige samenwerking.

14. Wethouder G. Z. de Vos opent de nieuwe spreekuurafdeling van het *Eudokia-ziekenhuis*.

14. Wethouder J. Worst opent de *97ste paasveetentoonstelling*.

15. Burgemeester Thomassen verricht de officiële heropening van het verbouwde en uitgebreide *Havenziekenhuis*. Tevens wordt het veertigjarig bestaan gevierd.

15. Burgemeester Thomassen opent in de Ahoy'hal de *bloemen- en vaktentoonstelling Lentiade 1967*.

15. De commissaris der Koningin in Zuid-Holland, mr. J. Klaas-sesz, installeert in het Provinciehuis te 's-Gravenhage de *Coördinatie-commissie meting luchtverontreiniging in Zuid-Holland* onder voorzitterschap van mevrouw mr. Chr. A. de Ruyter-De Zeeuw.

16. De nieuwe *Bethlehemkerk* aan de Bas Jungeriusstraat van de *Hervormde Gemeente Charlois* wordt officieel in gebruik genomen.

16. In verband met zijn veertigjarig jubileum wordt de heer *P. Burik*, hoofd van de secretarie-afdeling Sport en Recreatie en

secretaris van de Raad voor de lichamelijke opvoeding, gehuldigd. De burgemeester stelt hem in kennis van zijn benoeming tot officier in de Orde van Oranje-Nassau.

16. De heer *J. J. van Raalte*, hoofdredacteur van de Handels- en Transportcourant, ontvangt t.g.v. zijn 25-jarig jubileum de zilveren penning van de Kamer van Koophandel.

17. De burgemeester heeft vijf plaatsen aangewezen waar zonder voorafgaande vergunning toespraken mogen worden gehouden (*sprekershoeken*).

17. Burgemeester Thomassen stelt het nieuwe bedrijfspand van de *C.V. Coöperatief Vervoerscentrum Lijnco-Rotterdam* aan de Schuttevaerweg (*Spaansepolder*) in gebruik.

18. Het Griekse vrachtschip '*Alkyone*' loopt vast op de zuiderpier te Hoek van Holland. De *sleepboot 'Vikingbank'* van L. Smit en Co's Internationale Sleepdienst is bij een poging het los te trekken gekapseisd. Met een helicopter van de Marine worden de opvarenden gered.

20-21. De heer *D. Berghout*, chef van de hulpsecretarie te Pernis en voorzitter van de wijkraad voor Pernis, neemt afscheid wegens vertrek naar elders.

21. Te Middelburg wordt de eerste vergadering gehouden van het *Overlegorgaan Zeehavenontwikkeling Zuid-West-Nederland*.

22. De Gereformeerde *Verrijzeniskerk* in Het Lage Land (*Prins Alexanderpolder*) wordt officieel geopend.

22. Schuldeisers van de Amerikaanse rederij Sapphire Steam Lines Incorporated in New York hebben de vrachtschepen '*Sapphire Etta*' en '*Sapphire Gladys*' aan de Lloydkade *aan de ketting* laten leggen.

23. De *Gemeenteraad* aanvaardt o.a. de voorstellen tot votering van een aanvullend krediet voor het *concert- en congresgebouw De Doelen* – mede t.b.v. de inrichting van een ruimte in de kelder voor cabaret (*'t Winkeltje' van Ansje van Brandenburg*), tot oprichting van een *gemeentelijk internaat voor de zeevaart* aan boord van het schip '*Jan Backx*' van de Havenvakschool, tot vaststelling van een nieuwe *legesverordening*, tot het stichten van een *verzorgingsgebouw voor bejaarden in Ommoord* en tot vaststelling van een *bestemmingsplan voor een terrein aan de Ringdijk* ten noorden van de wijk Buitenzorg (alwaar de *Adriaan Stichting* en de *gemeentelijke Mytylschool* zullen worden gevestigd).

24. De *proefgeul voor de mond van de Nieuwe Waterweg* is voltooid.

29-31. Een delegatie onder leiding van de burgemeester brengt een *bezoek aan Hull*.

APRIL

3. *Shell Nederland Chemie N.V.* heeft te Pernis een naftakraker en een etheenoxxydefabriek in bedrijf gesteld.

3-4. Congres van de *Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen* in De Doelen.

4. Twee Rotterdamse ingezetenen worden beëdigd als minister in het kabinet-De Jong: *ir. W. F. Schut*, directeur van het Instituut Stad en Landschap van Zuid-Holland als minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en *drs. B. J. Udink*, secretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken, als minister zonder portefeuille voor de Ontwikkelingshulp.

5. *Z.K.H. Prins Bernhard* verricht de officiële opening van het nieuwe complex van de *Graan Elevator Maatschappij (G.E.M.)* en de *Graan Silo Maatschappij (G.S.M.)* in het *Botlekgebied*.

5. De 145.000 ton dw. metende Noorse tanker '*Moida*' loopt de Rotterdamse haven (Vierde Petroleumhaven) binnen. Het is het *grootste schip* dat tot dusver in Rotterdam is gearriveerd.

5. Burgemeester Thomassen biedt, namens de gemeente, *mr. V. G. M. Marijnen*, voorzitter van de *Rijnmondraad*, een *ambtsketen* aan.

6. De *Gemeenteraad* aanvaardt o.a. de voorstellen tot *wijziging van de tram- en autobustarieven van de R.E.T.*, tot het doen instellen gezamenlijk met het openbaar lichaam Rijnmond van een *verkeers- en economisch onderzoek* t.b.v. de stad, havens en het Rijnmondgebied, tot vaststelling van een wijziging t.a.v. de supermarkten in de *verordening vakantiesluiting winkels* en tot het aangaan van een bruikleenovereenkomst met de *Stichting Atlas van Stolk*.

6. De heer *H. J. Valk*, directeur van het Gemeente Energie Bedrijf, neemt in De Doelen afscheid wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Hij wordt benoemd tot ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

7. Medegedeeld wordt dat de *Bell-Lijn* in juni een *containerdienst* zal gaan onderhouden tussen de Brittanniëhaven en *Teesport* aan de Engelse noordoostkust.

8. Opening van het Rotterdamse *Jeugdfestival*, dat gedurende vijf weekeinden wordt gehouden.

10. In een openbare vergadering van de Raad voor de milieuhygiëne in het Nieuwe Waterweggebied wordt de *Centrale meld- en regelkamer luchtverontreiniging* officieel in dienst gesteld.

10. Tijdelijk wethouder drs. J. G. van der Ploeg opent aan de Gebbeweg in *Hoogvliet* een nieuw *scholencomplex*.

11. Aan de Nederlandse Economische Hogeschool is benoemd tot hoogleraar in de econometrie *dr. T. Kloek*, thans lector in de econometrie, en tot hoogleraar in de waarschijnlijkheidsrekening en statistiek *dr. J. Koerts*, thans lector in de waarschijnlijkheidsrekening en statistiek.

13. De oud-commandant van het Korps Mariniers, *generaal-majoor J. G. M. Nass*, is benoemd tot commander in het Amerikaanse Legion of Merit.

13. *Z.K.H. Prins Claus* brengt een werkbezoek aan het bedrijf van de Nieuwe Rotterdamse Courant N.V.

13. Het bevoorradingsschip '*Smit Lloyd II*' wordt overgedragen aan de rederij Smit Lloyd N.V.

13. Burgemeester Thomassen opent in *Hamburg* de *tentoonstelling 'Rotterdam in Kürze'*.

14. H.M. de Koningin heeft de oud-commandant van het Korps Mariniers, *generaal-majoor der mariniers J. G. M. Nass*, benoemd tot haar adjudant in buitengewone dienst.

15. Aan de Noorderkanaalweg wordt de eerste paal geslagen voor het *roeigebouw van de Rotterdamse Studenten Roei Vereniging 'Skadi' en de Algemene Rotterdamse Studenten Roei- en Zeilvereniging 'Hades'* (arch.bureau Lelieveldt).

18-19. Congres van de *Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond* in De Doelen. *Z.K.H. Prins Claus* woont een deel van het programma bij.

19. Wethouder J. Worst stelt het nieuwe aula-complex op de *begraafplaats aan de Oudelandseweg te Hoogvliet* officieel in gebruik.

20. In de vergadering van de *Gemeenteraad* herdenkt burgemeester Thomassen de overleden *oud-wethouder A. B. de Zeeuw*.

Na lange discussie wordt het voorstel inzake de toekomstige organisatie van het openbaar voortgezet onderwijs aanvaard (*oprichting van zeven scholengemeenschappen met voorhands het behoud van het Erasmiaans Gymnasium*). Een motie-mevrouw Endert Baylé (V.V.D.) om een proef te nemen met één scholengemeenschap in de Prins Alexanderpolder, wordt verworpen. Aanvaard worden voorts o.a. de voorstellen tot goedkeuring van de eerste fase van een *wijziging van het tram- en autobusnet van de R.E.T.* op de rechter-Maasoever en tot votering van kredieten voor de oprichting van een *centrum voor zeevarenden in Europoort*, voor het aanleggen van een *tijdelijke zweminrichting nabij de Michelangelostraat in de Prins Alexanderpolder* en voor het laten geschikt maken van een aantal braakliggende terreintjes in *Crooswijk* voor recreatieve doeleinden.

20. De *Graan Elevator Maatschappij (G.E.M.)* heeft plannen om op de *Maasvlakte* een nieuw graanoverslagbedrijf te vestigen.

21. Mevrouw A. N. Thomassen-Lind verricht de officiële opening van de *Rijnmondbakkerijen* aan de *Zomerhofstraat*.

24. In zijn kwaliteit van loco-burgemeester opent wethouder G. Z. de Vos het nieuwe bedrijfsgebouw van de *N.V. Instituut voor Electronische Administratie* aan de *Diergaardesingel*.

25. Op de *Luchthaven Rotterdam* slaat burgemeester Thomassen de eerste paal voor een nieuw stationsgebouw (arch. J. Bister).

25. De eerste paal wordt geslagen voor een nieuw kantoorgebouw en een opslagloods voor *Van Gend en Loos* aan de *Wilhelminakade* (arch. D. J. Verschuijl).

26. 23ste jaarlijkse ontmoeting tussen *Rotterdamse en Antwerpse scholieren*.

27. Vergezeld van de *Prinsessen Margriet en Christina* brengen *Koning Mahendra* en *Koningin Ratna van Nepal* met hun zoon en dochter een bezoek aan Rotterdam. Een rondvaart door de havens en een rondvlucht boven de Deltawerken worden gemaakt.

27. Voor de eerste maal in de geschiedenis van de Rotterdamse beurs wordt een *theeveiling* gehouden.

28. Ter gelegenheid van de *geboorte van een prins van Oranje-Nassau* hebben diverse feestelijkheden plaats.

28. Aan de *Westzeedijk* wordt de eerste paal geslagen voor de *uitbreiding van het Centraal Belastinggebouw*.

28. In de Burgerzaal van het Stadhuis worden door de burgemeester 74 koninklijke onderscheidingen uitgereikt. Benoemd zijn tot:

ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw: *J. Hartong*, oud-directeur van de Eerste Rotterdamsche Maatschappij van Verzekeringen;

officier in de Orde van Oranje-Nassau: *A. Wolters*, hoofdcommissaris van politie; *mej. dr. M. W. Alkemade*, rectrix van het R.K. Lyceum voor Meisjes; *C. Slagmolen*, hoofdinspecteur van 's Rijks belastingen; *prof. drs. A. L. Brok*, hoofdaccountant van de Rijksaccountantsdienst; *ir. A. van Aalst*, directeur van F. Kloos en Zonen's Werkplaatsen N.V. te Kinderdijk; *W. Schattinga*, oud-hoofd van de centrale accountantsdienst West-Europa van Unilever N.V., *dr. J. A. Albronda*, oud-chef van de medische dienst van de Scheepvaart Vereeniging Zuid;

ridder in de Orde van Oranje-Nassau: *W. H. van den Dool*, oudlid van de generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk; *C. J. Rol*, gemeentelijk inspecteur van het onderwijs; *H. L. Baars*, hoofd van een bijzondere lagere school; *B. Kamerling*, hoofd van een school voor b.l.o.; *A. Glansdorp*, oud-hoofddocent van de Academie van Beeldende Kunsten; *A. Brederoo*, hoofdcontroleur A van 's Rijks belastingen; *F. Vorstenbosch*, hoofd verificateur-controleur der invoerrechten en accijnzen; *D. Prins*, gepensioneerd technisch hoofdamtenaar 1ste klasse bij het Loodswezen enz.; *J. H. Schut*, transportondernemer; *J. W. van Hilten*, chef-hofmeester bij de Holland-Amerika Lijn; *S. Brill*, violoncellist bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest; *pater C. J. M. van Gisbergen*, clubhuis-directeur van de Stichting St. Franciscus Liefdewerk; *mej. H. C. Hartong*, danspedagoge; *W. E. H. Beijers*, oud-directeur van de Stichting Katholiek Bureau voor school- en beroepskeuze; *A. Schaap*, hoofdcommies A van het ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

De volgende niet-Rotterdammers, die te Rotterdam hun werk hebben, zijn benoemd tot:

ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw: *Th. A. W. Ruys*, Wassenaar, lid van de Firma Wm. Ruys en Zonen;

officier in de Orde van Oranje-Nassau: *J. C. Kremer*, Voorburg, directeur van het postdistrict Rotterdam.

1. *Koninginnedag-viering*. Ontvangst van genodigden ten Stadhuiuze met toespraken van de voorzitter van het Comité voor Nationale Belangen, mr. H. N. Wakkie, en de burgemeester; feestprogramma vóór het Stadhuis; opvoering van 'Advocaat Pathelin' door leden van de N.A.T.U. in het Piccolotheater. Diverse feestelijkheden in het centrum en in de stadswijken. Groot vuurwerk op het Charloisse Hoofd.

2. Aankomst van het *10.000ste zeeschip* in de haven (in 1966 op 9 mei).

2. Wethouder mr. H. C. G. L. Polak slaat aan de *Maasboulevard* de eerste paal voor een *serviceflat met tachtig woningen* in opdracht van N.V. Stadhouderslaan te 's-Gravenhage en N.V. Wereldhaven te Rotterdam (arch.bureau Fiolet N.V.).

3-4. *Dodenherdenking*. Kransleggingen o.a. bij de monumenten aan de Westersingel en op het Stadhuisplein. Stille tocht naar het monument van de Mariniers aan het Oostplein.

Ook op 4 mei (Hemelvaartsdag) heeft een herdenking plaats bij het verzetsmonument op de Westersingel; het initiatief daartoe was gekomen uit kunstenaarskringen.

5. *Bevrijdingsdag*. Sterwandeltocht van scholieren naar de Energiehal; bevrijdingsfeestavond van Voormalig Verzet Zuid-Holland in Lommerrijk; bevrijdingsconcert in De Doelen.

5. In de Minosstraat in *De 110 Morgen* wordt het bejaardenhuis 'Gerrit Spronkershuis' van Humanitas officieel in gebruik genomen.

5. In *Ommoord* wordt de eerste paal geslagen voor het bejaardenhuis 'De Schutse' van de Woningstichting 'Onze Woning' (arch. J. C. Bolten).

8. Het *tram- en busnet van de R.E.T.* wordt ingrijpend gewijzigd.

10. Aan de Mozartlaan wordt de eerste paal geslagen voor de *uitbreiding van het Gereformeerd Burger Weeshuis* (arch. ir. J. J. M. Vegter).

10. Het nieuwe *kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente in Nederland aan het Rauwenhoffplein* wordt in gebruik genomen.

11. De heer drs. L. van Leeuwen, jongste lid van de Gemeenteraad, wijdt op het Schouwburgplein de eerste *sprekershoek* van Rotterdam in.

11. In de Burgerzaal van het Stadhuis wordt officieel afscheid genomen van *mevrouw mr. J. Zeelenberg*, oud-wethouder van Financiën en Kunstzaken. Zij wordt onderscheiden met de *penning van de Maze* van de Rotterdamse Kunststichting.

11. De *Gemeenteraad* aanvaardt het plan-Fokkinga van de dienst van Stadsontwikkeling tot inrichting van het *Schouwburgplein*; een motie-drs. L. van Leeuwen (V.V.D.) om het voorstel aan te houden teneinde te onderzoeken of een combinatie met een plan van particuliere zijde (plan-Van Nierop) mogelijk is, wordt verworpen. Voorts worden o.a. aanvaard de voorstellen tot de *bouw van 704 woningwetwoningen in Ommoord*, tot stichting van een nieuw gebouw voor de *Nicolaas Witsenschool* (gemeentelijke technische school voor vakopleidingen in de scheepsbouw) aan de Oost-Varkenoordseweg en tot *verlegging van de hoofdwaterkering op de rechter-Maasoever tussen het Marconiplein en de grens der gemeente Schiedam*.

11. Aan de Langenhorst wordt het *R.K. bejaardentehuis 'Joachim en Anna'* geopend.

13. Aan de Schuttevaerweg in de *Spaansepolder* wordt het nieuwe gebouw van de *N.V. Rotterdamsch Bodehuis 'De Samenwerking'* in gebruik genomen.

13-28. Een Rotterdamse delegatie maakt onder leiding van de burgemeester een *goodwill-reis naar Canada en Amerika*.

16. In de Rotterdamse Schouwburg viert het *Historisch Genootschap Roterodamum* zijn twintigjarig bestaan. De toneelgroep De Maasstadspelers voert het toneelstuk 'De koopman in oudheden' van Rosier Faassen op. Leerlingen van de Dansacademie van het Rotterdams Conservatorium voeren o.l.v. Nel Roos historische dansen uit.

18. De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, ir. W. F. Schut, slaat in *Ommoord* de eerste paal voor *651 eengezinswoningen* (arch. Joh. Visser) en *70 bejaardenwoningen* (arch. ir. M. K. J. J. ter Kuile).

18. De commissaris van de Koningin in Zuid-Holland, mr. J. Klaasesz, opent het bij de Luchthaven gelegen *Skywayhotel annex Motel Rotterdam*.

18. Ter gelegenheid van het éénjarig bestaan van *De Doelen* wordt een kolderconcert gegeven door het Rotterdams Philharmonisch Orkest.

18. In het *Gemeentearchief* opent wethouder mr. H. C. G. L. Polak een nieuwe lezingzaal; in aansluiting daarop opent de heer W. A. Fibbe, oud-wethouder voor het Archief, een tentoonstelling van 17de en 18de eeuwse tekeningen van Rotterdam en omgeving.

19. In De Doelen houdt het *Nederlands Instituut van Register-Ingénieurs* een symposium over industrieel bouwen. De bijeenkomst wordt bijgewoond door *Z.K.H. Prins Claus*.

24. De directeur-generaal van het Onderwijs, mr. J. G. M. Broekman, opent aan de Rodaristraat in de *Prins Alexanderpolder* de openbare lagere *Jan Anthonie Bijlooschool*.

26. In de *Spaansepolder* wordt de eerste paal geslagen voor drie nieuwe pakhuizen van de *Erven de wed. J. van Nelle N.V.* (arch. Van den Broek en Bakema).

26. De *Gemeenteraad* aanvaardt o.a. de voorstellen tot uitbreiding van het aantal *parkeermeters in de binnenstad* (met afschaffing van de *blauwe zones*) en tot verdere *wijziging van het tram- en autobusnet van de R.E.T.* op de rechter-Maasoever.

26. Aan de Van Maasdijkweg op het Industrierrein Waalhaven is het nieuwe bedrijfscomplex van het expeditie- en opslagbedrijf *N.V.Hiwa* geopend.

27. Burgemeester en Wethouders zetten in een nota tot de Gemeenteraad uiteen dat de *investeringen* ernstige moeilijkheden blijven teweegbrengen. Voor bijna alle sectoren van de gemeentelijke huishouding zijn de oorspronkelijk geraamde behoeften tot 70 % verminderd.

30. De Hoge Raad spreekt als zijn oordeel uit dat artikel 18 van de Rotterdamse Algemene Politieverordening strijdig is met artikel 7 van de Grondwet (vrijheid van drukpers) en dus verbindende kracht mist. De Hoge Raad vernietigt de vonnissen van de rechtbank te Rotterdam tegen de vier jongelui die op 2 juli 1966 in het centrum van Rotterdam met sandwichborden hebben *gedemonstreerd* tegen de oorlog in Vietnam.

31. In de verenigde vergadering van het hoogheemraadschap van Schieland wordt medegedeeld dat Rijkswaterstaat in het belang van de scheepvaart heeft besloten tot *afsnijding van de bocht in de Nieuwe Maas bij de polder De Nes*.

31. Op het dak van de zuidelijke zijbeuk van de *Grote of Sint Laurenskerk* wordt de laatste lei gelegd.

2. De *Paul Nijgh-penning* wordt uitgereikt aan *mevrouw A. G. C. Hager*, oud-directrice van de Clubhuizen 'De Arend' en 'De Zeemeeuw' en aan de heer *A. Kuijpers*, bestuurslid van diverse R.K. instellingen op maatschappelijk en sociaal terrein.

2. Ter gelegenheid van de jaarlijkse vergadering van de Nederlandse Journalistenkring wordt de heer *mr. A. Stempels*, hoofdredacteur van de Nieuwe Rotterdamse Courant, door de burgemeester in kennis gesteld van zijn benoeming tot officier in de Orde van Oranje-Nassau.

2. *Prof. dr. J. H. van Stuijvenberg*, hoogleraar in de economische en sociale geschiedenis aan de Nederlandse Economische Hogeschool, is benoemd tot hoogleraar in de economische geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam.

3. Aan de Berlagestraat in de *Prins Alexanderpolder* wordt de eerste paal geslagen voor de nieuwe *Hervormde Immanuelkerk* (arch. H. W. M. Hupkes).

5. *H.M. de Koningin* verricht de officiële opening van de *Beneluxtunnel*. De *wagenveerdienst Vlaardingen-Pernis* wordt gestaakt.

5. Op het Schouwburgplein wordt een grote *betoging gehouden ten gunste van Israël*, dat op alle fronten door de Arabische landen een oorlog is opgedrongen.

6. Burgemeester Thomassen slaat de eerste paal voor het nieuwe *Internationale Centrum voor Zeevarenden in Europoort-oost* (arch.-bureau Drexhage, Sterkenburg, Bodon en Venstra).

6. De oud-commandant van het Korps Mariniers, *generaal-majoor b.d. J. G. M. Nass*, is benoemd tot algemeen secretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam.

8. Medegedeeld wordt dat vier grote *Duitse staalbedrijven* (Mannesmann, August Thijssen, Hüttenwerke Rheinhausen en Hüttenwerke Oberhausen) hebben besloten in Europoort een *ertsoverslagbedrijf* te stichten met een capaciteit van 11 miljoen ton per jaar.

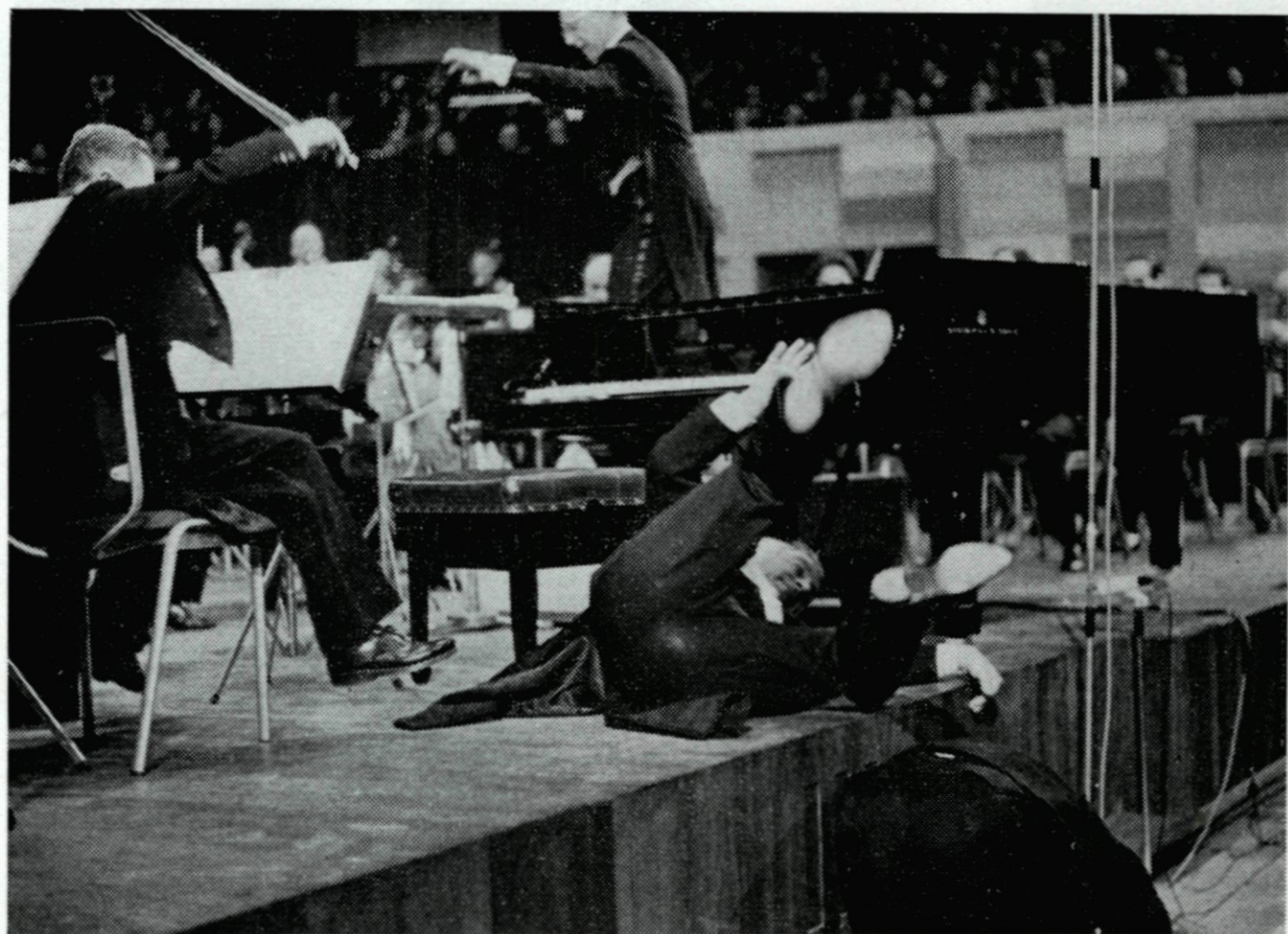
8. De *Gemeenteraad* aanvaardt na een levendige discussie het voorstel tot herziening van de *verordening op het georganiseerd overleg*, waarin een toelatingsnorm van 5 pct. van het gemeentepersoneel is opgenomen.

Aanvaard worden voorts o.a. de voorstellen tot aanleg van een *drinkwatertransportleiding van de Beerenplaat naar de Honingerdijk*,

9. Op het Schouwburgplein wordt de eerste sprekershoek ingewijd door de initiatiefnemer drs. L. van Leeuwen, lid van de Gemeenteraad, 11 mei.

10. Burgemeester Thomassen neemt afscheid van oud-wethouder mr. J. Zeelenberg, 11 mei.

11. Een Rotterdamse delegatie bezoekt Canada en de U.S.A.; ontvangst van het echtpaar Thomassen door burgemeester John Vliet Lindsay van New York, 23 mei.
12. 'Kolderconcert' ter viering van het eenjarig bestaan van De Doelen; pianist Daniël Wayenberg op het podium gedeponereerd, 18 mei.

tot vaststelling van een *verordening op het vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg* en inzake het *bestemmingsplan van het gebied ten zuiden van de Vondelingenweg en de Albert Plesmanweg*.

8. Het gemeentebestuur van Capelle aan den IJssel stelt zich op het standpunt dat Capelle aan den IJssel en de zgn. *Alexanderstad* verenigd moeten worden tot *één nieuwe gemeente*.

8. In de synagoge aan de Paetsstraat wordt een *gebedsdienst* gehouden voor *Israël*.

9. Bij Koninklijk Besluit wordt hoofdinspecteur *J. W. Donkersloot* met ingang van 16 juni benoemd tot commissaris van politie.

12. Het kerkgebouw '*De Bron*' te Hoogvliet (Meeuwenplaat) wordt officieel in gebruik genomen voor de Hervormde en voor de R.K. eredienst.

12. Het bij de werf Van der Giessen-De Noord N.V. te Alblasserdam gebouwde bevoorradingschip '*Smit Lloyd 14*' wordt overgedragen aan Smit-Lloyd N.V.

12-14. Een *Russische delegatie uit Leningrad* o.l.v. burgemeester A. Sizov brengt een bezoek aan Rotterdam.

13. De *geriatische inrichting aan de Aristotelesstraat (Lombardijen)* wordt door de architect overgedragen aan de gemeente Rotterdam.

14. *Dr. G. van den Brink*, wetenschappelijk hoofdmedewerker te Groningen, is benoemd tot gewoon hoogleraar in de biologische en medische natuurkunde aan de Medische Faculteit.

14. De eerste paal wordt geslagen voor de *uitbreiding van het Bouwcentrum* (arch.bureau Eijkelenboom en Middelhoek).

14. *Ir. J. van den Berg*, directeur van Niehuis en Van den Berg's Scheepsreparatiebedrijf N.V. en voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken, is benoemd tot officier in het Legioen van Eer en ontvangt de versierselen van de Franse ambassadeur.

14. Op het kruispunt 's-Gravendijkwal-1ste Middellandstraat zijn twee *tramstellen van lijn 15 tegen elkaar gebotst*. Hierbij werden 17 personen gewond.

15. In het gebouw van de Rotterdamsche Kunstkring wordt de *Hendrik Chabotprijs voor Beeldende Kunst* uitgereikt aan de beeldhouwer *P. van Stuivenberg* en de *Anna Blamanprijs* voor literatuur aan de letterkundige *W. A. Wagener*.

15. Wethouder mr. H. C. G. L. Polak slaat de eerste paal voor een complex van *360 Dura-Coignet premiewoningen op de Zalm-*

plaat onder *Hoogvliet* voor de bouwvereniging *Patrimonium* in samenwerking met het *Pensioenfonds voor de Havenbedrijven*.

16. In De Doelen wordt het Rotterdamse deel van het *Holland Festival* geopend met een concert van het Rotterdams Philharmonisch Orkest met medewerking van het Philharmonisch Koor uit Krakau en Het Haags Matrozenkoor.

17. Met ingang van 1 juni 1967 is *dr. H. J. J. van Beinum*, lid van het bestuurscollege van The Tavistock Institute of Human Relations, benoemd tot gewoon hoogleraar in de sociale psychologie in de faculteit der economische wetenschappen van de Nederlandse Economische Hogeschool.

17. De heer *H. Janssen Pzn.*, president-directeur van Janssen-auto's N.V., viert in het Parkhotel zijn gouden jubileum. Hij wordt benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

19. De acteurs *Eric Schneider* en *Luc Lutz* van het Nieuw Rotterdams Toneel ontvangen uit handen van mevrouw E. van Hall-Nijhoff te Amsterdam respectievelijk de *Louis d'Or 1967* en de *Arlecchino 1967* – onderscheidingen voor het vertolken van de beste hoofdrol en de beste bijrol in het afgelopen toneelseizoen.

19. De gemeenteraad van Capelle aan den IJssel aanvaardt het voorstel van Burgemeester en Wethouders om de Kroon te verzoeken de grenzen van deze gemeente met Rotterdam en Zevenhuizen in die zin te wijzigen, dat een nieuwe gemeente ontstaat (*IJsseldam*), samengesteld uit de op te heffen gemeente Capelle en *Alexanderstad*.

20. Wethouder mr. H. C. G. L. Polak slaat de eerste paal voor een *bouwcomplex met parkeergarage van Philips Pensioenfonds aan de Van Oldenbarneveltstraat en de Van Bijlandtplaats-Lijnbaan* (arch.bureau Krijgsman en Van Duin).

20. In *Ommoord* wordt de eerste paal geslagen voor 352 *premiewoningen* volgens het Era-systeem.

22. Tot algemeen voorzitter van de Scheepvaart Vereniging Zuid wordt met ingang van 1 oktober a.s. benoemd de heer *dr. J. Ph. Backx*.

22. De Gemeenteraad neemt de nota over de *investerings-1967* voor kennisgeving aan. Aanvaard worden o.a. de voorstellen tot herziening van de *verordening op de winkelsluiting (kapperssluiting)*, inzake de *afvloeiingsregeling voor het personeel van de gasfabrieken Keilehaven en Feijenoord*, inzake de bouw van vier *wijksporthallen*,

tot aanleg van zwembassins in *IJsselmonde en Rotterdam-West*, tot woningverbetering in *Spangen* en inzake de bouw van 360 premiewoningen op de *Zalmplaat onder Hoogvliet*.

23. Met ingang van 16 juli a.s. is *mr. J. C. N. Schrijver* benoemd tot secretaris van curatoren van de Nederlandse Economische Hogeschool.

23. Z.K.H. Prins Bernhard reikt in aanwezigheid van H.M. de Koningin, Prinses Beatrix, Prins Claus en Prinses Margriet in het Congrescentrum te Amsterdam de *Erasmusprijs-1967* uit aan *prof. dr. J. Tinbergen*.

26. In de *Prins Alexanderpolder* zijn de straatnaamborden in de *verzetsliedenwijk* officieel onthuld.

26. Aan de *Botlekweg* wordt de eerste paal geslagen voor de uitbreiding van het *G.E.B.-station Botlek*.

29. Burgemeester en Wethouders hebben bij de Gemeenteraad een plan ingediend voor de aanleg van een *havencomplex tussen Hoek van Holland en Maassluis*. Het complex krijgt de naam: *Rijnpoorthaven*.

29. De *minister van Verkeer en Waterstaat, drs. J. A. Bakker*, brengt een bezoek aan Rotterdam, Europoort en Botlek.

30. Burgemeester Thomassen verricht de opening van *twee L.O.M.-scholen aan het Van Alkemadeplein*: de *Dr. Abraham Kuyperschool* en de *Sint Martinusschool*.

JULI

1. Aankomst van het 15.000ste zeeschip in de haven (in 1966 op 14 juli).

1. De heer *J. G. Bosma*, voorzitter van het bestuur van de Raad voor de Lichamelijke Opvoeding, opent in de Energiehal het *negende Jeugdland*.

3. De heer *R. O. Huisingh*, lid van de raad van bestuur van de N.V. Internationale Crediet- en Handels-Vereniging 'Rotterdam', wordt benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau t.g.v. zijn veertigjarig jubileum.

4. *Dr. P. W. Klein*, lector in de sociale en economische geschiedenis in het bijzonder van de 19de en 20ste eeuw aan de Nederlandse Economische Hogeschool, is benoemd tot gewoon hoog-

eraar in de sociale en economische geschiedenis.

4. De *burgemeester van Camden (New Jersey)*, Alfred R. Pierce, brengt een bezoek aan Rotterdam.

6. *Z.K.H. Prins Bernhard* verricht de officiële opening van de nieuwe fabrieken van de *Verenigde Kunstmestfabrieken Mekog-Albatros N.V. in Pernis*.

6. De *Gemeenteraad* neemt een principebesluit om tussen Maas-luis en Hoek van Holland een *nieuw havencomplex (Rijnpoort)* aan te leggen, dat zal fungeren als eindpunt voor het passagiers- en cruiseverkeer. Voorts worden o.a. aanvaard de voorstellen inzake het *nieuwe tram- en autobusnet* op de linker-Maasoever en inzake de *groothandelsmarkt voor groenten en fruit in de Spaansepolder*.

8. Het contract voor de leverantie van anthraciet en kolen over de periode eind juli 1967-eind 1968 ten behoeve van het Amerikaanse bezettingsleger in Zuid-Duitsland is gegund aan de *Scheepvaart- en Steenkolenmaatschappij (S.S.M.) N.V.*

11. De heer *P. P. J. L. Verbist*, directeur van het concert- en congresgebouw De Doelen, heeft ontslag gevraagd.

12. De *Svenska Cellulose Aktiebolaget (S.C.A.)* neemt aan de *Vijfde Eemhaven* een nieuw terrein met een loods van 2 ha in gebruik.

18. De minister van Verkeer en Waterstaat heeft aan de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat uiteengezet dat de verzilting van de benedenrivieren waarschijnlijk zal worden beperkt door *verondieping van de Nieuwe Waterweg hogerop* (gelijk opgaand met verdieping van de 'Oliegeul').

18. *Schreiners Aerocontractors N.V.* te 's-Gravenhage, een 100 procent dochteronderneming van Phs. van Ommeren N.V., zal ca. 1 oktober a.s. worden geliquideerd in verband met de voortdurende exploitatieverliezen.

20. Hoofdinspecteur *S. B. Methorst* is met ingang van 1 augustus benoemd tot commissaris van politie te Rotterdam.

21. Medegedeeld wordt dat *Wm. H. Müller en Co* van de *Liberiaanse regering* de exclusieve rechten heeft verkregen om in een gebied in het zuidoosten van dat land *naar mineralen te zoeken*.

22-3 aug. Optreden van het *circus Hagenbeck*.

24. De *British Petroleum Company Ltd* heeft besloten om in het *Europoortgebied* een *raffinaderij* en een *entrepot-terminal* voor

de overslag en doorvoer van ruwe olie te vestigen.

24. De minister van Buitenlandse Zaken, mr. J. M. A. H. Luns, opent in het *Europoortgebied* de nieuwe *raffinaderij van de British Petroleum Raffinaderij Nederland N.V.*

24. Het *Verolme-concern* heeft bekend gemaakt dat het zal gaan samenwerken met de scheepsbouwondernemingen Cammel Laird in Birkenhead, Cheshire (Engeland) en A. G. Weser in Bremen (Duitsland). De maatschappijen hebben daartoe de '*Dorchester Club*' opgericht.

27. *Esso Nederland N.V.* heeft besloten de verwerkingscapaciteit van haar raffinaderij te Rotterdam te verdubbelen. *Esso Chemie N.V.* heeft besloten de capaciteit van haar aromatenfabriek in het *Botlek-gebied* te verdubbelen. Ook de *Shell-raffinaderij te Pernis* zal worden uitgebreid met een destillatie-eenheid; na voltooiing van het project zal de raffinaderij de grootste ter wereld zijn.

27. De *Gemeenteraad* aanvaardt o.a. de voorstellen inzake het stichten van een *tweede verzorgingsgebouw voor bejaarden in Ommoord*, de inrichting van de aula in het *Centrum Technisch Onderwijs* tot schouwburgzaal en de stichting en exploitatie van het *regionale woonwagencamp 'De Kievit'* aan het Dijkje te Bolnes.

De raadsleden mr. dr. S. W. C. I. M. Couwenberg (K.V.P.) en drs. L. van Leeuwen (V.V.D.) interpellieren Burgemeester en Wethouders over de positie van de heer *P. P. J. L. Verbist*, directeur van het concert- en congresgebouw De Doelen. De wethouder van Kunstzaken, de heer J. Reehorst, geeft opening van zaken t.a.v. de redenen van diens ontslagaanvraag.

29. *Mr. J. A. L. Brada*, griffier van de kantongerechten te Delft en Schiedam, is benoemd tot rechter in de arrondissementsrechtbank.

31. Aan de Medische Faculteit zijn benoemd tot gewoon hoogleraar in de verloskunde *dr. A. L. C. Schmidt*, gynaecoloog aan het Ziekenhuis Dijkzigt en stadsvroedmeester; tot gewoon hoogleraar in de keel-, neus- en oorheelkunde *dr. W. H. Struben*, buitengewoon hoogleraar te Utrecht t.b.v. de stichting Klinisch Hoger Onderwijs te Rotterdam; tot hoogleraar in de oogheelkunde *dr. H. E. Henkes*, hoofd van de wetenschappelijke oogheeskundige afdeling van het Oogziekenhuis en buitengewoon hoogleraar te Utrecht t.b.h. van de Stichting Klinisch Hoger Onderwijs te Rotterdam.

1. Aan de Minstreeelstraat wordt de eerste paal geslagen voor het *kerkgebouw van de Zevendedagsadventisten* (arch.- en ing.-bureau Van Asperen en Hallema).

2. Op het terrein van *Shell Nederland Raffinaderij N.V. te Pernis* wordt de eerste paal geslagen voor een vijfde aardoliedestillatie-eenheid.

2. Aan de Medische Faculteit is benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de heelkunde *dr. P. J. Kooreman*, buitengewoon hoogleraar te Leiden t.b.v. de stichting Klinisch Hoger Onderwijs te Rotterdam en chirurg aan het Zuiderziekenhuis.

2. De Antwerpse schepen Delwaide heeft in de gemeenteraad van Antwerpen verklaard dat olieaanvoer naar Antwerpen via Brest goedkoper kan zijn dan via een *oliepijpleiding Rotterdam-Antwerpen*.

2-9. In De Doelen wordt het 52ste *Esperanto-Wereldcongres* gehouden.

3. De *Gulf Eastern Company Ltd.* heeft plannen bekend gemaakt voor de bouw van een chemisch complex naast de raffinaderij in *Europoort*. Het project omvat de bouw van een ethyleenfabriek met een jaarcapaciteit van 300.000 ton en van een polyethyleenfabriek met een jaarcapaciteit van 100.000 ton.

4. Aan de Medische Faculteit zijn benoemd tot hoogleraar in de psychiatrie *prof. dr. G. A. Ladee*, hoofd van de afdeling psychiatrie van het Ziekenhuis Dijkzigt; tot hoogleraar in de dermatologie *prof. dr. C. H. Beek*, leider van de Centrale Organisatie ter bestrijding van huid- en geslachtsziekten te Rotterdam en hoofd van de afdeling dermatologie van het Bergweg Ziekenhuis; tot hoogleraar in de neurologie *prof. dr. J. W. G. ter Braak*, hoofd van de neurologische afdeling van het Ziekenhuis Dijkzigt en buitengewoon hoogleraar in de neurologie aan de Medische Faculteit.

4. Op een terrein tussen de Achterhaven en de Oranje Nassaustraat wordt de eerste paal geslagen voor het *verzorgingshuis voor bejaarden der Hervormde Gemeente Delfshaven* (arch. J. Noorlander).

6. In een herderlijk schrijven wordt aan de parochianen van acht Rooms-Katholieke kerkgebouwen in het noordelijk stadsdeel

het besluit van de bisschop van Rotterdam ter kennis gebracht, dat *drie kerkgebouwen zullen worden gesloten (Hofdijk, Proveniers-singel en Crooswijkseweg)*.

8. De azijnzuurfabriek van de *N.V. Konam* in *Europoort* wordt tengevolge van een explosie door *brand* verwoest.

9. Het provinciaal bestuur van Noord-Brabant en het gemeentebestuur van Rotterdam zijn van plan een overeenkomst aan te gaan voor de oprichting van een naamloze vennootschap die in het belang van de *drink- en industriewatervoorziening* zal worden belast met het stichten en exploiteren van *spaarbekkens in de Zuidwaard van de Biesbosch*.

10. Medegedeeld wordt dat *Unit Loats Ltd.*, een container vervoerbedrijf, waarin *Pakhuismeesteren N.V.* en James Fisher and Sons Ltd te Felixtowe samenwerken, als derde deelhebber Silver Roadways Ltd. heeft opgenomen in de combinatie.

10. Medegedeeld wordt dat *Pakhuismeesteren N.V.* de loods van de N.V. A. Vijfvinkel's Stuwadoor- en Expeditiebedrijf op Pier 2 in de Waalhaven zal toevoegen aan haar complex t.b.v. de *ferry service op Felixstowe*.

11. Esso International Inc. te New York heeft bij *Verolme Verenigde Scheepswerven N.V.* een opdracht geplaatst voor de bouw van *twee mammoettankers met 240.000 ton draagvermogen* elk.

12. Wethouder drs. J. G. van der Ploeg verricht de opening van het *zwembad aan de Bramantestraat* in de *Prins Alexanderpolder*.

15. Wethouder J. Worst slaat in de *Spaansepolder* de eerste paal voor de *groothandelsmarkt voor groenten en fruit*.

16. De geneeskundige hoofdinspecteur van de Volksgezondheid heeft een speciaal daartoe gevormde commissie opdracht gegeven een onderzoek in te stellen naar de *moeilijkheden* welke zijn gerezen tussen het bestuur van de *Vereniging Nederlands Hervormd Diaconessenhuis* en een groep specialisten.

16. Door de Scheepvaart Vereeniging Zuid is aan ca. 500 havenarbeiders *ontslag* aangekondigd tengevolge van het invoeren van moderne vervoerssystemen en snellere behandelingsmethoden.

17. Tussen *Pakhuismeesteren N.V.* en Rutges Internationale Expeditie Gouda N.V. is overeenstemming bereikt inzake de overdracht van alle aandelen van laatstgenoemd bedrijf aan *Pakhuismeesteren*.

17. De *Gemeenteraad* aanvaardt o.a. de voorstellen tot aanleg van *diverse objecten in de recreatieve sector*, inzake de *levering van drinkwater aan Voorne-Putten en Rozenburg*, tot herziening van het *gastarief*, tot bestelling van *35 tramrijtuigen*, inzake de overdracht van de werkzaamheden van de *Raad voor de milieuhygiëne in het Nieuwe-Waterweggebied* aan het openbaar lichaam Rijnmond en tot votering van een krediet voor de fundering van het *standbeeld van Koningin Wilhelmina*.

21-23. Een *delegatie uit de Japanse havenstad Kobe* brengt een officieel bezoek aan Rotterdam. Tijdens een afscheidsdiner in de Burgerzaal van het stadhuis biedt de plaatsvervangend burgemeester van Kobe, de heer Tatsuo Miyakazi, het gemeentebestuur van Rotterdam een model aan van een Japans zeilschip uit de achttiende eeuw.

23. De heer *M. Koster*, directeur van de broodfabriek Van der Meer en Schoep N.V. wordt, ter gelegenheid van zijn veertigjarig jubileum, benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

23. Een kleine delegatie onder leiding van de burgemeester brengt een *bezoek aan Frankfurt am Main*.

25. Mr. J. Klaasesz, commissaris van de Koningin in Zuid-Holland, opent de *deeltakenindustrie 'De Luchthaven'*, *revalidatiewerkplaats voor longpatiënten*, gevestigd in het Verzamelgebouw-Zuid aan de Strevelsweg.

27-3 sept. *20ste Concours Hippique International*.

28. De *Belgische luchtvaartmaatschappij Sabena* hervat haar diensten van *Brussel op Rotterdam en Eindhoven* met viermotorige toestellen.

28. Aan de *Wilgenplaslaan*, hoek Meidoornsingel, wordt de eerste paal geslagen voor de bouw van een *vrijgezellenflat* (arch. bureau W. J. Fiolet N.V.).

28. Aankomst van het 20.000ste zeeschip in de haven (in 1966 op 16 september).

29. Het *eerste containerschip van de Atlantic Container Line*, de 'Atlantic Span' arriveert in de *Prinses Margriethaven*; hiermede is de officieuze opening van deze speciaal voor containervervoer ingerichte haven een feit geworden.

30. *Ir. E. J. van Goor*, directeur van het Gemeente Energie Bedrijf, neemt wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd afscheid. Hij wordt benoemd tot officier in de Orde van

13. De burgemeester van Leningrad A. Sizow (tweede van links) bezoekt met een delegatie de Havenvakschool, 14 juni.

14. Uitreiking Anna Blaman-prijs aan W. A. Wagener en Hendrik Chabot-prijs aan Piet van Stuivenberg, 15 juni.

15. Kijkdag Beneluxtunnel, 3 juni.

16. Hoofddirecteur en adjunct-directeur van Gemeentewerken, ir. J. A. C. Tillema en ir. G. Plantema, en directeur R.E.T. drs. C. G. van Leeuwen (v.l.n.r.) in metro-station Leuvehaven, 28 juni.

17. Werkzaamheden ter voltooiing van de tramroute Coolsingel-Blaak in de nacht van 26 op 27 augustus.

18. Aankomst van het eerste containerschip van Atlantic Container Line, de 'Atlantic Span', in de Prinses Margriethaven, 29 augustus.

19. Beatkelder 'De Leiperd', Boompjeskade 11, onder de oprit van de Willemsbrug, geopend 2 september.

20. Het cabaret van Ansjie van Brandenburg 't Winkeltje heropend in De Doelen, 6 september.

Oranje-Nassau.

31. De heer *J. C. Bolten*, hoofdarchitect A bij de Dienst van Volkshuisvesting, verlaat de dienst wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Hij wordt benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

31. De *N.V. Handels- en Transportmaatschappij Vulcaan* en de *N.V. Nederlandsche Rijnvaartvereniging* maken bekend dat zij hun Rijnvaartbelangen zullen samenvoegen en vanaf 1 oktober 1967 voor gemeenschappelijke rekening gaan optreden in een nieuw op te richten vennootschap, de *Europese Waterweg-Transporten N.V.*

31. *Bronswerk-Fijenoord N.V.* te Schiedam zal haar gieterij aan de Feijenoorddijk te Rotterdam op 1 januari 1968 sluiten.

31. De besturen van *Blaauwhoed N.V.* te Amsterdam en *Pakhuismeesteren N.V.* te Rotterdam delen mede dat een fusie zal worden aangegaan en dat een overkoepelende houdstermaatschappij zal worden opgericht onder de naam *Pakhoed N.V.* te 's-Gravenhage.

SEPTEMBER

2. Aan het Eendrachtsplein wordt de *galerie van Fenna de Vries* geopend.

2. Wethouder G. Z. de Vos opent aan de Korte Kromhout het *Rouwcentrum Zuid van de Coöperatieve Vereniging voor Uitvaartverzorging*.

2. De tweede fase van de reorganisatie van het *tram- en busnet van de R.E.T.* wordt doorgevoerd.

2. De *beatkelder 'De Leiperd'* onder de oprit van de Maasbrug wordt geopend door wethouder G. Z. de Vos.

2. Burgemeester Thomassen opent aan het Boterdorpse Verlaat de nieuwe *roeiloods van de Koninklijke roei- en zeilvereniging 'De Maas'*.

5. De *eerste containertrein van de Trans European Rail Road Express (TERRE)* vertrekt van Rotterdam naar Milaan; de dienst *Rotterdam-Milaan* zal voorlopig eenmaal per week worden onderhouden.

5. *Pastoor G. A. van Kleef*, oud-katholiek pastoor, is gekozen als oud-katholiek bisschop van Haarlem.

5. Bekend gemaakt wordt dat de *Stuwadoorsmaatschappij Heijplaat* haar complex aan de Heijplaatweg gaat uitbreiden met het aangrenzende terrein van de Rotterdamse Kolen Centrale N.V.

5. Dr. F. W. T. Hunger neemt afscheid als algemeen-secretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken. Hij wordt onderscheiden met de zilveren penning van de Kamer.

6. Medegedeeld wordt dat de capaciteit van de raffinaderij van *Caltex te Pernis* voor het einde van 1969 twee en een half maal zal worden vergroot.

6. In de kelder van De Doelen heropent mevrouw A. N. Thomassen-Lind het cabaret '*t Winkeltje*' van *Ansje van Brandenburg*.

7. De *Gemeenteraad* aanvaardt o.a. de voorstellen tot tijdelijke benoeming van een *zevende wethouder* (de portefeuille van wethouder R. Langerak wordt gesplitst in een portefeuille Onderwijs en Volksontwikkeling – drs. J. G. van der Ploeg – en een portefeuille Sport en Recreatie – de heer R. Langerak), tot *overdracht van het Ziekenhuis Dijkzigt aan het Rijk* voor f 85 miljoen, tot het aangaan van een *overeenkomst met de provincie Noord-Brabant* inzake de deelneming in een op te richten '*N.V. Waterwinningsbedrijf Brabantse Biesbosch*' en tot reconstructie van het *Kleinpolderplein* en het *Blijdorpplein*. Voorts wordt het principebesluit genomen de *metro door te trekken van het Zuidplein naar Hoogvliet*.

11. Wethouder drs. J. G. van der Ploeg slaat aan de Oostvarkenoordseweg de eerste paal voor de *Nicolaas Witsenschool* (arch. ir. A. A. van Stekelenburg).

11. Aan de Aveling in *Hoogvliet* wordt de eerste paal geslagen voor de nieuwe *Christelijke Huishoud- en Industrieschool 'Holwinde'* (arch. ir. A. van Randen).

12. Het nieuwe *21-mijls vrachtschip 'Protesilaus'* van de *Blue Funnel Line Ltd.* vertrekt voor het eerst van Rotterdam naar Japan.

12. Wethouder J. Worst opent de *Giessenbrug* over de Delfshavense Schie.

12. Blijkens de door Burgemeester en Wethouders aangeboden *begroting voor 1968* is er een *tekort van f 112 miljoen*. Ter zake van de *investeringen* is een toestand ontstaan die het aanpakken van nieuwe werken vrijwel onmogelijk maakt.

12. Met ingang van de winterdienstregeling zullen de vliegtuigen

van de *Nederlandse Luchtvaartmaatschappij* de Luchthaven Rotterdam niet meer aandoen.

12. De staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga, heeft de *plannen van de Rotterdamse Drinkwaterleiding* goedgekeurd onder voorwaarde dat het unieke karakter van de *Biesbosch* als natuur- en recreatiegebied wordt ontzien.

14. Burgemeester Thomassen slaat de eerste paal voor het *apenen nachtdierenhuis in Diergaarde Blijdorp* (arch. H. D. Bakker).

14. Een groep van drie Rotterdamse *stuwadoorsbedrijven*, t.w. Frans Swarttouw's Havenbedrijf, de Steenkolen-Handelsvereniging en Manufrance, wil op de *Maasvlakte* een *ertsoverslagbedrijf* vestigen.

16. Wethouder drs. J. G. van der Ploeg opent aan de Spaanseweg het *jeugdzorghuis 'De Voorpost'*, uitgaande van de Nederlands Hervormde Kerk.

16. In de wijk Lombardijen wordt het *winkelcentrum 't Hart van Lombardijen'* officieel geopend.

16. De nieuwe *Bergwegbrug* over het Noorderkanaal wordt opgesteld voor het gemotoriseerd verkeer.

16. *Shell Nederland Chemie* heeft in *Pernis* een nieuwe fabriek in gebruik genomen voor de vervaardiging van fosforhoudende bestrijdingsmiddelen tegen insecten.

18. Prof. drs. R. Burgert brengt verslag uit van de lotgevallen van de *Nederlandse Economische Hogeschool* in het afgelopen studiejaar en draagt het rectoraat over aan *prof. dr. A. I. Diepenhorst*; prof. dr. A. Querido, decaan van de Medische Faculteit, brengt verslag uit van de lotgevallen van de *Medische Faculteit*.

19. In de troonrede worden maatregelen toegezegd ter verbetering van de *financiële positie der grote gemeenten*.

Blijkens het ontwerp-begroting van Verkeer en Waterstaat zal ten behoeve van het Rotterdamse havengebied in 1968 f 108 miljoen worden besteed (in 1967 f 56 miljoen). Het programma voor de *verdieping van de vaargeul* zal worden versneld. Voor de instandhouding en bevordering van een goede *openbare vervoer-voorziening in de steden* wordt een post van f 30 miljoen opgenomen

20. Prof. dr. J. W. G. ter Braak, decaan van de nevenfaculteit van de *stichting Klinisch Hoger Onderwijs* te Rotterdam, brengt voor het laatst verslag uit van de lotgevallen der stichting

20. Voor de Synagoge in Blijdorp onthult mevrouw E. Davids-Feuchtwang het straatnaambordje *A. B. N. Davidsplein*, genoemd naar de in 1943 in Bergen-Belsen omgekomen opperrabbijn. De burgemeester verricht de *onthulling van de tegen de buitenmuur aangebrachte reliëf plastieken ter herinnering aan de 12.000 Joodse oorlogsslachtoffers*, vervaardigd door de beeldhouwster Loekie Metz en aangeboden door het Comité Ereschuld aan omgekomen Joodse stadgenoten.

21. De *Gemeenteraad* verleent eervol ontslag aan *dr. S. Lups* als geneesheer-directeur van het Ziekenhuis Bergweg en benoemt de heer *C. Blanksma* tot medisch directeur van het Ziekenhuis Bergweg. Hem wordt gelijktijdig eervol ontslag verleend als geneesheer-directeur van het Ziekenhuis Dijkzigt. De tijdelijke wethouder *drs. J. G. van der Ploeg* wordt tot (zevende) wethouder van Onderwijs en Volksontwikkeling benoemd. Voorts wordt besloten tot verhuring van een terrein tussen het Calandkanaal en de Dintelhaven (*Europoort*) aan vier Duitse *staalbedrijven* (August Thijssen-Hütte, Friedrich Krupp Hüttenwerke, Hüttenwerke Oberhausen en Mannesmann) voor de vestiging van een *ertsoverslag* en tot de oprichting van een *Commissie Wetenschappelijk Bureau*.

21. De *ziekenhuizen Eudokia en Bethesda* gaan nauwer samenwerken in de *Stichting Interkerkelijk Ziekenhuis Rotterdam*.

21. De heer *dr. L. de Jong*, directeur van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, aanvaardt het ambt van buitengewoon hoogleraar in de geschiedenis van de jongste tijd aan de Nederlandse Economische Hogeschool met een oratie 'Een sterfgeval te Auswitz'.

23. Zes grote drijvende bokken laten in het *Calandkanaal* een *260 m lange pijpenbundel neer tot op een diepte van 33 m beneden het wateroppervlak*.

26. Wethouder *G. Z. de Vos* overhandigt de huisarts *N. G. L. Broekstra* ter gelegenheid van zijn afscheid de versierselen behorende bij de ridderorde van Oranje-Nassau.

27. De heer *dr. J. Ph. Backx* neemt wegens het bereiken van de leeftijdsgrens afscheid als president-directeur van Thomsen's Verenigde Havenbedrijven N.V.

28. De heer *ir. J. van den Berg* neemt wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd afscheid als directeur van Niehuis en Van den Berg's Scheepsreparatiebedrijf N.V.

28. Te Rotterdam wordt een *politiek café* geopend; voor de eerste maal vindt de bijeenkomst plaats op het terras van Heinken's Hoek aan het Stadhuisplein.

29. De *20ste Femina*, internationale consumentenbeurs in het Ahoy'-gebouw, wordt geopend door mevrouw D. E. C. de Block-van Lede, echtgenote van de minister van Economische Zaken.

29. *Ton Lutz* aanvaardt met ingang van 1 september 1968 een benoeming tot directeur van de stichting Zuidelijk Toneel Ensemble.

OKTOBER

2. De heer *J. van Tilburg*, algemeen voorzitter van de Scheepvaart Vereeniging Zuid, neemt, in verband met zijn leeftijd, afscheid. Hij wordt benoemd tot commandeur in de Orde van Oranje-Nassau.

3. De *Rooms Katholieke kathedrale kerk aan de Westzeedijk* en de daarbij behorende pastorie zijn voor f 5.005.000,— verkocht aan de N.V. Van der Vorm's Aannemingsbedrijf. Het kerkgebouw zal worden gesloopt en er zal een kantoorpand van zes à zeven verdiepingen verrijzen.

4. *Dr. H. E. Schornagel*, hoofd van het Centraal pathologisch-anatomisch laboratorium der gemeenteziekenhuizen, is benoemd tot buitengewoon, later gewoon, hoogleraar in de pathologische anatomie aan de Medische Faculteit.

4. Mevrouw A. N. Thomassen-Lind opent aan de Avenue Concordia het nieuwe *clubgebouw van de Rotterdamsche Vrouwelijke Studentenvereeniging*.

4. In de Groote Schouwburg aan het Zuidplein heeft de Rotterdamse première plaats van de *musical 'Anatevka'* (met Lex Goudsmit en Enny Mols-de Leeuwe).

5. De *Gemeenteraad* verleent eervol ontslag aan de heer *P. P. J. L. Verbist* als directeur van de dienst voor de Gemeentelijke Kunstgebouwen.

Het voorstel tot wijziging van de Algemene Politieverordening (schrapping van art. 18 betrekking hebbende op de *demonstratievrijheid*) geeft aanleiding tot een scherp debat, maar wordt z.h.s. goedgekeurd.

Eveneens aanvaard wordt o.a. het voorstel tot aanleg van een *ijsbaan in Hoek van Holland*.

Afscheid wordt genomen van het raadslid *W. J. Hulsker* (P.v. d.A.).

6. Het verbouwde winkelpand van *C. en A. Brenninkmeijer* aan de Coolsingel wordt officieel heropend.

6. *Dr. D. H. G. Keuskamp*, hoofd van de afdeling anesthesiologie van het Academisch Ziekenhuis der Vrije Universiteit te Amsterdam, is benoemd tot gewoon hoogleraar in de anesthesiologie aan de Medische Faculteit.

6. *I.C.I. (Imperial Chemical Industries)* maakt bekend dat over twee jaar haar vestiging in Rozenburg uitgebreid zal zijn met een fabriek voor de produktie van Melinex-films (waarde f 50 miljoen).

6. *Grand Gala du Disque Classique* in De Doelen. *Uitreiking van de 'Edisons 1967'* door burgemeester *W. Thomassen*.

11. De stichter van het Nederlands Belastingmuseum, *prof. dr. J. van der Poel*, heeft met het oog op zijn leeftijd zijn functie als directeur neergelegd. Hij wordt opgevolgd door de heer *E. J. H. Volkmaars*, oud-hoofdinspecteur der invoerrechten en accijnzen. Het museum zal voortaan heten *Belastingmuseum Prof. Dr. Van der Poel*.

11. Een combinatie, bestaande uit de *Rijn/Scheldegroep* (Rotterdamse Droogdok Mij N.V. en Kon. Mij. De Schelde), *Wilton-Fijenoord/Bronswerk* en de *Nederlandsche Dok- en Scheepsbouw Mij*, heeft plannen om aan het Beerkanaal op de grens van Euro-poort en de Maasvlakte een *werf te stichten* met twee dokken voor schepen tot een draagvermogen van 500.000 ton.

13. De *Coolsingel* wordt officieel heropend. *Onder het Weena* wordt een *voetgangerstunnel* geopend door wethouder mr. H. C. G. L. Polak. Wethouder J. Worst plant de eerste boom voor het *park aan het Weena*.

13. Burgemeester *W. Thomassen* verricht de opening van het *Rooms Katholieke bejaardencomplex 'Hordijkerveld'* aan de Hunia-dijk in IJsselmonde.

14. De heer *mr. J. M. L. Pompe* wordt geïnstalleerd als rechter in de Arrondissementsrechtbank.

14. Wethouder *G. Z. de Vos* opent het *wijkwisselgebouw 'De Wissel'* aan het Marinus Bolkplein in de *Prins Alexanderpolder*.

14. Aan de *Nudenoord in IJsselmonde* wordt de eerste paal ge-

slagen voor het *bejaardencentrum 'Avondrust' van de Gereformeerde Gemeente* (arch.bureau Landers en Kemper).

16. Burgemeester W. Thomassen opent aan de Molenwaterweg het nieuwe *clubhuis van het Instituut voor de Rijpere Jeugd (Clubhuizen 'De Arend' en 'De Zeemeeuw')*.

16. De directie van de *Holland-Amerika Lijn* deelt mede dat aan ongeveer 230 werknemers *ontslag* is aangezegd als gevolg van de ingrijpende en snelle structuurveranderingen van het bedrijf.

17. *Dr. H. van Houten*, lector aan de Rijksuniversiteit te Leiden, is benoemd tot gewoon hoogleraar in de algemene heelkunde aan de Medische Faculteit.

18. Wethouder G. Z. de Vos slaat aan de *Groene Tuin in IJsselmonde* de eerste paal voor het nieuwe *verpleegtehuis van de Stichting Antonius* (arch. ir. H. Nefkens).

18. Aan de G. B. Shawplaats in *Ommoord* wordt de eerste paal geslagen voor het *verzorgingstehuis 'Nijeveld' van de Stichting Katholieke Bejaardencentra* (arch. J. C. Bolten).

19. Wethouder mr. H. C. G. L. Polak slaat aan de Groeninx van Zoelenlaan de eerste paal voor het *Winkelcentrum Groot-IJsselmonde* (arch. H. D. Bakker).

19. In de vacature-W. J. Hulsker wordt als gemeenteraadslid geïnstalleerd de heer *H. van der Pols* (P.v.d.A.).

De *Gemeenteraad* aanvaardt o.a. de voorstellen om een *trambaan aan te leggen van de Laan van Nooitgedacht naar het station Rotterdam-Alexander (Prins Alexanderpolder)* en tot verhoging van de *tarieven voor de gemeentebadhuizen en van de verpleegtarieven in de gemeenteziekenhuizen*.

19. Naar verluidt heeft het tankopslagbedrijf *Nieuwe Matex N.V.* plannen voor een vestiging in *Europoort*.

20. Bekend wordt gemaakt dat *Aluminium en Chemie Rotterdam (Aluchemie)* vóór begin 1969 de capaciteit van haar anodenfabriek in *Botlek* zal verdubbelen tot 240.000 ton per jaar.

21. Burgemeester W. Thomassen opent aan de Nieuwlandsedijk in Hoek van Holland het *August Reitsmahuis van de Stichting Natuurvriendenhuizen*.

23. Op een terrein aan de Kooiwalweg slaat burgemeester W. Thomassen de eerste paal voor het *crematorium* van de Crematoriumvereniging Nederland (arch. Apon, Brakel en Veldhorst).

23. In een speciale zitting van de Arrondissementsrechtbank

wordt de overleden rechter *mr. P. Beukenhorst* plechtig herdacht.

23. In de mond van de Waalhaven heeft een *aanvaring* plaats, waardoor een lichter zinkt. Het water wordt verontreinigd door de lading zwaar *giftige stoffen*.

24. Officiële openingsvlucht van de *nieuwe lijn Rotterdam-Eindhoven-Brussel van de Belgische luchtvaartmaatschappij Sabena*.

25. De *gemeenteraad van Amsterdam* brengt een bezoek aan Rotterdam.

26. In het Kralingse Bos opent de wethouder van Openbare Werken, de heer J. Worst, de *Kleindierenhof 'De Kraal'*.

26. Mevrouw A. N. Thomassen-Lind verricht in De Doelen de officiële opening van de *Kinderboekenweek-1967*.

26. De deelnemers aan de *zevende Europese Graanbeurs*, georganiseerd door het Comité van Graanhandelaren, worden in de Rivièrahal verwelkomd.

26. De Westduitse vrachtvaarder 'Hugo Oldendorff' arriveert als het *25.000ste zeeschip* van dit jaar in de haven (in 1966 kwam het 25.000ste zeeschip aan op 19 november).

27. Op de Nieuwe Waterweg tussen Vlaardingen en Maassluis *zinken na een aanvaring een Westduits en een Frans schip*.

28. Met ingang van 1 november wordt de heer *ir. J. Nijman*, directeur van Hensen N.V., benoemd tot lid van de hoofddirectie van de Verolme Verenigde Scheepswerven N.V.

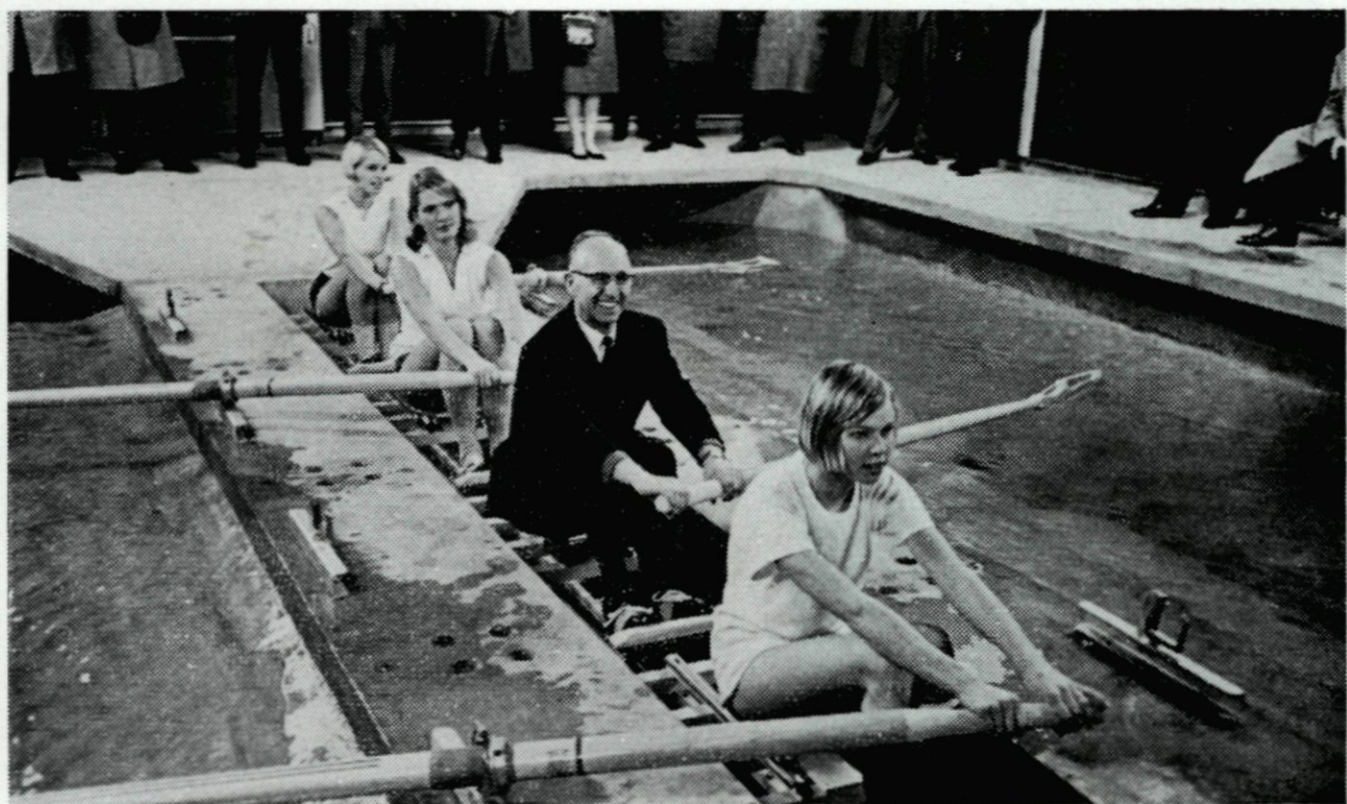
28-4 nov. *Tiende Nationale Speelweek*.

30. Afscheid wordt genomen door de heer *dr. S. Lups*, geneesheer-directeur van het Ziekenhuis Bergweg.

31. *Ir. A. J. J. Dorrenboom* neemt afscheid als hoofd van het stafbureau technische research en technische documentatie van de Dienst van Volkshuisvesting. Hij wordt benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

NOVEMBER

1. Burgemeester en Wethouders maken bekend dat het Rijk de verdieping van de zgn. *oliegeul* voor de Nieuwe Waterweg niet zal financieren en vragen in verband hiermee de Gemeenteraad om f 30 miljoen beschikbaar te stellen voor de aanleg van de geul en de daarmee verband houdende aanpassingswerken in Euro-poort.

21. Overdracht Roeiaccommodatie Crooswijksebocht aan de Raad voor de Lichamelijke Opvoeding; wethouder R. Langerak in de droogtrainer, 14 december.

22. Opening zweminstructiebad Michelangelostraat door wethouder drs. J. G. van der Ploeg, 12 augustus.

23. Ir. E. J. van Goor bij zijn afscheid als directeur G.E.B., 30 augustus.

24. Afscheid van dr. F. W. T. Hunger als secretaris van de Kamer van Koophandel, 22 september.

1. In de 's-Gravenlandsepolder wordt de eerste paal geslagen voor het nieuwe pand van de *N.V. Rotterdamsche in- en verkoopcentrale 'Onderling Belang'* (arch. T. Berkers).

2. Tot directeur van de Academie voor Sociale Wetenschappen is benoemd *drs. J. A. M. Weterman*, stafdocent aan de Academie.

2. Burgemeester Thomassen slaat de eerste paal voor de *uitbreiding van het gebouw van het Gemeentearchief* met een derde depot aan de Robert Fruinstraat (arch. ir. A. A. van Stekelenburg).

2. De wethouder van Onderwijs en Volksontwikkeling, *drs. J. G. van der Ploeg*, opent aan het Marinus Bolkplein in de *Prins Alexanderpolder* het veertiende filiaal van de *Gemeentebibliotheek*.

2. De territoriaal leider van het Leger des Heils in Nederland, commandant Kaare Westergaard, opent het nieuwe *passantenverblijf van het maatschappelijk centrum van het Leger des Heils aan de Schoonderloostraat*.

2. De Gemeenteraad aanvaardt o.a. het *bestemmingsplan voor het terrein van de IJclub Kralingen* (aanleg van een open kunstijsbaan, kantoorgebouw enz.) en het voorstel tot *heraanleg van het Heemraadsplein*.

3. Blijkens de beleidsnota Nutsbedrijven zullen de *spaarbekkens in de Biesbosch* voor de produktie van drinkwater 500 miljoen m³ per jaar kunnen leveren. Dit zou betekenen dat de *drinkwatervoorziening* tot het jaar 2000 verzekerd is.

6. Burgemeester W. Thomassen opent aan de Talingstraat de *Jacob Juchschool van de Vereniging tot stichting en instandhouding van Christelijke scholen voor zwakzinnige kinderen in Rotterdam-Zuid*.

7. Congres van de *Vereniging tot Steun aan het Nederlands Astma Fonds* in De Doelen. *H.K.H. Prinses Margriet* woont het congres bij.

7. De Kamer van Koophandel verklaart zich tegen het nemen van een proef met een *wekelijkse koopavond*.

7. De burgemeester installeert in het Zakkendragershuisje het *Comité Delfshaven*.

8. *Dr. J. Nauta*, lector te Leiden, is benoemd tot gewoon hoogleraar in de thorachirurgie aan de Medische Faculteit.

8. *Prof. mr. A. M. J. Kunst*, hoogleraar in de juridische faculteit aan de Nederlandse Economische Hogeschool, is benoemd tot gewoon hoogleraar te Utrecht.

8. Medegedeeld wordt dat het *tekort op de gemeentebegroting* voor 1968 niet f 112 miljoen bedraagt, doch ruim f 41 miljoen minder is.

9. In de *faculteit der rechtsgeleerdheid van de Nederlandse Economische Hogeschool* is de *eerste jurist*, de heer *J. H. Meijer*, afgestudeerd.

10. De wethouder van Openbare Werken en Economische Aangelegenheden, de heer *J. Worst*, opent het *postkantoor aan het Samuel Esmeijerplein (Prins Alexanderpolder)*.

10. Het *Drinkwaterleidingbedrijf* aan de Honingerdijk wordt met een *koppelleiding verbonden met het waterleveringsbedrijf op de Beerenplaat*, dat zijn water betreft uit de Oude Maas.

11. In de Mauritsstraat op het terras van het cabaret van Tom Manders, wordt een *kunstmarkt* gehouden op woensdag, zaterdag en zondag.

15. Burgemeester Thomassen opent aan de Noorderhelling het nieuwe complex van de *Dagnijverheidsschool voor de Rijn- en binnenvaart 'Oranje Nassau'*.

16. Bekend wordt gemaakt dat het openbaar lichaam Rijnmond de apparatuur heeft besteld, die nodig is voor de exploitatie van een *waarschuwingsmeetnet voor luchtverontreiniging*.

16. De *Gemeenteraad* aanvaardt o.a. de voorstellen tot *financiering van de geul in de Noordzee door de gemeente Rotterdam* (met uitschakeling van het tot dusver gehanteerde systeem volgens hetwelk het Rijk tweederde der infrastructurele uitgaven voor de haven betaalt) en tot *verhoging van enige belastingen en tarieven*.

21. De *gemeenteraad van Rotterdam* brengt een tegenbezoek aan *Amsterdam*.

22. In de openbare commissievergadering van de *Gemeenteraad* over het Havenbedrijf heeft een heftig debat plaats over de wijze waarop door Burgemeester en Wethouders de *financiering van de geul* is geregeld.

22. De wethouder van Onderwijs en Volksontwikkeling, drs. *J. G. van der Ploeg*, stelt de gemeentelijke *Centrumschool voor Bedrijfsopleidingen* aan de Moerkerkestraat officieel in gebruik.

23. Per 1 januari 1968 is de heer *A. van den Berg*, huisarts te Castricum, benoemd tot directeur-geneesheer van het *Diaconessenhuis* in de plaats van de heer *A. Fortgens*, sedert 1 oktober hoofd van de chirurgische afdeling.

23. Aan de *Burgemeester Baumannlaan* wordt de eerste paal geslagen voor een door de *Spaarbank* te Rotterdam te bouwen *kantoorpand*, waarin een kantoor van de Spaarbank zal worden gevestigd (arch. bur. Vermeer, Van Herwaarden en Bos N.V.).

24. De wethouder van Stadsontwikkeling, Verkeer en Volkshuisvesting, mr. H. C. G. L. Polak, verricht de officiële opening van de *bejaardenflat 'Zonnelicht'* aan de *Aristotelesstraat in Lombardijen*.

24. De *'Atlantic Star'*, het eerste container annex rij-op rij-afschip van de *Holland-Amerika Lijn*, komt te Rotterdam aan.

28. Tijdens de behandeling van de beleidsnota over Sport en Recreatie deelt wethouder R. Langerak mede dat de *Energiehal* eind 1968 verplaatst zal worden naar het opslagterrein van Gemeentewerken aan de Abraham van Stolkweg.

29. De *Nederlandse Dagbladunie* (o.a. Nieuwe Rotterdamse Courant en Algemeen Dagblad) en het *Telegraafconcern* hebben overeenstemming bereikt inzake de stichting van een nieuwe *'Unitel'* met het doel om technisch en commercieel nauw samen te werken.

29. Mevrouw A. N. Thomassen-Lind opent aan de Zwederstraat het *buurthuis 'De Putse Poort'*.

29. Het Europese Parlement te Straatsburg aanvaardt een resolutie, waarin gepleit wordt voor een *gemeenschappelijk zeehavenvervoersbeleid*.

29. De verenigde vergadering van het hoogheemraadschap van Schiedam besluit tot aanleg van een *nieuwe zeeverende dijk tussen de Drinkwaterleiding aan de Honingerdijk en het bovengemaal van de polder Prins Alexander aan de Schaardijk*. Hierdoor verdwijnt de *bocht in de Nieuwe Maas*.

29. Op de werf van P. Smit Jr. wordt het motorschip *'Waalekerk'* te water gelaten, gebouwd voor de Vereenigde Nederlandsche Scheepvaartmaatschappij te 's-Gravenhage.

29. In het Stadion Feyenoord behaalt het *Nederlandse voetbal-elftal* een 3-1 overwinning op het Russische elftal.

29. In het Historisch Museum neemt *mr. M. A. H. Snoek* afscheid als secretaris van de Sociale Raad.

30. In de *Gemeenteraadsvergadering* wordt de overleden oud-minister *mr. A. C. W. Beerman* door de burgemeester herdacht.

De Gemeenteraad aanvaardt o.a. de voorstellen inzake diverse

tariefverhogingen, tot votering van een krediet van een schetsplan voor de stichting van een *sport- en tentoonstellingsgebouw nabij het Zuidplein*, tot bouw van een *cultureel en recreatief centrum aan de Lijnbaan*, tot het instellen van een onderzoek naar de mogelijkheid van *plaatselijke televisie- en/of radiouitzendingen*, tot het huren van een *computer voor het Gemeentelijk rekencentrum*, inzake de bouw van een *verzorgingstehuis voor bejaarden door Patrimoniums Woningstichting te Delfshaven* en tot oprichting van een *Raad voor jeugd en jongeren*. Het voorstel tot verstrekking van een garantie op een aanvullende geldlening aan de *Stichting Rotterdamse Verpleeghuizen 'De Rustenburg'* wordt aangehouden; het stichtingsbestuur zal zich moeten verantwoorden omdat de aanvankelijke ramingen veel te laag waren.

30. In de Schotse kerk wordt een rouwdienst gehouden ter gelegenheid van het overlijden van *mr. A. C. W. Beerman*, oud-raadslid en oud-minister van Justitie.

30. *Koppers International C.A. te Pittsburgh* brengt ingevolge opdracht van de gemeente Rotterdam rapport uit over de mogelijkheid om op de *Maasvlakte* een *staalbedrijf* te stichten.

30. In De Doelen spreekt de *Duitse minister van Verkeer, de heer G. Leber*, ontwerper van een intern Duits hervormingsplan voor het vervoer, op de *derde Europese vervoersconferentie*, uitgaande van het Comité van vervoersvakbonden in de E.E.G. (I.T.F.).

30. Prof. dr. J. P. van Praag, voorzitter van het Humanistisch Verbond, opent in het woonhuis van wijlen mevrouw J. Reddingius-Swart aan de Proveniërsingel het *Humanistisch Centrum*.

DECEMBER

1. De *blauwe zone* in de binnenstad wordt opgeheven. Het aantal *parkeermeters* zal uitgebreid worden tot ruim 2000 (thans 250).

1. De heer *G. M. Waar*, adjunct-administrateur van het gemeentelijk bureau Kunstzaken, wordt ter gelegenheid van zijn veertigjarig jubileum, benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

1. In een vergadering van het hoogheemraadschap van Delfland verklaart de dijkgraaf dat de Rotterdamse plannen tot het graven van een *haven nabij Maassluis (Rijnpoort)* niet verwezenlijkt kun-

nen worden zonder inspraak en goedkeuring van het hoogheerraadschap.

1. De heer *J. van Vliet*, oudste directeur van Van Vliet en Van Dulst's Bouwbedrijf N.V., neemt met een receptie in het Hilton Hotel afscheid.

4. Medegedeeld wordt dat de *Verenigde Nederlandse Brouwerijen d'Oranjeboom N.V.* toetreedt tot het Britse bierbrouwersconcern *Allied Breweries*.

4. Medegedeeld wordt dat op 15 januari 1968 tussen *Rotterdam en Tilbury de eerste geregelde volledige containerlijndienst* van het vasteland van Europa met de Londense haven zal worden geopend door de *European Unit Routes Ltd.*

5. Zes leden van de Kamer van Koophandel nemen afscheid; de heer *ir. F. W. C. Blom* ontvangt de zilveren penning van de Kamer.

7. *Prof. dr. J. H. van Stuijvenberg* neemt afscheid als hoogleraar in de economische en sociale geschiedenis aan de Nederlandse Economische Hogeschool i.v.m. zijn benoeming als hoogleraar te Amsterdam.

8. *Prof. drs. A. L. Brok*, buitengewoon hoogleraar in de accountancy in Groningen en hoofdaccountant bij de rijksaccountantsdienst in Rotterdam, is benoemd tot gewoon hoogleraar in het belastingrecht aan de Nederlandse Economische Hogeschool.

8. De staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, *mr. H. J. van de Poel*, opent in de voormalige expositieruimte van de Rotterdamse Kunststichting aan de Korte Lijnbaan het *voorlichtingscentrum van de Stichting Wonen*.

8. Aan de Vlaardingweg in de *Spaansepolder* wordt de eerste paal geslagen voor het nieuwe bedrijfspand van de *N.V. Ter Meulen* (arch.bureau Van den Broek en Bakema).

12. Op de hoek van de Zomerhofstraat en de Vijverhofstraat wordt de eerste paal geslagen voor het kantoor- en bedrijfspand van de *N.V. Waalveem* (arch.bureau L. Kolpa).

13. Het nieuwe *kerkgebouw van de Vrije Evangelische Gemeente* aan de Aristotelesstraat in *Lombardijen* wordt in gebruik genomen.

13. In de vergadering van het openbaar lichaam Rijnmond wordt besloten aan de diverse betrokken instanties te adviseren alles in het werk te stellen de *metroverbinding Zuidplein-Hoogvliet direct door te trekken naar Spijkenisse*.

13. Medegedeeld wordt dat per 1 januari a.s. de *N.V. Van Rietschoten en Houwens* zal toetreden tot de *Internatio-Groep*.

14. De voorzitter van het bestuur van de Medische Faculteit, dr. J. F. van Moorsel, opent aan de Schiedamsesingel de nieuwe polikliniek van het *Oogziekenhuis*.

14. De wethouder van Sport en Recreatie, de heer R. Langerak, opent aan de Crooswijksebocht de nieuwe *roei-accommodatie van de Gemeente*.

15. De burgemeester van Oslo draagt overeenkomstig de traditie de *Noorse kerstboom* voor het Stadhuis over aan de burgemeester.

15. Aan de Middenbaan op de *Meeuwenplaat* wordt het kerkgebouw '*De Hoeksteen*' van de *Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) van Hoogvliet-Spijkenisse* in gebruik genomen.

16. Mevrouw A. N. Thomassen-Lind opent aan de Narcissenstraat het *tehuis voor geestelijk gehandicapten 'De Bloemhof'* van de *Stichting tehuizen 'Helpt Elkander-Deltagebied'*.

18. Het *oostelijk gedeelte van de verkeersruit* rondom Rotterdam tussen de Van Brienoordbrug en de Hoofdweg, wordt in gebruik genomen.

20. De *Gemeenteraad* aanvaardt de *begroting voor 1968*. Aangenomen worden een motie-dr. S. W. Couwenberg tot opheffing van de financiële discriminatie van de leden van het *Rotterdams Philharmonisch Orkest* en een motie-drs. L. van Leeuwen tot verbetering van het *openbaar vervoer*.

21. Het Noorse tankschip '*Bergehus*' komt als eerste schip met een draagvermogen *boven 200.000 ton* aan in de haven (Europoort).

21. De *Gemeenteraad* aanvaardt o.a. de voorstellen tot bouw van *960 woningwetwoningen in 6 woontorens van 20 lagen in Ommoord*, tot stichting van een gebouw met *295 woningen voor bejaarden aan de Kelloggplaats in Ommoord*, tot verhoging van het *zeehavengeld* en tot betaling (voor de zevende maal) van rente en aflossing voor een door de Gemeente gegarandeerde lening van de *Stichting A.M.V.J.-gebouw Rotterdam*.

22. Het Franse vrachtschip '*Ville de Nantes*' komt als *30.000ste zeeschip* aan in de haven. De bemanning wordt gehuldigd door de Stichting Havenbelangen en ontvangen ten Stadhuize.

28. Aan de *Kelloggplaats* en de *Cordell Hullplaats (Ommoord)* wordt de eerste paal geslagen voor een object van *352 woningen* (arch bureau Fiolet).

29. Bij zijn afscheid als lid van de raad van beheer van D. Burger en Zoon wordt de heer *W. F. Dutilh* benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau.

29. *Dr. A. G. Ploeg* is benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau bij zijn afscheid als lid van de raad van bestuur der Nationale Nederlanden N.V. en directeur van de Nationale Levensverzekering Bank N.V.

29. Staatssecretaris M. J. Keizer deelt mede dat de *metro* tot *Zuidwijk-Pendrecht* kan worden doorgetrokken.

31. Ten Stadhuize heeft de traditionele Oudejaarsbijeenkomst van de *Havenvereniging Rotterdam* plaats.

31. In de haven van Rotterdam zijn gedurende het afgelopen jaar aangekomen 30.671 *zeeschepen*, metende 153.846.178 bruto. reg. ton. In 1966 bedroeg het aantal binnengekomen zeeschepen 28.352, metende 136.416.908 bruto reg. ton. In 1967 bedroeg het aantal passagiers, dat via de *Luchthaven Rotterdam* is gereisd 368.398 tegen 341.794 in 1966.

TENTOONSTELLINGEN TE ROTTERDAM IN 1967

MUSEUM BOYMANS-VAN BEUNINGEN

- 11 febr.-2 april. Belgische grafici (prentenkabinet).
4 maart-9 april. Pietro Consagra, beeldhouwwerken.
16 april-28 mei. Vier Engelse schilders: Bernard Cohen, Harold Cohen, Robyn Denny en Richard Smith.
16 april-11 juni. Twee Engelse pottenbakkers: Lucie Rie en Hans Coper.
22 april-21 mei. Jeugdfestival. Werk van leerlingen van de Rotterdamse Academie (prentenkabinet).
25 mei-6 aug. Het kind in de prentkunst, 1500-1800 (prentenkabinet).
10 juni-23 juli. Alberto Burri, schilderijen.
6 juli-13 aug. Moderne sieraden door schilders en beeldhouwers.
5 aug.-24 sept. Het mysterie van de werkelijkheid. Schilderijen, gouaches en collages van René Magritte.
11 aug.-8 okt. Käthe Kollwitz 1867-1967 (prentenkabinet).
7 okt.-5 nov. Jan van der Vaart, ceramiek.
14 okt.-19 nov. Saul Steinberg, tekeningen en collages.
15 okt.-26 nov. Aanwinsten moderne prentkunst 1965-1966 (prentenkabinet).
8 dec.-28 jan. 1968. Kees van Dongen, schilderijen.
8 dec.-28 jan. 1968. Kees van Dongen en tijdgenoten (prentenkabinet).

MUSEUM VOOR LAND- EN VOLKENKUNDE

- 24 maart-5 nov. Rijst, een dagelijkse zorg.
8 dec. - tot nader aankondiging. Wajang purwa: schaduwtoneel en wereld beeld van Java.
23 dec. - tot nader aankondiging. Afrikaanse sculpturen uit de collectie C. P. Meulendijk.

MARITIEM MUSEUM 'PRINS HENDRIK'

- 21 mei-29 okt. 'Wasa 1628'. Schepen voor de wal. Optojing der schepen.
13 dec.-3 maart 1968. Gekregen en gekocht. Keuze uit aanwinsten van 1961-1967.

HISTORISCH MUSEUM

- 16 dec.-14 jan. 1968. Lustrumtentoonstelling Amateur Fotografen Vereniging Rotterdam.

GEMEENTEARCHIEF

- 19 mei-16 juli. 17e en 18e eeuwse tekeningen van Rotterdam en omgeving.
20 sept.-29 okt. Erasmus ontmoet Piet Heyn, Delfshaven werd Rotterdam-west (kaarten, tekeningen en foto's van het westelijk stadsdeel).

29 nov.-14 jan. 1968. Portret van de mens – portret van Rotterdam (fotografisch werk van Henri Berssenbrugge 1873-1951).

WIJKTENTOONSTELLINGEN (AFDELING KUNSTZAKEN)

In 1967 werden 13 wijktenoonstellingen gehouden, welke in totaal 11.590 bezoekers trokken.

Kunst en ambacht van de graficus: Kralingen, Schiebroek, Charlois, Pernis, Zuidwijk, Overschie, Kralingseveer, Kruiningers Gors. 7898 bezoekers.

Zondag- en Maandagkunst: Pendrecht. 601 bezoekers.

Een beeld van deze tijd: Hoogvliet, Lombardijen, Tarwewijk, IJsselmonde. 3091 bezoekers.

ROTTERDAMSE KUNSTSTICHTING

Expositiezaal 'De Doelen':

7-15 januari. 'Vestzaktheater'. Eindprojecten uit het studiejaar 1965-'66 van de architectenopleiding V.B.O. binnen de Academies van Bouwkunst in Nederland.

21 jan.-12 febr. Ad Kikkert, aquarellen; Basje Pot, portretten.

18 febr.-12 maart. Guus de Rooter, schilderijen en aquarellen.

18 maart-9 april. Wally Elenbaas, litho's.

15 april-7 mei. Werken van Kees van Bohemen, Peter Struycken, Gerard Verdijk, Aart Verhoog en Henk de Vries.

13 mei-4 juni. Verantwoording. Aangekochte werken van de Rotterdamse Kunststichting.

10 juni-2 juli. Dolf Henkes, tekeningen.

8-30 juli. Loes van der Horst, geweven wandkleden; Kees van Renssen, keramiek.

3-15 augustus. Over de streep. Selectie van het eindwerk 1967 van de vrije afdeling van de Rotterdamse Academie van Beeldende Kunsten.

19-27 augustus. Jubileumtentoonstelling Schildersclub 'Studio'.

2-22 september. Chris en Ariane Elffers, beeldhouwwerken.

30 sept.-22 okt. Ad Dekkers, reliëfs; André Volten, metaalplastieken.

28 okt.-19 nov. Jan Montijn, kleuretsen - 'paradis terrestre'.

26 nov.-3 dec. Kunstenaars in eigen tijd (prijswinnaars Co-op schilderen tekenwedstrijd).

7-31 december. Kees Timmer, schilderijen en tekeningen.

Kunstzaal Zuid:

14 jan.-5 febr. Leslie Gabriëse, wandkleden.

10 febr.-2 maart. Maarten Kemper, schilderijen, gouaches en aquarellen.

11 maart-2 april. Olga Oderkerk, keramiek; Hansje Schuurman, tekeningen.

8-30 april. Bob Kemper, schilderijen.

6-28 mei. Hannie Bouman, schilderijen en aquarellen.

- 3-25 juni. Tsang, druksels.
 1-23 juli. Willem Kok, tekeningen.
 29 juli-20 aug. Orth, schilderijen, gouaches en tekeningen.
 26 aug.-17 sept. Elizabeth van den Akker, appliqué; Marius Roos, plastieken.
 23 sept.-15 okt. Arthur van der Pols, etsen en houtsneden.
 22 okt.-12 nov. Berlijn 1967. Aquarellen van Hans van Blooys, Hans Hazenbroek en Charles J. Kemper.
 18 nov.-10 dec. Dick Vos, druksels.
 16 dec.-7 jan. 1968. Simone M. Dettmeijer en Hans Melchior Wap, gouaches.

Foyer Kriterion Theater:

- 24-31 juli. Marjolein Muthert en Alison Korthals Altes.
 10 nov.-3 dec. Amerikaanse grafiek.

ROTTERDAMSE KUNSTKRING

- 7 jan.-24 febr. Expo-4, beeldende kunst van tijdgenoten (in het warenhuis Ter Meulen).
 20 jan.-5 febr. Oude kunst en antiques, kunsthandel J. Dirven, Eindhoven.
 10 febr.-12 maart. Jan van den Broek, schilderijen; Leendert Janzee, plastieken.
 18 maart-16 april. Willem Buijs, objecten.
 29 april-21 mei. Alviani, reliëfs; Monheim; plastieken, Ysbrant, schilderijen.
 26 mei-25 juni. Jan Roëde, schilderijen; Han Verhulst, beeldhouwwerken.
 9 sept.-21 okt. 'Kunst van nu - kunst voor u', beeldende kunst van tijdgenoten (in het warenhuis Ter Meulen).
 12-17 september. 15 jaar mode in Rotterdam (jubileum-tentoonstelling Cargelli).
 23 sept.-15 okt. Kees Okx, 'Labyrint', assemblage.
 21 okt.-12 nov. Hans Hollenbach, beelden en lakassemblages.
 18 nov.-10 dec. Nieuwe grafiek: Hans Abelman, Henk van de Jagt, Bas van Leeuwen, Philip van Pieterse, Karel van Rooyen, Tsang en Guido de Waart.
 16 dec.-14 jan. 1968. Ted Carrasco, sculpturen.

ROTTERDAMSE KUNSTKRING (GALERIE DELTA)

- 6 jan.-6 febr. Mathieu Ficheroux, objecten.
 10 febr.-17 maart. 'Made in U.S.A.', objecten.
 18 maart-23 april. Kees van Bohemen, sportfiguren.
 28 april-25 mei. Jochem van de Wint, schilderijen.
 26 mei-26 juni. Antonio Dias, schilderijen.
 30 juni-21 juli. Mel Roman, schilderijen.
 28 juli-27 aug. Kees van Bohemen, 'Les coureurs'.

- 1 sept.-1 okt. Delta Cocktail. Pias, Ficheroux, Van de Wint, Zekveld, Saul en Klasen; schilderijen, tekeningen enz.
 20 okt.-12 nov. Jacob Zekveld, 'Jacob in Spiegelland', schilderijen.
 17 nov.-14 dec. Jochem van de Wint, schilderijen.
 15 dec.-15 jan. 1968. Alleyn, 'Agression', schilderijen.

KUNSTCENTRUM 'T VENSTER

- 7-27 januari. Hans Hollenbach, schilderijen.
 28 jan.-16 febr. Herman de Vries, toevals-objektiveringen.
 18 febr.-10 maart. John Grosman, beelden en collages.
 11-31 maart. Ton van Os, schilderijen.
 1-21 april. Donald, schilderijen, gouaches en kinetische voorwerpen.
 22 april-12 mei. Chr. Paul Damsté, assemblages, kollages en grafiek.
 13 mei-2 juni. Situatie 67. Van den Abeel, Adrian, Bonies, Dekkers, Greenham, Hilgemann, Sonners, Staakman, Vandenbranden, Verstockt.
 3-23 juni. Frans Zwartjes, objecten-collages.
 24 juni-14 juli. Gilbert Herreyns, schilderijen.
 15 juli-4 aug. Steven Kwint, litho's.
 5-31 augustus. Eugenio Carmi, zeefdrukken.
 2-22 september. José Goemaere, schilderijen.
 23 sept.-13 okt. Medewerkers van Theater Scarabee, schilderijen, tekeningen, grafiek, assemblages en plastieken.
 14 okt.-3 nov. Léon Vanderheijden, schilderijen.
 4-24 november. Jan Willem Smeets, schilderijen.
 25 nov.-15 dec. Robert S 43, designs.
 16 dec.-15 jan. 1968. Jan Snoeck, tekeningen, plastic reliëfs en keramieken.

BOUWCENTRUM

- 11 jan.-11 febr. Accentmaand 'Dakbedekkingen'.
 4-18 februari. Hongaarse architectuur.
 8 febr.-14 maart. Gekleurde afbeeldingen van het John F. Kennedy Centre for the Performing Arts.
 1 maart-8 april. Accentmaand 'Vloerbedekkingen'.
 1 april-5 mei. Experiment Studio Rotterdam; werk van Bonies, Rous en Staakman.
 26 april-3 juni. Accentmaand 'Kasten en kastwanden'.
 26 mei-7 juli. Experiment Studio Rotterdam; Gutai-groep, werk van 17 beeldende kunstenaars uit Japan.
 12 juni-15 juli. 9de International Course on building.
 1-26 augustus. Roemeense architectuur.
 13 sept.-21 okt. Accentmaand 'Systeenvloeren'.
 2-21 oktober. Kamphuisjes (prijsvraag A.N.W.B.).
 26 okt.-22 nov. E.G.K.S. Internationale woningprijsvraag.
 30 nov.-16 dec. Bejaardenhuisvesting in Engeland.

3-22 december. 10de International Course on building.
20 dec.-3 jan. 1968. Eurowoningen.

WIJKHUIS 'HET OUDE NOORDEN'

27 jan.-10 febr. Amateur schilder- en tekenclub 'Rotterdam', schilderijen, tekeningen, aquarellen en plastieken.
8-21 april. Marianne Smits-Grootenboer, wandkleden.
13-27 oktober. Hélène van Stralen, tekeningen en gouaches.
18 nov.-8 dec. 'De Berlijnse muur'. Schilderijen en aquarellen van Hans van Blooys, Hans Hazenbroek en Charles J. Kemper.

GALERIE E 17

29 april-24 mei. Wim Motz, schilderijen.
27 mei-26 juni. Arno van Iperen en Karel van Rooijen, schilderijen en tekeningen.
15 sept.-16 okt. Lancelot Samson, nikkelpastieken.
20 okt.-15 nov. Rein Bril, schilderijen.
17 nov.-13 dec. Sjef Toby, schilderijen.
15 dec.-15 jan. 1968. Rien Bout, schilderijen.

GALERIE DE HAAS

14 jan.-8 febr. Loek Frenk, papierreliëfs en beelden.
10 febr.-8 maart. Marten Hendriks, schilderijen.
18 maart-9 april. Trees Suringh, schilderijen en gouaches.
10-28 april. Groepstentoonstelling: Peter Struycken, Kees Timmer, Guido de Waart, Lies Cosijn e.a., grafiek, tekeningen en keramiek.
29 april-20 mei. Perry Abramsen, sculpturen.
22 mei-22 juni. Bill Hutson, tekeningen, gouaches en schilderijen.
24 juni-27 juli. Martineau, schilderijen, gouaches en tekeningen.
2-28 september. Geurt van Dijk, schilderijen en tekeningen.
30 sept.-10 okt. Move out.

GALERIE MAAS

22 jan.-19 maart. Hans de Jong en W. Sinemus, keramische plastieken en gouaches.
3-30 maart. Willy Klebe-Van Veen en Marianna Franken, wandkleden en keramiek.
31 maart-1 mei. Groenewoud Kramer, schilderijen.
12 mei-13 juni. Ciano Siewert, aquarellen.
15 juni-14 juli. Benno Randolfi, etsen.
1-29 september. Ruth Salinger en Aart van den IJssel, wandkleden, beelden, schilderijen en gouaches.
4-23 november. Hansje Becker en Jan van der Vaart, schilderijen en keramiek.
28 nov.-30 dec. 'Winter 1967'. Overzichtstentoonstelling.

GALERIE FENNA DE VRIES

- 2-22 september. Hannes Postma, schilderijen en gouaches; Kor Bekker grote sculpturen.
23 sept.-15 okt. Kees Okx, grafiek, gouaches en schilderijen.
25 nov.-24 dec. Bartolomeu dos Santos, grafiek; keramische plastieken van Lies Cosijn, Marianna Franken, Hans de Jong, Helly Oestreicher, Johnny Rolf, Jan de Rooden en Jan van der Vaart.

STICHTING VERKOOPCENTRALE VOOR NEDERLANDSE BEELDENE KUNSTENAARS

Rôtisserie Euromast:

- 16 jan.-15 febr. Prof. C. Overvoorde, litho's en tekeningen.
15 febr.-31 maart. Beer Suringh, schilderijen.
10 april-15 mei. Rien Bout, schilderijen.
22 mei-30 juni. Is Naarden, schilderijen.
1-31 juli. Jaap Kraanen, litho's.
1-24 aug. Hermine Arends-Van Nugteren, tekeningen en aquarellen.
25 aug.-15 okt. Gerdorant, schilderijen en gouaches.
20 okt.-20 nov. Louis Schrikkel, reliëfs.
27 nov.-31 dec. Bob Zijlmans, schilderijen en gouaches.

OVERIGE TENTOONSTELLINGEN

- CENTRAAL STATION: 10 december. 'Canteuropa-Express' (twee wagons met werken van Titiaan, Rafaël, Tintoretto, Bronzino, Andrea del Sarto, Botticelli en Salvator Rosa, alsmede van bekende moderne Italiaanse schilders).
GEBOUW PIET VAN REEUWIJK N.V.: 10 maart-15 april. Polska Dzisiaj (Polen vandaag)

OVER ROTTERDAM EN ROTTERDAMMERS PUBLICATIES UIT HET JAAR 1967

GIDSEN

- Dirkzwager's Guide 1968 to the New Waterway, Rotterdam and Dordrecht. Eighty-sixth year.* Wyt en Zonen N.V., Rotterdam.
- Gids voor de scheepvaart ten dienste van Rijn-, zee-, binnenvaart- en havenbedrijf 1968.* N.V. v.h. firma Groenendijk, Rotterdam.
- Zaken- en Beroepenlijst Rotterdam en Schiedam 1968.* Uitgave in samenwerking met P.T.T., Wyt en Zonen N.V., Rotterdam.
- Waarheen in Rotterdam? Gids voor nieuw-ingekomen stadsgenoten.* Uitgegeven door het Bureau Voorlichting en Publiciteit Rotterdam.
- Officiële Wijkgids Kralingen 1966/67.* Uitgegeven door de Wijkraad voor Kralingen.
- Wijkgids van de Stichting Sociaal Wijkopbouw Orgaan 'Prins Alexanderstad' 1967/68.*
- Gids voor de parochie van Sint Petrus Banden te Rotterdam-Overschie. Interkerkelijke wijk- en straatindeling met een overzicht van de geestelijke verzorgers (gestencild).* Uitgegeven door het Convent der Kerken van Rotterdam.

GEDENKSCHRIFTEN

- 50 Jaar Gemeentelijke Kweekschool voor Onderwijzers(essen) te Rotterdam 1916-1966.*
- 40 Jaar Havenziekenhuis.* Lay-out en druk Van Marken, Delft.
- Jan Mudde. De veertigjarige geschiedenis van het Mannenkoor Apollo (gestencild).*
- 60 Jaar R.V. en A.V. Steeds Hooger.* Jubileumnummer 10 mei 1907-10 mei 1967 van de Rotterdamse Voetbal- en Athletiekvereniging 'Steeds Hooger'.
- R.K. Zwemvereniging L.A.C. 30 jaar 1937-1967.* Jubileumuitgave van het clubblad, oktober 1967.
- Veertig jaar in en om de Nassaukerk.* Uitgave van de Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Hillegersberg t.g.v. het veertigjarig bestaan van de Nassaukerk.
- H. K. Pennarts. De Drie Kolommen 1767-1967.* Uitgegeven t.g.v. het 200-jarig bestaan van de vrijmetselaarsloge 'De Drie Kolommen'. N.V. Drukkerij P. H. Klop, 's-Gravenhage.
- Leo Ott. Naar wijder horizon. Vijftig jaar Volks-Universiteit te Rotterdam.* Roterodamum. Kleine reeks no. 25. Nijgh en Van Ditmar N.V., Rotterdam-'s-Gravenhage.

GESCHIEDENIS

- C. Hoek. De bezittingen rond Rotterdam van de St. Paulus-abdij.*
Gepubliceerd in 'Ons Voorgeslacht', Maandblad van de Zuidholland-

se Vereniging voor Genealogie, februari 1967.

A. M. Verbeek. *Register van den Vonnissen van Mynen Heeren die Edele Welgeboren Hooge Heemraden van Schielandt/beginnende in Sinte Pieters Schouwe Anno 1490 ende eijndende den vijfden dach Decembris anno 1553*. Bronnenuitgave gepubliceerd in 'Ons Voorgeslacht', Maandblad van de Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie, juli-december 1967.

A. M. van der Woude et G. J. Mentink. *La population de Rotterdam au XVIIe et XVIIIe siècle* (article résumant le livre de G. J. Mentink et A. M. van der Woude. De demografische ontwikkeling te Rotterdam en Cool in de 17e en 18e eeuw). Extrait de 'Population', 21e année 1966 no. 6 (novembre-décembre).

IJsselmonde sinds 1900 in woord en beeld. Van dorp tot stad. Fotoboekje met voorwoord van J. C. van Rietschoten. W. van Rietschoten's Drukkerij, Rotterdam.

SOCIOLOGIE

W. A. Wagener. *Leer mij ze kennen. . . de Rotterdammers*. A. W. Sijthoff, Leiden.

DE STAD

Caart van de stad Rotterdam en gezigt langs de Maas benevens de afbeeldingen van de voornaamste publieke gebouwen. Met toelichtende tekst van mr. B. van 't Hoff. Heruitgave Fa. Langerveld, Rotterdam.

Harry Edzes. *Rotterdam-Europoort*. Uitgegeven door het Bureau Voorlichting en Publiciteit Rotterdam.

STEDEBOUW

Gebouw en getal. Capita aselecta uit het bouwen en de statistiek. Aangeboden aan Jan van Ettinger op zijn 65ste verjaardag. Redactie J. Sittig, K. L. de Vries. Uitgegeven door het Bouwcentrum Rotterdam.

PLANNING

Delta. Stromenland in beweging. Foto's Aart Klein; tekst Klaas Graftdijk; inleiding prof. dr. Sj. Groenman. Roelofs van Goor, Amersfoort.

BESTUUR EN BESTUURSINSTELLINGEN

Van Capelle aan den IJssel tot IJsseldam. Rapport 'Bestuurlijke toekomst Rotterdam-Oost/Capelle aan den IJssel' uitgebracht door de Bestuursadviescommissie ingesteld door Burgemeester en Wethouders van Capelle aan den IJssel, met toelichting en voorstel tot grenswijziging aan de Gemeenteraad. Uitgegeven door de Gemeente Capelle aan den IJssel.

Nederlands Archievenblad. Tijdschrift van de Vereniging van Archivarissen in Nederland, 71ste jaargang 1ste afl. 1967. Serie artikelen

betreffende het *Gemeentearchief* door *drs. R. A. D. Renting, H. W. van Veldhuizen, mevr. G. W. J. Nieuwenhuis-Verveen, mevr. A. J. Spijkman-Visser, mr. dr. P. Lucas.*

HAVEN, HANDEL EN SCHEEPVAART

Rotterdam 1967/68. Havenhandboek. Uitgave Stichting Havenbelangen in samenwerking met Havenbedrijf der Gemeente Rotterdam. Druk Wyt en Zonen N.V., Rotterdam.

Havenpocket 1967/68. Uitgave Havenpocket N.V., Rotterdam.

Drs. H. J. Noortman en ir. G. C. Meeuse. (R)evolutie in de goederen-behandeling in de Rotterdamse haven. Uitgegeven door de Scheepvaart Vereeniging Zuid (1966).

Getting off to a good start in European trade (niet in de handel). *Text Jack Bax; pictures Henk Blansjaar and Carel Blazer.* Printed Steendrukkerij De Jong en Co., Hilversum. Uitgave City of Rotterdam.

Verkenning van enkele aspecten van de ontwikkelingsmogelijkheden voor zeehavens in het Deltagebied. Rapport van de kleine werkgroep 'Delta' aan de Centrale Werkgroep van het 'Overlegorgaan Zeehavenontwikkeling Zuid-West Nederland' (gestencild).

BEDRIJFSLEVEN

Mr. G. H. L. van Oordt. Suiker. Een studie over de invloed van leden van de familie Van Oordt als eigenaren van suiker-raffinaderijen en-handels-firma's te Rotterdam gedurende de 18e, 19e en 20ste eeuw. Uit gegevens in het familie-archief (niet in de handel). Uitgegeven door de Vereeniging der Familie Van Oordt.

Drs. R. F. Geyer. Buitenlandse arbeidskrachten. Resultaten van een onderzoek onder Spaanse en Nederlandse werknemers in het Rijnmondgebied, I en II (gestencild). Uitgegeven door de Stichting tot onderzoek van de arbeidssituatie in het Rijnmondgebied.

VERKEER

Algemeen rapport R.E.T. 1966. Eerste gedeelte, hoofdstukken I, II, III (offset). Met bijlagen.

Metro Rotterdam. Tekstverzorging Bureau Voorlichting en Publiciteit in samenwerking met de afdeling Tunnelbouw van Gemeentewerken en de R.E.T. Foto's Fototechn. dienst der Gemeente, Ary Groeneveld, I.P.O., R. Schlyecher en Hans Katan. Lay-out Gemeentedrukkerij. Uitgegeven door Gemeentewerken Rotterdam.

ONDERWIJS

Studeren in Rotterdam 1967/68. Inlichtingen voor aanstaande studenten aan de Nederlandse Economische Hogeschool - hogeschool voor maatschappijwetenschappen. Druk D. van Sijn en Zonen N.V., Rotterdam.

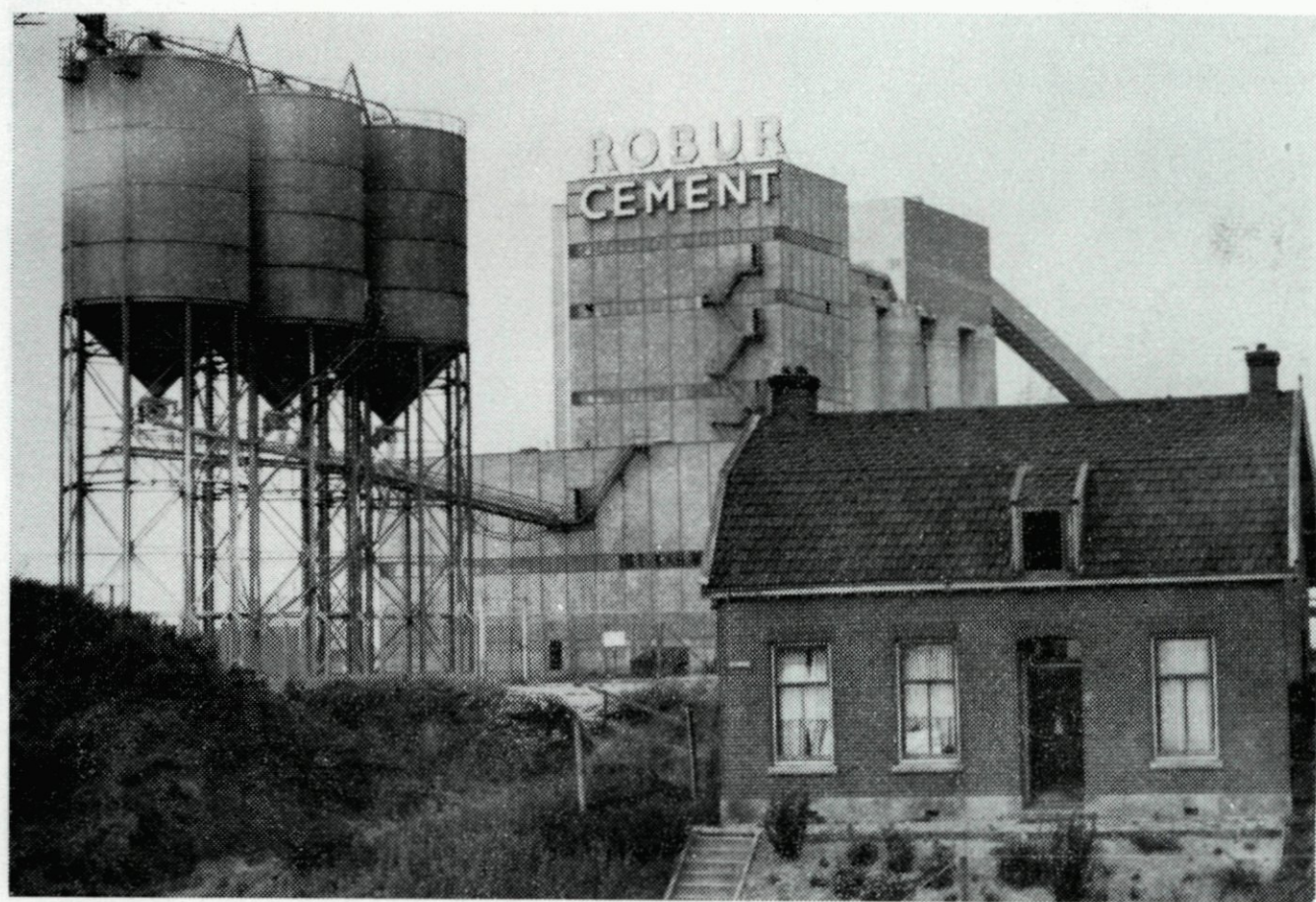
25. *Laatste mis voor de sloping in de R.K. kathedraal aan de Westzeedijk, opgedragen door de bisschop van Rotterdam mgr. M. A. Jansen, 24 september.*

26. *Burgemeester Thomassen spreekt t.g.v. de eerste paal voor de uitbreiding van het archiefgebouw, 2 november.*

27. Klein-dierenhof 'De kraal' in het Kralingsebos, geopend 26 oktober.

28. Vloeibare zwavel wordt in open kuipen gespoten om te stollen; Havenbedrijf Frans Swarttouw, St. Laurens havenweg.

29. *Vordering bouw Medische Faculteit.*

30. *Nieuw tegen oud aan het Veerpad, Rozenburg.*

31. ^vHartelkanaal met links boven Zwartewaal aan het Brielsemeer en het Zoetwaterkanaal; drie Amco zandzuigers zijn in het kanaal aan het werk.

SOCIALE ZORG EN GEZONDHEIDSZORG

Stichting voor huisvesting en verzorging van Bejaarden 'IJsselmonde'.
'Hoe het groeide' (variotype). Uitgegeven t.g.v. de officiële ingebruikstelling van 'Haegenburgh' op dinsdag 10 januari 1967.

CULTUUR

P. Dekker. Verscheide soorten van Hollandse vaartuigen geteekend en gesneden door Gerrit Groenewegen. Europese Bibliotheek, Zaltbommel.

Henri A. Ett. De opvoeringen van Multatuli's Vorstenschool door de Nieuwe Rotterdamsche Schouwburg-Vereeniging gedurende het tijdvak van 1 maart 1875 tot 23 mei 1879. Geschriften van het Multatuli-Genootschap IX/X.

Akademiedagen gehouden te Rotterdam op 3 en 4 april 1967. Verslag en voordrachten van *F. Posthuma, C. W. Kosten, M. A. Vente, J. C. Brandt Corstius* en *R. Meischke*. Deel XIX Kon. Nederl. Akademie van Wetenschappen. N.V. Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappij, Amsterdam.

NATUUR

Drs. J. Mennema. Het landschap van de Oude Maas. Opgenomen in verslag over het jaar 1966 gedaan door Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten van Zuid-Holland.

PERSONALIA

F. R. J. Knetsch. Pierre Jurieu. Theoloog en politikus der Refuge (dissertatie Leiden). J. H. Kok N.V., Kampen.

C. A. Schilp. Herman Heijermans (jeugdijaren in Rotterdam, blz. 19-34). Moussault's Uitgeverij N.V., Amsterdam.

ROMANS

Ton Vervoort. De zaak Stevens. Uitgegeven t.g.v. het vijftienjarig bestaan van de European Chemical Corporation N.V. door Van Lindonk, Amsterdam (offset).

M. Wertheim. Izzudaar en andere verhalen (enige der korte verhalen spelen in Rotterdam). Elsevier Paperback, Amsterdam-Brussel.

M. Wertheim. Er is geen gisteren - er is geen morgen. Elsevier, Amsterdam-Brussel.

ROTTERDAMMERS EN OUD-ROTTERDAMMERS DIE IN 1967 ZIJN OVERLEDEN

- L. van den Akker*, 54 jaar. Mededirecteur en medeoprichter van Van den Akker en Van Santen N.V. – 17 januari.
- Ds. L. J. Allaart*, 80 jaar. Em. predikant van de Gereformeerde Kerk van Hillegersberg-Terbregge – 5 februari te Baarn.
- J. Apon*, 64 jaar. Aannemer en bestuurslid van de afd. Rotterdam en omstreken van de Ned. Christ. Aannemers- en Bouwvakpatroonsbond – 27 augustus.
- Mr. A. C. W. Beerman*, 66 jaar. Advocaat en procureur, oud-lid van de Gemeenteraad voor de C.H.U. en oud-minister van Justitie – 26 november.
- D. L. van der Ben*, 57 jaar. Directeur van A. van der Ben N.V. – 27 december.
- M. van Berkel*, 60 jaar. Directeur van Van Berkel's Melkinrichting – 25 september.
- Mr. P. Beukenhorst*, 49 jaar. Rechter in de Arrondissementsrechtbank – 20 oktober.
- J. W. van Beuningen*, 86 jaar. Oud-directeur en commissaris van de Beleggingsmaatschappij Unitas N.V. – 6 mei te Zeist.
- Drs. M. Bloemers*, 58 jaar. Directeur van Nassau Verzekering Maatschappij N.V. – 23 juli.
- Jac. Blok jr.*, 67 jaar. Voorzitter van de Ned. Bond van Christelijke Schilderspatroons, secretaris van de Christelijke Middenstandsvereniging Rotterdam en penningmeester van de Stichting Rotterdamse Consumentenbeurzen (Femina en Lentiade) – 5 oktober.
- F. Bodderij*, 53 jaar. Gezagvoerder bij de Oranje Lijn – 17 december te Londen.
- A. Borst Pzn.*, 79 jaar. Oud-directeur van Van der Meer en Schoep N.V. en oud-voorzitter van het Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers in Nederland – 25 februari te Wassenaar.
- A. Bout*, 51 jaar. Leraar handelswetenschappen Middelbare Handelsavondschool Mercurius IV en docent Gemeentelijke School voor de Detailhandel – 24 september.
- Ds. A. Brouwer*, 49 jaar. Predikant van de Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Centrum – 27 december te Huizen.
- E. S. van Cleeff*, 67 jaar. Oud-directeur en commissaris van Van Cleeff en Co. N.V. – 8 juni.
- G. C. Crèvecoeur*, 71 jaar. Oud-directeur van het bijkantoor van de Nillmij. – 22 februari.
- Zr. M. H. C. Damave* (Zuster Ma. Augusta), 69 jaar. Oud-directrice St. Lucia Kweekschool – 7 oktober.
- L. A. Donker*, 70 jaar. Rustend arts G.G. en G.D. – 27 augustus.
- G. J. van Dijk*, 44 jaar. Kapelaan van de parochie van de Heilige Familie (Bergsingel) – 5 augustus te 's-Gravenhage.
- Th. C. van Eck*, 61 jaar. Tandarts – 26 juni te Utrecht.
- Marinus Egberts*, 79 jaar. Dirigent en componist – 25 mei.

- Richard Flink*, 64 jaar. Acteur en regisseur, artistiek directeur van het Nieuw Rotterdams Toneel – 24 juli.
- F. J. Fokkelman*, 74 jaar. Directeur en oprichter van Fokkelman Woninginrichting C.V. – 27 februari.
- Mr. M. Franken*, 75 jaar. Oud-vice-president van de Arrondissementsrechtbank – 1 augustus te Amsterdam.
- C. C. Goedewaagen*, 71 jaar. Oud-commodore bij de Koninklijke Rotterdamsche Lloyd N.V. – 12 augustus te Scheveningen.
- Ds. S. H. N. Gorter*, 82 jaar. Em. Doopsgezind predikant (van 1916 tot 1946 te Rotterdam) – 2 augustus te Utrecht.
- Mejuffrouw E. Gijzen*, 103 jaar. Oud-directrice Kweekschool voor Bewaarschoolonderwijzeressen – 15 januari.
- H. J. Haasdijk*, 45 jaar. Directeur van N.V. Haasdijk Winkelinterieurs – 24 april.
- L. J. M. Hazelzet*, 85 jaar. Oud-hoofdredacteur van 'De Maasbode' – 7 juni te Voorburg.
- A. Heijermans*, 89 jaar. Oprichter en oud-directeur van de N.V. Harteveld, Hoos en Heijermans – 22 april.
- Dr. J. M. Hoek*, 60 jaar. Oud-rector Erasmiaans Gymnasium – 12 december te Amsterdam.
- B. van 't Hoen*, 73 jaar. Oud-directeur van de N.V. De Wit's Bergings- en Transportonderneming en van Van 't Hoen's Scheepvaartbedrijf – 20 november.
- A. P. van Hoey Smith*, 73 jaar. Oud-directeur van het scheepvaartbedrijf P. A. van Es en Co. en president-directeur van Gebroeders Smith N.V. – 14 november.
- Th. van 't Hoft*, 57 jaar. Directeur van het Metro Theater en Harmonie Theater – 9 september.
- H. C. van Houten*, 90 jaar. Oud-redacteur van de Nieuwe Rotterdamse Courant – 1 mei te Wassenaar.
- Floor Hubregtse-de Kromme*, 71 jaar. Muziekpedagoge – 2 juni.
- P. Huizinga*, 91 jaar. Oud-apotheker en erelid van het departement Rotterdam van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering van de Farmacie – 17 januari.
- Reinier Hulsker*, 48 jaar. Judoleraar en stichter van een sportschool aan de 's-Gravendijkwal – 13 augustus bij Keulen.
- F. Huntenburg*, 64 jaar. Directeur van F. Huntenburg N.V. – 17 mei.
- L. de Jong*, 62 jaar. Directeur van het district Rotterdam/Zeeland van de Algemene Bank Nederland N.V. – 27 mei.
- Ds. W. M. Kalmijn*, 44 jaar. Predikant van de Hervormde Gemeente Rotterdam-Zuid – 5 juni.
- M. Katan*, 77 jaar. Longarts – 20 augustus.
- C. Kleykamp*, 88 jaar. Oud-gezagvoerder bij de rederij Erhardt en Dekkers – 11 januari te 's-Gravenhage.
- I. C. van der Kloot*, 82 jaar. Oud-wethouder van Hillegersberg – 5 november.
- P. van der Linde*, 78 jaar. Oud-directeur van de Centrale coöperatieve groothandelsvereniging in koloniale waren Enkabé – 26 augustus.
- H. van Manen*, 68 jaar. Oud-gezagvoerder bij de Koninklijke Rotter-

- damsche Lloyd N.V. – 10 september.
- A. J. Moerkerk*, 29 jaar. Mede-directeur van de N.V. Motorpaleis - 17 april.
- Ds. J. H. Mulder*, 66 jaar. Em. predikant van de Hervormde Gemeente Charlois – 31 januari te Halsteren (N.B.).
- P. Mulder*, 69 jaar. Architect – 16 december.
- Mr. G. Nauta*, 82 jaar. Advocaat en dispacheur en oud-notaris – 15 september te Eefde.
- Dr. C. Nooteboom*, 60 jaar. Oud-directeur van het Museum voor Land- en Volkenkunde en van het Maritiem Museum 'Prins Hendrik' – 4 mei.
- W. Ouwerkerk*, 57 jaar. Directeur van de N.V. Rotterdamsche Marmer Industrie – 20 augustus.
- W. Poortman*, 95 jaar. Oud-president hoofdman van de vrijwillige brandweer – 3 september.
- J. W. J. Pijnappels*, 58 jaar. Scheepvaartredacteur van het Rotterdams Parool – 5 juni te Valkenburg.
- Jac. Raven*, 56 jaar. Beherend vennoot van het advertentie- en reclameadviesbureau Benjamin – 17 februari.
- Dirk Reese*, 86 jaar. Exploitant van café's en restaurants – 1 juli.
- Dr. H. E. Reeser*, 86 jaar. Oud-directeur van de Rijksseruminrichting en oud-lid van de Gemeenteraad voor de Vrijzinnig-Democratische Bond – 5 oktober.
- M. de Rek*, 59 jaar. Directeur van N.V. Glasunie – 27 februari.
- Mr. S. A. la Rivière*, 84 jaar. Oud-voorzitter van het Ambtenarengerecht en van de raad van beroep voor de Ongevallenwet – 4 juni.
- J. Ruymgaart*, 70 jaar. Medefirmant van de Rotterdamsche Steenhouwerij A. Ruymgaart – 25 maart.
- H. A. C. Schaaf*, 66 jaar. Oud-kinderarts en oud-geneesheer-directeur van het Sint Franciscus Gasthuis – 18 december.
- Dr. P. M. L. Schleurlholtz Boerma*, 65 jaar. Neuroloog en psychiater – 16 augustus.
- W. J. A. Schmeink*, 82 jaar. President-commissaris van de Technische Handelsonderneming Schmeink N.V. – 14 april.
- Mr. X. A. Schuit*, 54 jaar. Advocaat – 25 februari.
- M. Sepers*, 62 jaar. Arts G.G. en G.D. – 26 augustus.
- A. J. Sitskoorn*, 60 jaar. Secretaris van de Stichting Internationale Consumentenbeurzen 'Femina' – 26 juni.
- R. Sitters*, 55 jaar. Mede-directeur van het architectenbureau Fiolet - 12 mei.
- D. G. L. F. Slebos*, 77 jaar. Oud-hoofdstationschef van het Centraal Station – 18 juni.
- Dr. W. J. Slis*, 84 jaar. Rustend arts – 13 december.
- H. van der Sluis*, 79 jaar. Oudste firmant van het Aannemingsbedrijf H. van der Sluis en Zn. – 27 november.
- Mr. J. Slijper*, 56 jaar. Advocaat – 17 januari.
- J. W. Spaan*, 66 jaar. Directeur van de N.V. Zakkenhandel v.h. Fa. J. W. Spaan – 15 september.
- G. Spronkers*, 73 jaar. Oud-directeur van het Rotterdamse filiaal van de Centrale Algemene Verzekerings Maatschappij en oud-voorzitter van de Woningbouwvereniging Onze Woning – 1 december.
- K. Stas sr.*, 85 jaar. Directeur en oprichter van de Grafische Kunst-

- inrichting De Reproductie Compagnie N.V. – 27 juli.
- Mr. W. H. Stenfert Kroese*, 80 jaar. Oud-president van de bijbank van de Nederlandsche Bank N.V. te Rotterdam – 21 november te Helvoirt.
- W. J. Swart*, 86 jaar. Oud-gezagvoerder bij de Stoomvaart Maatschappij Nederland – 5 november.
- J. van der Tang sr.*, 69 jaar. Oprichter en oud-directeur van de N.V. Van der Tang Groothandel in chocolade, suikerwerken en biscuits – 16 november te 's-Gravenhage.
- N. Timmer*, 59 jaar. Directeur van N.V. Meyer en Co's Scheepvaart Mij. – 12 juni.
- Ferd. Timmermans*, 75 jaar. Oud-stadsbeiaardier en oud-organist van de Remonstrantse kerk – 8 juli in Oostenrijk.
- Anthony Veder*, 52 jaar. Reder – 30 augustus.
- H. van Veen*, 101 jaar. Oud-beurtschipper en oud-voorzitter van de Protestants Christelijke Schippersbond – 12 september.
- Dr. H. D. Veenstra*, 71 jaar. Oud-conrector Erasmiaans Gymnasium – 19 februari.
- Dr. H. van Veldhuizen*, 65 jaar. Oud-directeur van het Nationaal Instituut voor Brouwerst, Mout en Bier – T.N.O. – 21 oktober.
- Marie van Vessem*, 65 jaar. Pianiste en muziekpedagoge – 16 november.
- J. Visscher*, 84 jaar. Oud-lid van de Gemeenteraad voor de S.D.A.P. en de P.v.d.A. – 23 maart.
- Mr. J. van Vollenhoven*, 78 jaar. Oud-president van de Arrondissementsrechtbank – 27 juli te Oosterbeek.
- P. J. A. Voorwinde*, 59 jaar. Oud-directeur en gedelegeerd vennoot van de Nederlandsche Stoomsleepdienst voorheen van P. Smit Jr. en van de Havendienst 'Spido' – 14 mei.
- Prof. mr. C. W. de Vries*, 84 jaar. Oud-hoogleraar in het staatsrecht en het administratief recht aan de Nederlandse Economische Hogeschool – 19 augustus te 's-Gravenhage.
- J. Wacht*, 81 jaar. Oud-lid van de Gemeenteraad voor de S.D.A.P. en oud-hoofdbestuurder van de Algemene Nederlandse Metaalbewerkersbond – 11 september.
- Dr. K. W. Walstra*, 79 jaar. Oud-rector Johannes Calvijn Lyceum – 29 juni te Utrecht.
- F. H. Weller*, 86 jaar. Oprichter en oud-directeur van de Industrie- en Handelonderneming Welca-Lasapparaten – 23 april.
- N. van Welzen*, 74 jaar. Directeur van de N.V. Mij. tot Exploitatie van Van Welzen en Zonen Horecabedrijven (café-restaurant 'Erasmus') – 8 oktober.
- W. Wenmakers*, 79 jaar. Oprichter en oud-directeur van Wenmakers Assurantiën en Assurantiëkantoor De Bruijn, Wenmakers en Van de Laar – 16 oktober.
- Ossip Zadkine*, 77 jaar. Beeldhouwer van het monument 'De verwoeste stad' – 25 november te Neuilly.
- A. B. de Zeeuw*, 85 jaar. Oud-wethouder en oud-lid van de Eerste en Tweede Kamer – 18 april te Blaricum.
- J. Zelsmann*, 61 jaar. Directeur van de N.V. Textielfabriek W. P. Zelsmann – 19 november.

OPENBARE WERKEN EN BOUWNIJVERHEID

DE Beneluxtunnel werd op 5 juni officieel geopend. Van de wegenruit werd het traject Kralingseplein-Hoofdweg voor het verkeer opengesteld. De metrolijn Centraal Station-Zuidplein kwam nagenoeg gereed. Aan het Maasvlakte-project werd voortgewerkt. De proefgeul werd voltooid. De bouw van het complex voor de Medische Faculteit vorderde zichtbaar. Begonnen werd o.a. aan de bouw van het stationsgebouw op de Luchthaven, de groothandelsmarkt voor groenten en fruit in de Spaansepolder, uitbreidingen van het Bouwcentrum en van het Gemeentearchief, een parkeergarage c.a. aan de Van Oldenbarneveltstraat en een winkelcentrum in Groot IJsselmonde. Geopend werden o.a. het Skyway Hotel annex motel bij de Luchthaven en het winkelcentrum 't Hart van Lombardijen'.

Door Burgemeester en Wethouders werd een commissie ingesteld ter voorbereiding van de bouw van een internationaal zieken-centrum.

Zeer grote uitbreidingsplannen t.a.v. de raffinaderijen en chemische industrie werden bekend gemaakt door Shell (Pernis), British Petroleum Cy., Esso, Gulf, Caltex, Nieuwe Matex, G.E.M., I.C.I. en Aluchemie.

Ook voor de vestiging van ertsoverslagbedrijven in Europoort en op de Maasvlakte is de belangstelling van binnenlandse en buitenlandse ondernemers groot, evenals voor de stichting van een nieuwe kolossale werf aan het Beerkanaal. Het rapport van Koppers International C.A. te Pittsburgh over de mogelijkheden tot stichting van een staalbedrijf werd ontvangen.

In Europoort, Botlekgebied, Pernis en Eemhavengebied volgden de openingen van nieuwe bedrijfscomplexen elkaar regelmatig op (Shell, G.E.M., Mekog-Albatros N.V., Svenska Cellulose Aktiebolaget, British Petroleum Cy).

Ook in de Spaansepolder, Waalhavengebied en Zomerhofkwartier kwamen weer diverse nieuwe bedrijfsvestigingen tot stand.

Voorals Ommoord en in mindere mate de Zalmplaat waren opnieuw centra van woningbouw.

Op het gebied der recreatie werden o.a. enige zwembaden en roeiaccommodaties in uitvoering of in gebruik genomen.

De bouw van bejaarden- en verzorgingscentra werd in alle

stadswijken energiek voortgezet. Voortgewerkt aan of voltooid werden voorts o.a. ziekenhuiscomplexen, gezondheidscentra, een geriatrische inrichting, een revalidatiewerkplaats, wijk-, buurt- en jeugdzorghuizen. Ook werd begonnen aan de bouw van een crematorium.

De bouw van scholen had voortgang, in het bijzonder op het gebied van het nijverheidsonderwijs (o.a. de Dagnijverheidsschool voor de Rijn- en binnenvaart 'Oranje Nassau' en de Nicolaas Witsenschool voor vakopleidingen in de scheepsbouw). De 'Jan Backx' werd als tweede havenvakschool in gebruik gesteld.

Uit de dagelijkse kroniek blijkt dat in 1967 met de bouw van een aantal kerken van diverse gezindten werd begonnen of dat ze gereed kwamen. De laatste lei werd gelegd op het dak van de zuidelijke zijbeuk van de Grote Kerk. De R.K. kathedrale kerk aan de Westzeedijk werd gesloten en verkocht.

STADSONTWIKKELING

Bestemmingsplannen

Aan het Gemeentebestuur werden diverse plannen aangeboden (omgeving Houtlaan, terrein IJclub Kralingen, bedrijfsterrein Haakweg-Slachthuisweg, Zuidwijk, Hoek van Holland-Oost, buitenplaats De Oliphant, terrein tussen Coolsingel en Aert van Neshof, gronden ten noorden van de Kaapweg te Hoek van Holland, Kralingseveer omgeving Elandstraat, gronden ten zuiden van de Nieuwlandsedijk tussen Haakweg en Hillwoning te Hoek van Holland).

Door de Gemeenteraad werden zes plannen vastgesteld (Noord-Kethelpolder, Wildersekade II, gronden ten zuiden van de Vondelingenweg, terrein ten noorden van Buitenzorg, omgeving Houtlaan, terrein IJclub Kralingen).

Door Gedeputeerde Staten werden drie plannen goedgekeurd (Wildersekade I, Schieveensepolder, terrein aan de Ringvaartweg).

Verwerving en uitgifte van gronden en opstallen

In 1967 werd door de Gemeente de eigendom verkregen van ruim 315,5 ha grond en opstallen (197 zaken) voor ruim f 16,6 miljoen, waarin begrepen rond 210 ha grond (ca. 17 zaken) voor rond f 4 miljoen in het Europoortgebied.

Bovendien werd in het kader van afwikkeling van overeenkomsten met betrekking tot reeds in eigendom c.q. in gebruik zijnde terreinen en afwikkeling van vonnissen, betaald een bedrag van rond f 6,8 miljoen, waarin begrepen rond f 6,2 miljoen in het Europoortgebied. Ten gevolge van beperking met betrekking tot de overheidsbestedingen moest de verwervingsactiviteit in 1967 drastisch worden beperkt. De onderhandelingen moesten worden vertraagd, terwijl voor wat betreft de ter sanering aangewezen gebieden praktisch geen aankoopvoorstellen bij het gemeentebestuur aanhangig gemaakt konden worden. Voor zover thans kan worden overzien zullen voor 1968 ruimere verwervingsmogelijkheden aanwezig zijn.

Voor de uitvoering van bouwplannen, recreatieve objecten e.d. werden in 1967 uit het gemeentelijk grondbezit afgestoten c.q. in erfpacht uitgegeven of naar andere gemeentelijke instellingen overgeboekt een oppervlakte van ca. 362 ha (228 zaken) met een opbrengst van f 72,5 miljoen (exclusief terreinuitgiften van het Havenbedrijf).

In 1967 werden 183 grondreserveringen uitgebracht met een oppervlakte van ca. 115 ha, waarvan 78 reserveringen met ca. 11 ha voor bedrijfsterreinen en 105 reserveringen met 104 ha voor bijzondere bebouwing, scholen, recreatieobjecten enz. Geannuleerd werden 88 reserveringen met een oppervlakte van ca. 27 ha.

Voorts werden voor woningbouw uitgebracht 70 reserveringen voor in totaal ca. 5800 woningen, terwijl 18 reserveringen uit de jaren 1965 t/m 1967 werden geannuleerd voor in totaal 1537 woningen.

Beheer van eigendommen

In 1967 werd het beheer gevoerd over 5175 woningen, die voor het merendeel per maand werden verhuurd. Verhuurd werden voorts 1440 bedrijfspanden en 800 bedrijfsterreinen; het aantal pachters van agrarische objecten bedroeg 465.

De opbrengst bedroeg: huur van huizen en bedrijfsruimten f 6.525.000,—; huur van land, erfpachten en pachten f 5.725.000,—.

Aan onderhoud van de panden, inclusief sloopkosten, werd een bedrag van ca. f 2,4 miljoen uitgegeven. Aan pachtvergoedingen, inclusief rente en belastingschade, werd voor 63 gevallen f 1.030.000,— uitbetaald.

Voor de uitvoering van werken en wegens bouwvalligheid werden 289 woningen afgebroken.

Als tegemoetkoming in de kosten van verplaatsing en verhuizing werd f 280.000,— uitbetaald.

Bouwactiviteit

Het aantal in uitvoering genomen woningen bedroeg in 1967 2909 tegen 2408 in 1966.

Voltooid werden 2803 woningen tegen 4523 in 1966. Het uitvoeringsniveau steeg van 4214 op 1 januari 1967 tot 4289 op 31 december 1967.

In 1967 werd in totaal aan gebouwen voor een bedrag van ca. f 311 miljoen (in 1966 ca. f 302 miljoen) verwerkt, waarvan ca. f 34 miljoen (in 1966 ca. f 33 miljoen) kwam voor rekening van de binnenstad.

Op 1 januari 1968 waren ongeveer 410 werken met een bouwsom boven f 10.000,— in uitvoering, inclusief weg- en waterbouwkundige werken, met een totale bouwsom van ca. f 1283 miljoen (1 januari 1967 ca. f 957 miljoen). Met ingang van 1 januari 1967 werd de grens van waarneming voor de bouwstatistiek landelijk verhoogd van f 2.000,— tot f 10.000,—.

Het aantal bouwvakarbeiders, werkzaam in de bouwsector, bedroeg op 1 oktober 1967 ca. 7700 (1 januari 1968 ca. 8800). Omstreeks 1 januari 1968 werd geen telling gehouden.

De voortschrijdende mechanisatie en rationalisatie van het bouwproces alsmede de grotere produktie per arbeider maakte het mogelijk, dat, ondanks de daling van het aantal bouwvakarbeiders op de werken, de totale produktie op ongeveer hetzelfde peil werd gehandhaafd.

Binnenstad. In de binnenstad werd een aanvang gemaakt met de bouw van 8 projecten met een gezamenlijke bouwsom van ruim f 32 miljoen, terwijl 11 bouwwerken met een bouwsom van ca. f 13 miljoen werden voltooid, waaronder schoolgebouwen aan de Van Alkemadestraat-Van Alkemadehof, een kerkelijk administratiekantoor annex jeugdkerkzaal c.a. aan het Grote Kerkplein alsmede bedrijfs- en kantoorgebouwen aan de Zomerhofstraat, Vijverhofstraat, Wijnstraat en Baan.

Als verlenging van de Lijnbaan werd begonnen met de bouw

van een kantoorpand met winkels en parkeergarage en een woongebouw bevattende 100 woningen aan de Van Oldenbarneveltstraat, Van Bijlandtplaats.

Voorts werd aangevangen met de bouw van bedrijfs- en kantoorpanden aan de Schoterbosstraat en de Boompjes, alsmede voor het Bouwcentrum van een kantoorgebouw met parkeergarage aan het Weena hoek Kruisplein.

Aan de *Rechter-Maasoever, de Linker-Maasoever en in de Spaansepolder* werd met diverse bouwwerken een aanvang gemaakt, waaronder een verzorgingsflat aan de Oostmaaslaan, een bejaardentehuis voor de Nederlands Hervormde Gemeente Delfshaven, een uitbreiding voor het Belastinggebouw aan de Westzeedijk, een uitbreiding voor het Dijkzigtziekenhuis, een kantoorgebouw voor Van Gend en Loos aan de Wilhelminakade.

Voltooid werden uitbreidingen voor de G.E.B. elektriciteitscentrales aan de Schiehaven en de Galileïstraat, een kantoorpand voor Müller en Co. aan de Westerlaan, een uitbreiding voor de H.T.S. aan de G. J. de Jonghweg, een sporthal aan de Enk en een christelijke B.L.O.-school aan de Talingstraat.

Prins Alexanderpolder. Van het plan 'Het Lage Land' (6200 woningen) waren einde 1967 in de vrije sector in aanbouw drie hoge flatgebouwen (180 woningen); niet gerealiseerd in totaal 177 woningen. Het wijks-wisselgebouw in het winkelcentrum werd in gebruik genomen. Dit centrum kwam intussen grotendeels gereed; in aanbouw is er een supermarkt.

Het kerkgebouw van de Gereformeerde Kerk werd in gebruik genomen; in aanbouw is de Hervormde kerk.

Het plan 'Prinsenland' (624 woningen in hoogbouw) werd geheel gerealiseerd.

In het plan 'Ommoord' (ruim 11.500 woningen) waren einde 1967 praktisch gereed en grotendeels bewoond 672 woningen in hoogbouw, terwijl in uitvoering zijn gekomen in totaal 1454 woningen. Begonnen werd met de bouw van een bejaardencentrum (hoogbouw). Naast de gereedgekomen twee kleuterscholen, vier G.L.O.-scholen en een gymnastieklokaal zijn in uitvoering 1 kleuterschool en 1 gymnastieklokaal. Met de aanleg van de N.S.-halte Rotterdam-Alexander werd gestart.

Hillegersberg-110 Morgen (23.500 inwoners). Een bestemmingsplan voor een villapark ten noordoosten van het Sportpark

Duyvenstein kwam nagenoeg gereed.

De verpleeginrichting voor reumapatiënten aan de Molenlaan wordt afgebouwd. Plannen zijn in voorbereiding voor een verpleeghuis van het Groene Kruis en een woongebouw voor blinden. De bouw van een serviceflat nabij het 'Zwarte Plasje' en van een winkelgalerij met bovenwoningen langs de Strekvaart vorderen gestadig. De bouw van een bejaardentehuis in de wijk 110-Morgen kwam gereed.

Schiebroek (24.500 inwoners). Op de hoek van de Meidoornsingel en de Wilgenplaslaan is de bouw aangevangen van een hoog woongebouw. De groenaanleg ten oosten van de Ringvaart op het zgn. Land van Poot vordert gestadig.

Overschie, Kleinpolder-West en -Oost (27.500 inwoners). De bouw van een bejaardenhuis langs de Abtsweg is op hoogte gekomen. Een ontwerpplan voor de verbetering van het stratenplan in Kleinpolder-Oost kwam gereed. Rijkswaterstaat is begonnen met de aanleg van het Kleinpolderplein en het Blijdorpplein. Voor de verbreding van Rijksweg 13 werd in Kleinpolder-Oost een twintigtal woningen afgebroken.

Abtspolder. De zgn. spuitkaden voor de ophoging van deze polder worden opgeworpen. De plannen voor de verbindingsweg van de Abtspolder met de Zestienhovensepolder en de wijk Schiebroek komen in een definitief stadium.

Zestienhovensepolder. Met de aanleg van het Park Zestienhoven is begonnen; de weg ten zuiden van het Gekro-complex met bijbehorende beplanting kwam gereed. Voor de zgn. 'rommelterreinen', ten westen aansluitend aan de Gekro, kwamen de tekeningen gereed. Regelmatig vinden ophogingen plaats ten behoeve van de uitbreiding in noordelijke richting van de begraafplaats 'Hofwijk'.

Zuidwijk. Enige plannen voor bijzondere bebouwing zijn in voorbereiding (o.a. een schoolinstructiebad, een school voor kleuterleidsters en een woongebouw voor alleenwonenden).

Pendrecht. Met de afbraak van het ontruimde militaire kamp is een aanvang gemaakt. Voor Pendrecht I is een plan voor uitbreiding van de parkeervoorzieningen gereed gekomen.

Industrieterrein Waalhaven Zz en het gebied ten oosten van de Eemhaven. Voor verschillende bedrijven zijn plannen in voorbereiding en in uitvoering. Voor de realisatie van een vrachtauto-

centrum is overleg gaande. De districtscentrale van de P.T.T. is bijna voltooid.

Heyplaat-Eemhaven. Ter vervanging van de langs de Rondolaan gelegen sportterreinen is een sportveldcomplex aan de Bunschooterweg aangelegd. Plannen voor een open zwembad zijn in voorbereiding.

Pernis. Het woonwagenkamp aan de Uiterdijk is ontruimd. De werken van de Beneluxtunnel – welke dit jaar is opengesteld – zijn grotendeels voltooid. Met het gereedkomen van de haventerreinen ten zuidoosten van Pernis wordt voortgegaan. Ten behoeve van Rijkswaterstaat is een ontwerp gereed voor de bouw van woningen aan de verlengde Burgemeester van Esstraat.

Hoogvliet. Voor de dienst van Volkshuisvesting werden 85 eengezinshuizen voltooid, terwijl begonnen is met de bouw van 704 Dura-Coignetwoningen. Voor het bouwfonds Nederlandse Gemeenten zijn 60 eengezinshuizen voltooid. In voorbereiding of uitvoering zijn plannen voor schoolgebouwen, bejaardenwoningen en bedrijfspanden. In het zuidelijk centrum is begonnen met de bouw van een Gereformeerde kerk (vrijgemaakt) en van een Nijverheidsschool voor Meisjes. Tijdelijke gebouwen voor een lyceum en nijverheidsscholen zijn opgericht. Een aanvang is gemaakt met de werkzaamheden voor de doortrekking van de Digna Johannaweg.

Voor de metrolijn naar Hoogvliet zijn plannen gereedgekomen.

Lombardijen. Aangevangen is met de bouw van een hoog woongebouw, een gemeentelijk verpleegtehuis aan de Pascalweg en enige bungalows. Bebouwing op het industrieterrein Van der Woudensland vindt regelmatig voortgang.

Groot IJsselmonde en IJsselmonde-Dorp. Met de bouw van het winkelcentrum is een aanvang gemaakt. Voltooid zijn een R.K. en een Gereformeerde kerk, een bejaardenwoongebouw en een noodgebouw voor het te stichten lyceum. In aanbouw zijn: 30 eengezinshuizen voor de dienst van Volkshuisvesting in Tuinenvoeren, particuliere woningen in Reyeroord, de Nicolaas Witsenschool, een R.K. verpleegtehuis en een bejaardentehuis voor Sociale Zaken. Voor het wijkpark is een ontwerp gereed gekomen.

Hoek van Holland (6.700 inwoners). Langs de Harwichweg werden enige villa's in uitvoering genomen; de woningbouw in plan 'Oost' vindt doorgang.

Plannen kwamen gereed voor verbetering van de parkeergelegenheid; eveneens een groenplan voor het zgn. 'Roomse Duin' langs de Harwichweg en de Langeweg. Studies worden gemaakt voor een nieuwe opzet voor het Zuidelijk-Strandcentrum. In verband met de plannen voor de 'Rijnpoorthaven' en de ontwikkeling van de verkeerswegen wordt nagegaan op welke wijze Hoek van Holland in de toekomstige structuur kan worden ingepast. Rijkswaterstaat is aangevangen met de verlenging van de Noorderpier.

Recreatieve voorzieningen

Diverse plannen tot aanleg van wijkparken of groenvoorzieningen werden ontworpen, in uitvoering genomen of kwamen gereed.

Verkeer

In ontwerp kwam gereed – in samenwerking met Rijkswaterstaat – het verkeersknooppunt Kleinpolderplein/Blijdorppelein. In de loop van 1967 is een aanvang gemaakt met heiwerkzaamheden voor de fly-overs over beide pleinen. In samenhang met dit project kwam gereed de verbinding over de Giessenbrug naar de Spaansepolder.

In gebruik werd genomen het gedeelte Rijksweg 16 vanaf het Kralingseplein tot en met de Hoofdweg (de huidige Rijksweg 3).

Medio 1967 werden opengesteld de zgn. driewegpunten in de tunneltraverse ter hoogte van het metrostation Zuidplein, alsmede het Breeplein.

Voorts kwamen gereed de verkeersontwerpen in het kader van de verhoging van de waterkering tussen de Brielselaan en Doklaan/Rietdijk.

Medio 1967 werden in gebruik genomen de Beneluxtunnel alsmede de voorlopige aansluitingen op de Vondelingenweg.

Ten westen van de Coolsingel is voor zover mogelijk het eenrichtingsverkeer ingevoerd. (Kruiskade-Aert van Nesstraat). Het gehele systeem van rechtsomdraaiende circuits zal eerst functioneren als de werkzaamheden aan de Westblaak zijn voltooid. Het systeem ten noorden van de Aert van Nesstraat wacht op de voltooiing van het Schouwburgplein. Het rijrichting-systeem ten oosten van de Coolsingel (Hoogstraat-Meent) is in studie.

Aan het einde van 1967 is een begin gemaakt met de uitbreiding van het aantal parkeermeters in de stad. De ruimte voor lang-

parkeerders is ten gevolge van de plaatsing van de parkeermeters regelmatig voor 100 % bezet. In de loop van 1968 zullen de parkeergarage aan het Weena en het parkeerplateau in het Zomerhofkwartier gereed komen. Met de bouw van de parkeergarage aan de Van Oldenbarneveltstraat is aangevangen.

Op de expeditiehoven Witte de Withhof, Bulgersteynhof en Botersloothof zijn parkeervakken aangegeven, waarop de eigenaren van de aan die hoven gelegen panden hun van een vignet voorziene auto kunnen parkeren. Voor enige andere expeditiehoven zijn daartoe eveneens plannen in voorbereiding.

De studies omtrent de verkeerstechnische inpassing van de Medische Faculteit werden afgerond en de ontsluitingsplannen worden voor uitvoering gereed gemaakt.

In 1967 is aan het adviesbureau Freeman, Fox, Wilbur Smith and Associates te Londen de definitieve opdracht verstrekt tot het uitvoeren van een 'Verkeers- en economisch onderzoek voor Rotterdam, Rijnmond en de Havens'. Het verkeersonderzoek zal een rekenmethode leveren, die het mogelijk maakt een betrouwbare prognose op te stellen ten aanzien van de verkeersontwikkeling in het studiegebied (het studiegebied omvat de 23 Rijnmondgemeenten), bij gegeven ruimtelijke en infrastructuur (werkgebieden, woongebieden, hoofdwegen, spoorwegen, openbaar vervoer). Het werk op de computer en de bijbehorende programmeerwerkzaamheden worden verricht in Londen. Voor het onderzoek werden ongeveer 190.000 verkeersdeelnemers ondervraagd en met de analyse van de verkregen gegevens is inmiddels aangevangen.

De metrolijn Centraal Station-Zuidplein is vrijwel gereed gekomen. De plannen voor de doortrekking naar de Slinge verkregen de instemming van de Rijksoverheid. De plannen voor de verlenging van de Slinge naar Hoogvliet werden zover gereed gemaakt, dat met de grondverwerving gestart kan worden. Ook de aanleg van sneltramlijn 2 op de Linker-Maasoever door Lombardijen en Groot-IJsselmonde kwam vrijwel gereed.

Voor het havengebied zijn plannen opgezet voor detailverbeteringen en voor grote werken. Speciaal aan de verbetering van de Botlekoeververbinding met zijn annexen werd veel aandacht besteed.

Objecten planologisch onderzoek

In de loop van 1967 kwamen de volgende studies gereed: verdeling van arbeidsplaatsen en beroepsbevolking in het Rijnmondgebied voor het jaar 1980; kweekschool in perspectief; enkele gegevens m.b.t. het Gymnasium Erasmianum; Rotterdammers op zondag (eindrapport); het aantal te verwachten toegelatenen tot het niet-confessioneel onderwijs in Rotterdam-Oost/Capelle aan den IJssel voor de eerstkomende jaren.

M.b.t. de hergroepering van het voortgezet onderwijs en de daarmee verbonden vorming van scholengemeenschappen werden prognosestudies verricht.

In oktober 1967 werd in Schiebroek een enquête inzake koopgedrag m.b.t. levensmiddelen gehouden.

In het kader van de programstudie werd vnl. aandacht besteed aan Rotterdam-Oost/Capelle aan den IJssel (structuurplan; centrumontwikkeling, Ommoord) en aan Hoek van Holland.

VOLKSHUISVESTING

In 1967 werd het woningbouwcontingent niet toegewezen aan het Waterweggebied, dat 11 gemeenten omvatte, doch aan 'Het Openbaar Lichaam Rijnmond', waartoe 12 gemeenten meer behoren. Het bedroeg 3750 woningwetwoningen, 1950 premiewoningen en 1800 ongesubsidieerde woningen. Hiervan werden door de Rijnmondraad aan Rotterdam toebedeeld 1262 woningwetwoningen. Uiteindelijk verleende de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening goedkeuring aan Rotterdam voor 1382 contingentwoningen; dit resulteerde, met toepassing van de gebruikelijke reductiefactoren, in goedkeuring voor de bouw van 1725 woningwetwoningen en 3 bejaardentehuizen met totaal 677 bedden.

Van het Rotterdamse aandeel in het contingent premiewoningen, dat uiteindelijk 901 huurwoningen en 17 koopwoningen bedroeg, konden eveneens met toepassing van de gebruikelijke reductiefactoren 1023 woningen en 1 bejaardencentrum worden gerealiseerd.

Het contingent premiekoop- en ongesubsidieerde woningen heeft als zodanig zijn betekenis verloren, doordat de minister bij aanschrijving van 29 juni 1967 bepaalde dat met ingang van 1 juli

1967 voor de bouw van deze categorieën geen rijksgoedkeuring meer vereist zou zijn.

In uitvoering genomen werden 1421 woningwetwoningen, 1021 premiewoningen en 312 vrije-sectorwoningen; voorts 3 bejaarden-centra met totaal 561 verzorgingsbedden. Voltooid werden 2729 woningen, waarvan 2150 woningwetwoningen, 105 premiewoningen en 474 vrije-sectorwoningen. Hierbij waren 568 woningen voor bejaarden. Tevens kwamen 2 tehuizen voor bejaarden gereed alsmede een uitbreiding van een bejaardentehuis met totaal 284 verzorgingsbedden.

De woningvoorraad, welke op 1 januari 1967 228.343 bedroeg, nam slechts toe met 1622 woningen (in 1966 2836). Dit wel zeer teleurstellend resultaat werd ook dit jaar mede veroorzaakt door het grote aantal buitengebruikstellingen in afwachting van sloop (573) en het onttrekken van woningen aan hun bestemming (471). Dit laatste betrof veelal woningen achter winkels.

Het aantal samenwoningen verminderde van 11.660 op 1 januari 1967 tot 9887 op 31 december 1967.

GEMEENTEWERKEN

Speciale werken

Gereed kwamen de Bergwegbrug, een voetbrug aan de Vaanweg, een keermuur aan de Randweg en de inlaatkoker voor de D.W.L.

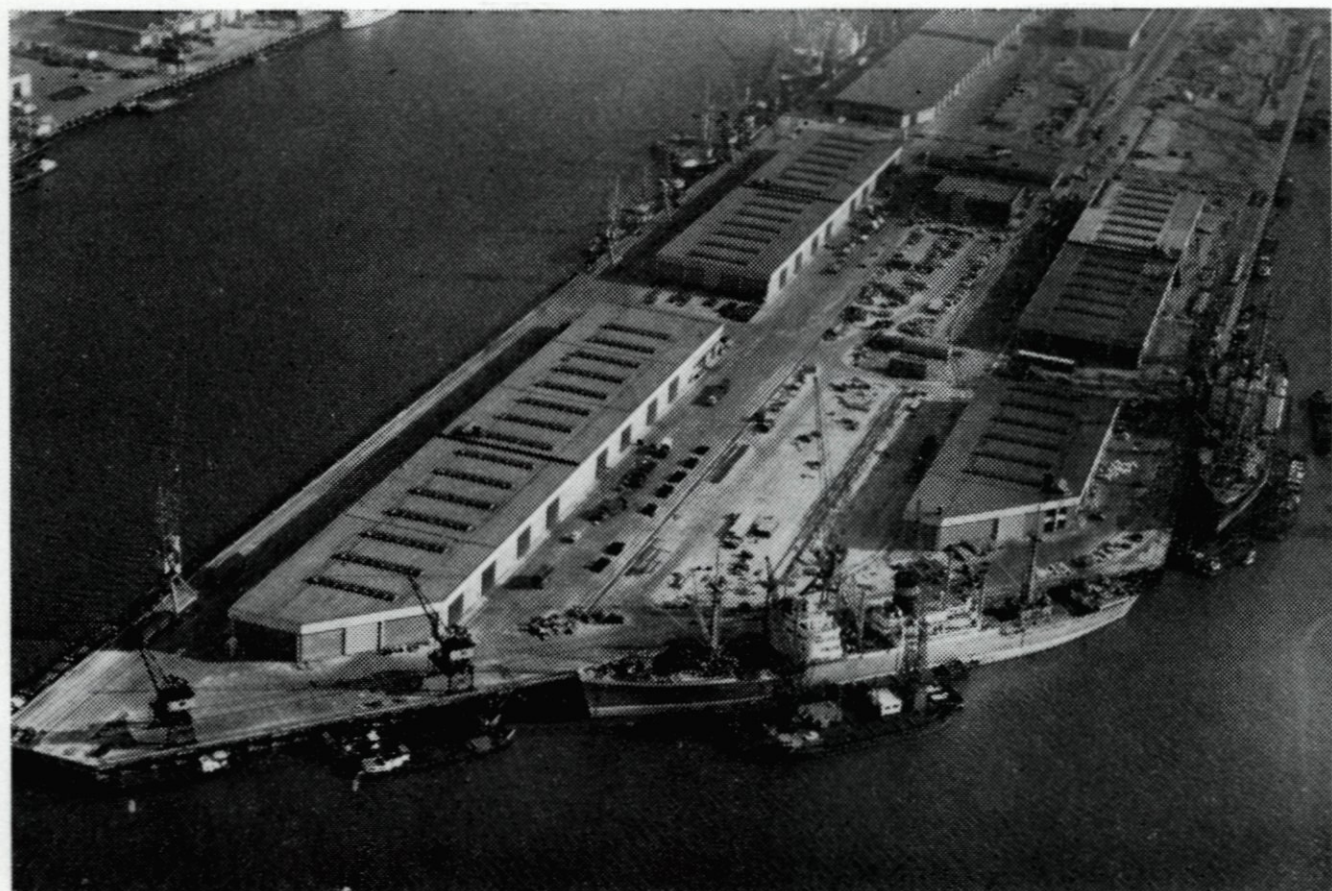
Uitgebreide werken ten behoeve van de waterkering werden ondernomen tussen het Marconiplein en Schiedam en aan de Westkousdijk-Hudsonstraat.

Metro

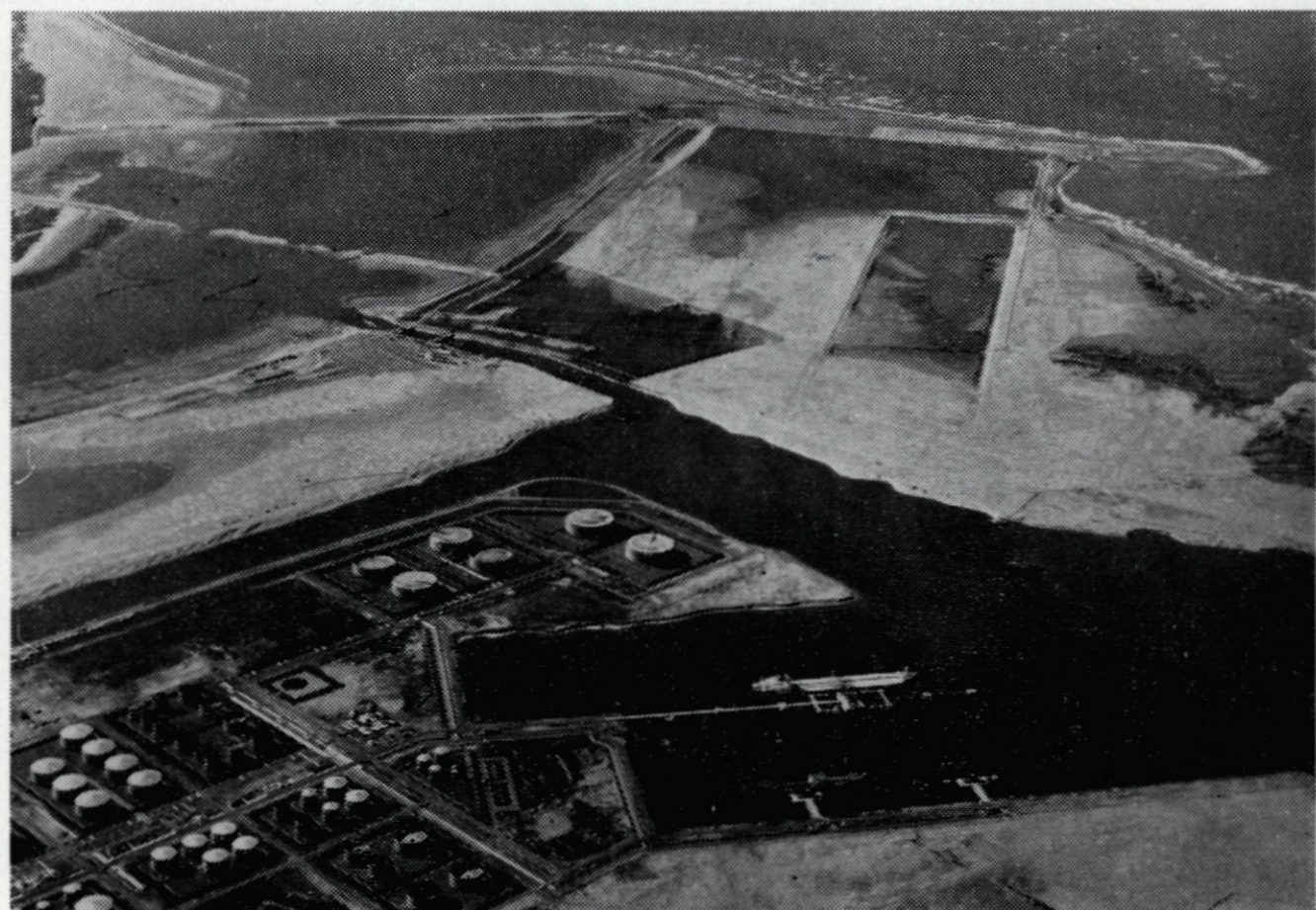
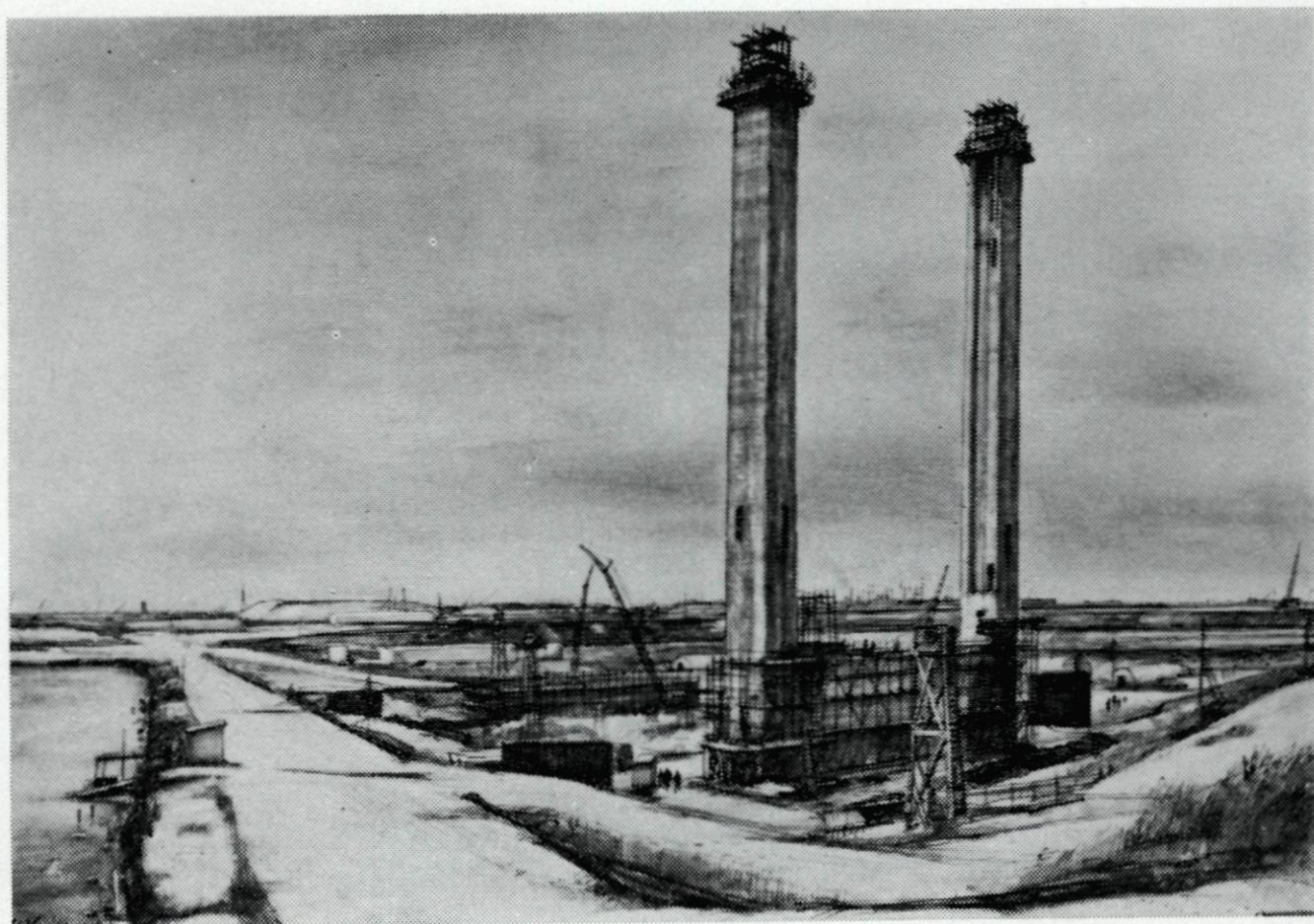
De bouw van de metro werd voltooid. Dit zelfde geldt ook voor de werkzaamheden van de R.E.T., zodat geruime tijd proefritten werden gehouden.

Bestratingen c.a.

Verscheidene straten werden voorzien van een toplaag van asfalt. Uitgebreide bestratingswerkzaamheden aan Stationsplein en Weena kwamen tot stand. Coolsingel en Churchillplein werden voor het verkeer vrijgegeven.

32. Haventerrein van de K.N.S.M. aan de Prinses Beatrix- en Prinses Margriethaven.
33. Essochemie.

34. *Bouw van de Calandbrug over het Calandkanaal, naar een aquarel van Charles Kemper, augustus.*

35. *B.P.-raffinaderij aan de 6de Petroleumhaven met overzicht Maasvlakte en Noordzee op de achtergrond, gezien uit N.O., 30 september.*

Wegen werden aangelegd en verbeterd in de Spaansepolder (verbindingsweg met de Kleinpolder) en in het Botlekgebied.

De Pascalweg werd doorgetrokken tot aan de grens met de gemeente Barendrecht. Een gedeelte van de Vaanweg met de aansluiting op het Zuidplein werd voltooid.

De Vondelingenweg werd verbreed en vele werkzaamheden werden verricht ten behoeve van de nieuwe route van tramlijn 2.

Gebouwen

Scholenbouw. De zesde en zevende serie systeem scholen zijn bijna voltooid. In Hoogvliet kwam een dependance tot stand voor het Charloise Lyceum.

Ziekenhuizen. De bouw van het behandelgebouw van het Ziekenhuis Bergweg vordert. De directie vleugel van het Ziekenhuis Dijkzigt werd met een verdieping verhoogd, hetgeen in 1968 ook met de polikliniekvleugel het geval zal zijn.

Begonnen werd met de bouw van een gezondheidscentrum aan de Aveling in Hoogvliet.

Restauraties. De herbouw van de in 1962 afgebrande molen 'De Ster' aan de Plaszoom is in een vergevorderd stadium.

Overige gebouwen e.d. Begonnen werd met de uitbreiding van de elektrische centrale aan de Waalhaven en met de bouw van 150 k V-stations in Europoort en aan de Oudelandseweg.

In de Prins Alexanderpolder werd het wijkcentrum opgeleverd. Voor de uitbreiding van het Gemeentearchief aan de Robert Fruinstraat werd de eerste paal geslagen.

In Overschie is begonnen met het stichten van een instructiebad; aan de Willem van Hillegaersbergstraat met het slopen en herbouwen van het zwembad 'De Overdekte'. Gereed kwamen een jeugdbad in de Prins Alexanderpolder en de verbetering van het zwembad Meeuwenplaat.

Havenwerken

Kademuren. Gereed kwamen aan de zuidzijde van de Prinses Margriethaven ca. 400 m kademuur (waarvan ca. 240 m reeds is vrijgebaggerd), langs het terrein van Svenska in de vijfde Eemhaven resp. 290 en 195 m kademuur; tenslotte de kademuur om het Koopvaardijmonument 'De Boeg' aan de Leuvehaven/Boompjes.

Europoort. Met de opspuitingswerken op de Maasvlakte werd

voortgegaan door: zandwinningen in het afgesloten Brielse Gat, bij het verdiepen en verbreden van het Beerkanaal en bij het verdiepen van het Calandkanaal.

De vaarweg naar de B.P.-raffinaderij kwam tijdig gereed voor het in gebruik nemen van de raffinaderij.

Per 1 januari 1968 komt in de Beneluxtunnel de kademuur met installatie voor de behandeling van roll-on/roll-off schepen ten behoeve van de Atlantic Steam Navigation Cy. voor de dagelijkse vaart op London/Tilbury gereed.

De in het Calandkanaal tussen de Vierde en Vijfde Petroleumhaven aanwezige zinker, die daar in het eerste begin van de Euro-poortwerken werd gelegd, moest wegens te hoge ligging worden vervangen door een nieuwe; dit in verband met de aldaar te verwachten tankers met zeer grote diepgang. Daartoe werd een sleuf gebaggerd tot 33 m — N.A.P. In deze zinker liggen de koppelleidingen van de Shell en de Europort Maatschap Esso-Chevron.

In verband met de aankomst van het eerste schip aan de nieuwe vingerpier van de Mobil-Oil werden omvangrijke baggerwerken verricht in de Zevende Petroleumhaven.

De werken ten behoeve van de ringwaterkering om het dorp Rozenburg werden voortgezet. Omstreeks mei 1968 zal deze op 7 m + N.A.P. liggende dijk gereed zijn.

Hartelkanaalwerken. De werken ten behoeve van de nieuwe en definitieve hoofdwaterkering langs de zuidzijde van het Hartelkanaal, lopende van de Brielse Maasdam tot de Oude Maas, vorderen. Medio 1968 zal deze deltadijk gereed zijn.

Op 21 juni kwam de nieuwe Hartelsluis in gebruik en werd de kleinere sluis in verband met de werken aan de Hartelbrug voor enige tijd buiten gebruik gesteld.

Op 11 december kwam de Voornesluis in gebruik, welke vanaf de Oude Maas toegang geeft tot het nieuwe voedingskanaal en het Brielse Meer.

Hierna werd de laatste opening in de nieuwe dijk gesloten, zodat er thans een volledige scheiding is ontstaan tussen het zoete water van het Brielse Meer en het brakke water van het Hartelkanaal.

HAVEN

IN 1967 bedroeg het aantal binnengekomen zeeschepen 30.671, ruim 2300 meer dan het jaar tevoren. De 'Ville de Nantes' maakte, als eerste in de geschiedenis van de haven, het getal van 30.000 vol. Het schip liep binnen op 22 december. Kapitein en bemanning werden door de Stichting Havenbelangen aan boord gehuldigd en vervolgens ten stadhuize ontvangen. Het aantal van de grootste schepen – diepgang 10,50 m en meer; 1215 in 1966 – steeg met 140 (ruim 11 %) tot 1355. Het grootste schip was het Noorse 'Bergehus' (202.557 dwt) dat op 21 december met een lading van ongeveer 90.000 ton ruwe olie ligplaats koos bij Shell in Europoort; lengte van het schip 325 m, breedte ruim 48 m.

Het netto registertonnage van de binnengekomen zeeschepen, in 1966 79,7 miljoen, steeg met bijna 6 % tot 84,3 miljoen. De schepen behoorden tot 75 nationaliteiten.

Het goederenvervoer ter zee nam met 8 % toe en kwam op 141,3 miljoen ton, inclusief bunkermateriaal. Deze groei van 8 % stak gunstig af bij de andere Noordwest-Europese havens, die vrijwel alle een geringere groei of zelfs een lichte teruggang vertoonden. Het stukgoedvervoer steeg met 14 % tot 22,5 miljoen ton. De havenstaking in Engeland, in het najaar, speelde ongetwijfeld een rol bij deze stijging, maar belangrijker was de invloed van het containerverkeer, eenheidsladingen e.d. Bij het stukgoedvervoer trok verder de aandacht de met 34 % tot 9 miljoen ton toegenomen afvoer; ijzer en staalprodukten uit Duitsland en bestemd voor Oost-Azië vielen in het bijzonder op. De aan- en afvoer van chemische produkten nam overigens ook sterk toe. Het graanvervoer nam met 19 % toe tot bijna 7,2 miljoen ton. Te signaleren valt hierbij de toeneming van het zee-zee-vervoer: graan, met grote schepen uit de Verenigde Staten aangevoerd, werd in de haven overgeslagen in kleinere schepen met bestemming Engeland. In het kolenvoer, dat per saldo op 6,3 miljoen ton kwam (stijging 28 %), deden zich allerlei verschuivingen voor: de invoer, voor binnenlands gebruik, was nog geen half miljoen ton (45 % van 1966); de doorvoer – er werd een langjarig contract gesloten voor de levering van Ruhr-kolen naar Italië – steeg met ruim 100 % tot 3,6 miljoen ton. De minerale oliën kwamen van 71 op 74 miljoen ton. Ondanks de sluiting van het Kanaal van Suez en de strijd in Nigeria nam de

aanvoer van olie toe tot ca. 59 miljoen ton (+ 7 %). Het ertsvervoer steeg met 11 % tot bijna 18 miljoen ton, een aanwijzing van de verhoogde activiteit van de staalindustrie in het achterland.

Het internationaal vervoer per binnenschip steeg met 15 % tot 51,4 miljoen ton. Hierbij steeg het vervoer van kolen en ijzer- en staalprodukten uit het achterland met bestemming overzee met 66 % tot 8,2 miljoen ton. Het internationaal vervoer per spoor steeg met 14 % tot 1,7 miljoen ton. Overigens moest hier de invoer van steen – voor de dammen in zee van de nieuwe havenmond – de teruggang in andere sectoren compenseren. Het wegvervoer kwam op 3,5 miljoen ton (+ 15 %) en het olievervoer per pijpleiding op 14,7 miljoen ton (+ 26 %).

De kaden voor de zeevaart ondergingen enige uitbreiding c.a. doordat, hoofdzakelijk in het Eemhavengebied (Prinses Margriethaven n.z., Prins Willem-Alexanderhaven), nieuwe kademuren gereed kwamen.

Het particuliere kranenpark nam toe tot 344 stuks (+ 9), het gemeentelijke verminderde tot 137 (— 4). Nadat in 1866 reeds een containerkraan (hefvermogen 27,5 ton) was geplaatst aan de Prinses Beatrixhaven, kwamen er in 1967 nog twee bij, nl. een van 37,5 ton aan de Prinses Margriethaven en een van 25 ton aan de Brittanniëhaven. Van de drijvende elevatoren werd er een buiten het havengebied gebracht; 2 copra-elevatoren kwamen er bij: totaal 29.

Op 5 juni stelde H.M. Koningin Juliana de Beneluxtunnel met aansluitende weggedeelten open voor het verkeer. Dit betekende tevens het einde van de wagenveerdienst Vlaardingen-Pernis. Een bijzonder accent hieraan werd gegeven doordat Hare Majesteit met het laatste wagenveer overvoer.

In het westelijk havengebied werden goede vorderingen gemaakt met de bouw van de Hartelbrug, de Calandbrug, de Harnsenbrug en de Brielsebrug. Het Hartelkanaal kwam bijna gereed.

Uit persberichten bleek dat er tussen verschillende gemeentelijke diensten een verschil van opvatting bestond ten aanzien van de vervanging van de Botlekbrug. Het Havenbedrijf, gesteund door het bedrijfsleven, bleek voorstander van een nieuwe brug op zeevaartheogte. Gemeentewerken en Stadsontwikkeling daarentegen bepleitten een tunnel.

Op 5 september is van het terrein van Europe Container Termi-

nus aan de Prinses Margriethaven de eerste Terre-trein (Trans Europ Rail Route Express) vertrokken. Deze snelle treinen, uitsluitend voor het vervoer van containers, zouden de verbinding gaan vormen tussen Rotterdam en Antwerpen enerzijds en Milaan anderzijds.

Europoort en Maasvlakte. De geul

Op 10 februari verklaarde de Regering zich onder bepaalde voorwaarden bereid Europoort zo spoedig mogelijk toegankelijk te maken voor 225.000-tonners, met een diepgang van 62 voet. De aanvankelijke vreugde in Rotterdam over dit besluit werd in de loop van het jaar wel enigszins getemperd toen de volgende voorwaarden bekend werden: de kosten, verbonden aan de verdieping van de toegang tot Europoort, dienen door Rotterdam gedragen te worden; het onderhoudsbaggerwerk van de geul komt voor $\frac{1}{3}$ ten laste van de Gemeente; de Gemeente moet voor $\frac{1}{3}$ bijdragen in de kosten van de bestrijding – door het vastleggen van de bodem van de Nieuwe Maas – van de verzilting; de Gemeente dient, zodra Europoort bereikbaar is voor schepen van 62 voet, de kosten van de geul te verhalen door een extra heffing op het zeehavengeld voor de zeer grote tankschepen. Op 16 november ging de Gemeenteraad akkoord met een desbetreffend voorstel van Burgemeester en Wethouders.

Vermeld zij nog dat het proefvak van de vaargeul in zee eind maart gereed kwam; ook hiervan bleven de kosten ten laste van Rotterdam.

Het Rijk bleef allerlei lasten op de gemeente Rotterdam afwentelen. De algemene economische toestand en de aandrang op het Rijk om maatregelen te treffen ter vermindering van de werkloosheid in het oosten van het land, maakten het politiek niet haalbaar meer voor de haven te doen. Ernstig betwijfeld moet worden of dit, op lang zicht, wel een wijs beleid was.

Er zal naar gestreefd worden Europoort voor schepen met een diepgang van 62 voet bereikbaar te maken vóór 1970. De daartoe vereiste werkzaamheden – o.a. verbreding en verdieping van het Calandkanaal, vergroting van draaicirkels – werden met kracht ter hand genomen.

Ook het opspuitingswerk van de Maasvlakte vorderde bevreemdend. In de loop van het jaar werd een produktie van meer dan

een half miljoen m³ zand per week bereikt.

Op 3 april kwam de eerste stenentrein – Belgische steen voor de nieuwe dammen in zee – in Europoort aan op het werkterrein van Rijkswaterstaat.

In de loop van het jaar kwam uit mededelingen van de zijde van het Havenbedrijf naar voren dat reeds werd onderzocht langs welke route, via het Nauw van Calais, schepen van 500.000 dwt en een diepgang van 80 voet Europoort zouden kunnen bereiken. De voorlopige indruk was dat verlenging van de vaargeul tot een 45 km uit de kust wellicht al toereikend zou zijn.

Het belang van het besluit over de vaargeul bleek al spoedig uit wat wel genoemd werd: het 'geuleffect'. Voor en na werden uitbreidingen bekend gemaakt van de raffinage-capaciteit, van de petrochemische activiteiten en van de opslagcapaciteit. Door vergroting van de raffinage-capaciteit met 7,5 miljoen ton wordt 'Shell Pernis' met 25 miljoen ton per jaar de grootste raffinaderij ter wereld. Esso zou de capaciteit van de raffinaderij verdubbelen: niet van 8 op 13, zoals aanvankelijk aangekondigd, maar van 8 op 16 miljoen ton per jaar. Chevron (voorheen Caltex) besloot tot een produktie-uitbreiding van 5 tot 12,5 miljoen ton per jaar. Ook Gulf maakte belangrijke uitbreidingen in de petrochemische sector van haar bedrijf bekend. Naar schatting zouden deze uitbreidingen, en de daarmee gepaard gaande uitbreidingen van tankparken, steigers enz. ca. f 1,2 miljard vergen, voor een aanmerkelijk deel in Nederland te besteden. B.P. – de nieuwe raffinaderij werd in juli officieel in bedrijf gesteld – besloot Rotterdam als centraal distributiepunt te gaan gebruiken voor de bevoorrading van haar raffinaderijen in Noordwest-Europa. Daartoe zou een overslagstation met een capaciteit van 20 miljoen ton per jaar gebouwd worden.

Hier moet ook genoemd worden de bouw van een nieuwe ruwe oliepijpleiding naar West-Duitsland met een capaciteit van 40 miljoen ton per jaar; na het gereed komen daarvan zal de bestaande leiding (capaciteit 20 miljoen ton per jaar) voor produkten gebruikt worden.

Uit een langzamerhand continue stroom van berichten werd in de loop van het jaar wel duidelijk dat de Antwerpse raffinaderijen, Esso, B.P. en Petrofina grote voorstanders zijn van de aanleg van

een olieleiding van Europoort naar Antwerpen. Evenzeer leek Antwerpens Schepen Delwaide alles in het werk te willen stellen om realisering van een dergelijk plan te voorkomen: hij sprak zelfs van aanvoer van olie voor Antwerpen via Brest in plaats van via Europoort.

Een viertal Duitse staalindustrieën besloot als voorpost van hun bedrijven in het achterland in Europoort een ertsoverslagbedrijf te vestigen op een terrein van 28 ha langs het Calandkanaal, bereikbaar voor zeeschepen met een diepgang van voorshands 15 m. Samenwerking met een Rotterdamse groep – Frans Swart-touw's Havenbedrijf N.V., Steenkolen Handelsvereniging N.V. en Manufrance – bleek niet gerealiseerd te kunnen worden en deze groep verzocht een optie op een terrein op de Maasvlakte voor een t.z.t. daar te vestigen overslagbedrijf.

Ook de Graan Elevator Maatschappij N.V. had, terwijl haar nieuwe bedrijf in de Botlek – toegankelijk voor schepen tot 80.000 dwt – nog maar nauwelijks officieel in bedrijf was gesteld, reeds het oog laten vallen op de Maasvlakte voor een nieuw graanoverslagbedrijf waar schepen van 200.000 ton ontvangen zouden kunnen worden, zo bleek in april uit persberichten.

In oktober werden plannen bekend van een combinatie om op de Maasvlakte een werf te stichten met twee dokken voor schepen tot 500.000 ton (waarvan een in een later stadium geschikt te maken voor schepen van een miljoen ton). Een complicatie was dat men het oog had laten vallen op een terrein dat tot april 1968 gereserveerd was voor een eventueel hoogovenbedrijf.

Eerder in het jaar had ook Verolme plannen bekend gemaakt voor de bouw van een dok voor schepen van een miljoen ton, in het Botlekgebied.

Begin september kwam de containerdienst van de Bell Line, gevestigd aan de Brittanniëhaven, in bedrijf.

Rijnpoort

Op 23 juni dienden Burgemeester en Wethouders een voorstel in voor de aanleg van een havencomplex tussen Hoek van Holland en Maassluis. De nieuwe haven, die de naam Rijnpoort zal krijgen, vergt een investering van f 170 miljoen en kan, indien het verkrijgen van de op verschillende niveau's vereiste bestuurlijke medewerking niet te veel vertraging ondervindt, in 1976 zijn vol-

tooid. Rijnpoort beslaat een oppervlakte van ca. 460 ha, waarvan circa 260 ha haventerrein. Het moet een haven worden voor stukgoed (containers) en passagiers en ze zal ook gelegenheid bieden voor nieuwe vormen van vervoer zoals hovercraft.

De Gemeenteraad verklaarde zich op 6 juli akkoord met het plan.

Botlekgebied

In de loop van het jaar werd meer bekend over de plannen van een zeer grote vuilverbrandingsinstallatie, gecombineerd met een zoetwaterfabriek (gedemineraliseerd water voor de industrieën in Botlek en Europoort) aan de St. Laurens haven. Als totale kosten kon men een bedrag van f 130 miljoen vernemen.

Z.K.H. Prins Bernhard verrichtte op 5 april de officiële opening van het graanop- en overslagbedrijf van de G.E.M. en G.S.M. aan de Botlek.

Frans Swarttouw bestelde een ertslosbrug van geavanceerde constructie met een hefvermogen van 32 ton. Men verwachtte dat de brug in de zomer van 1968 in bedrijf gesteld zou kunnen worden.

Pernis

Op 6 juli stelde Z.K.H. Prins Bernhard op het terrein van de Verenigde Kunstmestfabrieken Mekog-Albatros een aantal nieuwe fabrieken in bedrijf.

Eemhavengebied

Thomsen's Havenbedrijf N.V. verhuisde van de Lekhaven naar een terrein met 550 m kadelengete en 12.000 m² loodsruimte aan de Prinses Margriethaven.

Op 29 augustus arriveerde de 'Atlantic Span' als eerste schip van de Atlantic Container Line – een combinatie van zes grote transatlantische scheepvaartmaatschappijen – aan de nieuwe containerterminal in de Prinses Margriethaven, die beheerd wordt door de N.V. Prinses Margriethaven, waarin de H.A.L. en de N.V. Europe Container Terminus samenwerken. De terminal in kwestie zou na de voltooiing, in het eerste halfjaar van 1968, 18 ha beslaan en beschikken over twee kadeterreinen aan noord- en zuidzijde van de haven met resp. ruim 400 en 250 m kade.

Overigens werd ter gelegenheid van de aankomst van de 'Atlantic Span' bekend gemaakt dat er plannen bestaan om de containerfaciliteiten langs de zuidzijde van de Prinses Margriethaven nog verder uit te breiden en dat uiteindelijk beschikbaar zou kunnen komen een container-terminal van 80 ha met 3000 m kade, ligplaats biedend aan minstens 10 containerschepen.

Met de aankomst, op 12 juli, van de 'Tunadal', een speciaal voor de gemechaniseerde lading en lossing van pulp, papier en hout ingericht schip, werd de nieuwe terminal van Svenska Cellulosa aan de Prinses Christinahaven in bedrijf gesteld. Het terrein beslaat 10 ha, met een loods van 20.000 m², en fungeert als een van de drie distributiepunten (de beide andere zijn Hamburg en Londen) voor uit twee Zweedse havens aangevoerde houtprodukten. De 'Tunadal' kan zijn lading van 8500 ton in 24 uur lossen.

Drie stuwadoorsbedrijven, Quick Dispatch, Pakhuismeesteren en Thomsen besloten tot samenwerking in een nieuwe N.V.: Rotterdam Forest Products Centre, voor de overslag, bewerking en distributie van hout. Voor dit doel werd een terrein van 20 ha in het Eemhavengebied gereserveerd.

Havenontwikkeling in Zuidwest-Nederland

Het overleg ten aanzien van de ontwikkeling van het Delta-gebied vond in 1967 voortgang. Op 21 maart werd te Middelburg aan het overleg een vastere vorm gegeven door de oprichting van het 'overlegorgaan Zeehavenontwikkeling Zuidwest-Nederland' met de doelstelling: het bevorderen van de havenontwikkeling in dit gebied, in het bijzonder van zeehavens en daarmee in relatie staande industrieterreinen en voorzieningen. Een kleine werkgroep toog al spoedig aan het werk en hieruit resulteerde in het najaar een voorlopig rapport, waarin – om ons tot de omgeving van Rotterdam te beperken – gepleit werd voor een uitbreiding van de Maasvlakte, in zuidelijke richting langs de kust van Voorne.

Diversen

Een Rotterdamse delegatie onder leiding van burgemeester Thomassen, bezocht in mei Montreal, Toronto, New York en Philadelphia om meer bekendheid te geven aan Rotterdam-Europoort en om ter plaatse kennis te nemen van nieuwe ontwikkelingen.

Op 15 mei gingen de havens van Rotterdam en Kobe een zusterhaven-verhouding aan te Kobe.

Binnenskamers werd hard gewerkt aan de voorbereidingen voor een internationaal zakencentrum. Als plaats werd reeds genoemd het Leuehavengebied.

De nieuwe technieken in de ladingbehandeling en in het vervoer deden hun invloeden allerwegen gelden. Veel opschudding verwekte bv. in augustus een bericht van de Scheepvaart Vereeniging Zuid dat op vrij korte termijn aan bijna 500 man ontslag gegeven zou worden. Doch ook in de wereld der stuwadoorsbedrijven voorzag men duchtige moeilijkheden. Ook de Gemeente werd geconfronteerd met structuurwijzigingen, welke zich snel openbaren bij het gebruik van de meer oostelijk gelegen 'oude' havenbekkens alsmede in de operationele sfeer bij de Gemeentelijke Handelsinrichtingen en de exploitatie van veerdiensten.

Melding verdienen diverse maatregelen van gemeente- en rijkswege op het gebied van het vervoer van gevaarlijke stoffen.

De tarieven van de Verordening Kadegeld werden met 25 % verhoogd, ingaande 1 januari 1968. Verder werd, met terugwerkende kracht tot 1 april, besloten de Verordening Zeehaven-geld te wijzigen voor zover het de berekening van het tarief van shelterdekschepen betrof.

LUCHTVAART

DE stijging van het passagiersvervoer via de Luchthaven Rotterdam was in 1967 iets geringer dan in de laatste jaren. Dit zelfde beeld laten overigens de andere luchthavens zien.

Het totaal aantal passagiersbewegingen steeg van 340.689 in 1966 tot 368.398 in 1967, een stijging van 8,1 % (1965: 30 %; 1966: 21 %).

De toename van het aantal met de geregelde diensten vervoerde passagiers bedroeg 8,4 %, het aantal onregelmatige passagiersbewegingen steeg met 7,8 %.

De hoeveelheid vracht daalde wederom en nam af van 7.288 ton in 1966 tot 6.604 ton in 1967 (— 11,3 %). De inkomende hoeveelheid vracht daalde van 3.748 ton in 1966 tot 2.401 ton in 1967 (— 35,4 %), de uitgaande vracht steeg van 3.702 ton in 1966 tot 4.203 ton in 1967 (+ 13,8 %).

Het aantal commerciële vliegtuigbewegingen bleef met ca. 13.122 bijna gelijk. Dat desondanks het aantal passagiers is toegenomen is het gevolg van de omstandigheid, dat zowel in het regelmatige als in het onregelmatige verkeer grotere vliegtuigen werden ingezet.

Aan de toename van het regelmatige verkeer heeft ook het binnenlandse luchtverkeer, uitgevoerd door de Nederlandse Luchtvaart Maatschappij (dochter K.L.M.), haar steentje bijgedragen.

De cijfers van het vervoer in 1967 zijn als volgt (cijfers tussen haakjes: 1966):

	Inkomend	Uitgaand	Totaal
aantal passagiers	191.443 (176.132)	176.955 (164.557)	368.398 (340.689)
goederen en vee in kg	2.401.154 (3.748.527)	4.203.201 (3.702.098)	6.604.355 (7.450.625)
aantal auto's . . .	2.817 (2.759)	2.202 (2.428)	5.019 (5.187)

Met ingang van 3 februari werd de door de British United Air Ferries uitgevoerde dienst Manchester-Rotterdam v.v. gestaakt. Op 1 juli onderbrak de Lufthansa haar diensten op Düsseldorf om deze met ingang van 21 augustus, met gewijzigde tijden, te hervatten. De Sabena, die sedert 1 november 1966 haar helikopter-diensten moest beëindigen, heropende op 28 augustus wederom de dienst Rotterdam-Brussel via Eindhoven met gebruikmaking van viermotorige Heron-vliegtuigen. Per 1 november nam de N.L.M. Rotterdam helaas niet meer in haar diensten op.

Ondanks de financiële moeilijkheden van de Gemeente konden in het verslagjaar toch verbeteringen van de accommodatie gerealiseerd worden of in uitvoering worden genomen.

De werkzaamheden aan de startbaan werden nagenoeg beëindigd. Aan de oostzijde werd de verlichting gecompleteerd en werd over de gehele baan een hartlijnverlichting aangebracht, terwijl aan de westzijde de reeds aanwezige tijdelijke verharding van 120 m werd vervangen door een permanente verharding van 200 m. De totale beschikbare baanlengte bedraagt hierdoor 2.200 m. Deze verlenging kon op 17 oktober in gebruik worden genomen.

Op 25 april werd door de burgemeester de eerste paal geslagen voor het nieuwe stationsgebouw en verkeerstorencomplex. Naar verwachting zal in de eerste helft van 1970 dit gebouw in gebruik kunnen worden genomen. Tot dat tijdstip zal de huidige afhandelingsruimte door het aanbrengen van verbeteringen bruikbaar moeten worden gehouden. Ook in 1967 onderging dit gebouw weer een verbouwing. De plannen voor het realiseren van een hangar hebben een zodanige vaste vorm aangenomen, dat, indien de financiering ervan op een bevredigende wijze wordt geregeld, met de bouw in 1968 kan worden aangevangen. Deze accommodatie zal het perspectief openen voor het vestigen van technische bedrijven, die de outillage van de Luchthaven moeten completeren.

Door het particulier bedrijfsleven werden enkele objecten gebouwd: Holland Avia Transport bouwde een ruim semi-permanent kantoorgebouw en Blaauiwhoed N.V. stichtte voor haar dochteronderneming AVIA-Presto N.V. een 1000 m² grote vrachtloods.

De meest spectaculaire bijdrage leverde Rotterdam Air N.V. door een kantoorgebouw van Airlift N.V. te laten verrollen naar

een andere plaats, om de vrijkomende ruimte te benutten voor een eigen kantoorgebouw, dat men in de loop van 1968 hoopt te betrekken.

Als slotopmerking moge nog het volgende worden aangetekend:

Het blijft zaak, met de grote groei en veranderingen van de luchtvaart voor ogen, ook na het bereiken van de totstandkoming van deze fase in de luchthaven-outillage de verdere mogelijkheden, die voor Rotterdam op luchtvaartgebied in het verschiet kunnen liggen, nauwlettend te blijven gadeslaan, zodat niet andermaal het zuid-west Nederlandse gebied in een onvolwaardige situatie zal komen te verkeren.

OUDHEIDKUNDIG BODEMONDERZOEK TE ROTTERDAM EN OMGEVING IN 1967

DOOR C. HOEK

IN 1967 zijn onder auspiciën van de Commissie van advies inzake archeologisch onderzoek binnen het ressort Rotterdam, deels in de door de steeds verder gaande uitbreiding van de voor haven-, industrie- en woonwijken bestemde gebieden, deels binnen in restauratie zijnde middeleeuwse gebouwen, de volgende opgravingen verricht. Hierbij is nauw samengewerkt met de Rijksdiensten voor respectievelijk het Oudheidkundig Bodemonderzoek en de Monumentenzorg. Vooral moet hier genoemd worden het vele werk dat door de heer Th. van Straalen van de laatstgenoemde dienst is verricht; de opgravingen zijn uitgevoerd door de afdeling Oudheidkundig Onderzoek van de Dienst van Gemeentewerken Rotterdam.

VLAARDINGEN

Grote Kerk. Gedurende de bouwvakantie bestond de mogelijkheid een onderzoek in te stellen naar eventueel aanwezige funderingen van de middeleeuwse parochiekerk te Vlaardingen, welke in 1574 door brand is verwoest en met behoud van de onderbouw van de bakstenen koorsluiting en die van de Mariakapel, de vieringtoren en een fragment van het tufstenen noorder transept, sedert het einde van de 16de eeuw en gedurende de 17de eeuw in verschillende etappes is herbouwd. In 1744 is de middeleeuwse toren gesloopt en de kerk vergroot, o.a. door de bouw van een nieuwe toren; in 1865 is bij een verbouwing een viertal kolommen van de de middelbeuk gesloopt. Deze laatste wijziging is niet bepaald bevorderlijk geweest voor de stabiliteit van het gebouw. Bovendien is het vloerniveau bijna 2 m hoger geworden sedert de 16de eeuw door het steeds opnieuw aanbrengen van nieuwe lagen zand ten behoeve van het begraven in de kerk. Dit betekent dat zelfs voor een kleine sleuf grote massa's zand verplaatst moeten worden, die vervolgens over een groot oppervlak moeten worden verdeeld, om geen risico's te lopen.

Na overleg met de heren drs. H. Halbertsma, namens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, en ir. C. J. Bardet, namens die voor de Monumentenzorg, werd besloten om te trachten door het maken van een aantal kleine sleuven toch iets omtrent het middeleeuwse gebouw terug te vinden. Dit betekende echter dat ieder gevonden stuk muur eerst gefotografeerd en getekend en vervolgens de sleuf gedicht moest worden, voordat op een ander punt kon worden begonnen. Het vele tekenwerk is verricht door de heer Th. van Straalen, die in de tweede week assistentie verkreeg van de heer A. van Pernis (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek). Het vele grondverzet in korte tijd was mogelijk, doordat de ingang onder de toren breed genoeg was om een kleine graafmachine door te laten. Binnen het koor is een een tufstenen fundering aangetroffen van een even breed maar korter koor met halfronde sluiting voorzien van twee rechtgesloten zijkapellen, uitgevoerd in gietwerk techniek; dit wil zeggen dat de muren opgetrokken zijn uit twee rijen tufsteenblokken $36,5/52 \times 15/23,5 \times 9/11$ cm, waartussen een soort stampbeton is aangebracht, bestaande uit brokken steen en puin in specie. De vulling bevat veel romeins materiaal zoals fragmenten van dakpannen. De overblijfselen van de koorsluiting zijn tendele in 1941 vernield bij de aanleg van een verwarmingskelder, maar de constructie ervan is toen vastgelegd door de heer A. Bijl Mzn.

Aan het koor sluiten een noorder- en een zuidertransept aan, eveneens van tufsteen, echter uitgevoerd als massief werk, steenmaat $31/48,5 \times 16/18 \times 9/11,5$ cm. Van het noorder transept is een klein deel bewaard gebleven buiten de kerk in het waaggebouw, zij het dat het opgaande werk sterk gerestaureerd en meerdere malen ingrijpend is hersteld.

Aan de zuidzijde van de kerk is niet gegraven, maar blijkens een grondboring is hier nog een deel van de fundering van het transept aanwezig. Dat dit gelijke afmetingen als het noordelijke had, blijkt uit een bestek uit 1601, toen de ruïne ervan verbouwd werd tot een verblijf voor de galeislaven ten behoeve van de admiraliteit. Het heeft muren van tufsteen, dik 3 voet, en meet inwendig 24×26 voet, welke maten geheel overeenkomen met die van het noorder transept. Inderdaad was tussen de noordelijke uiteinden van de zijgevels nog een houten fundering aanwezig, afkomstig van de verbouwing van 1601.

De vieringstoren bleek te rusten op funderingen van blokken rode zandsteen, $47/53 \times 22 \times 12,5$ cm, welke onderling niet gekoppeld waren. Ten behoeve van de oostelijke kolommen is de triomfboog van het tufstenen koor gewijzigd in baksteen $28,5/29,3 \times 13,5/15 \times 7/8$ cm, en 7 tot 8,5 cm dikke blokken secundair verwerkt tufsteen; de fundering is uitgebreid met de hierboven genoemde zandsteenblokken.

Het opgaande werk van de beide westelijke kolommen bestaat uit baksteen $25,5 \times 13,5 \times 5,7$ cm. Tussen deze kolommen, de westgevels van de transeptgevels, is later een minder diep gefundeerde muur aangelegd van baksteen $21/23 \times 10,5/11 \times 5/5,5$ cm.

Ten westen sluiten op de transepten de noord- en zuidmuur van de zijbeuken van het schip aan, van baksteen respectievelijk $23,5 \times 11/12,5 \times 5,6/6$ cm en $23,5/24,5 \times 13,5 \times 5,8$ cm, waar tussendoor enkele stenen van $27,5 \times 14 \times 7$ cm zijn verwerkt.

Aangezien ook nog in het komende jaar nadere gegevens over de bouwgeschiedenis van de laatmiddeleeuwse kerk verzameld zullen worden, beperken wij ons voorlopig tot die van de oudste periode.

In 1156 kocht graaf Dirk VI van de abdij van Echternach o.a. de kerk van Vlaardingen c.a. en schonk deze aan zijn kapelaan Thidbald, die als eerste getuige in de koopakte van 1156 wordt genoemd, voor de grote edelen uit het gevolg van de graaf.

In 1164 werd het gehele oude ontginningsgebied rond Vlaardingen door overstromingen verwoest en was graaf Floris III gedwongen de kerk te verkopen aan de abdij van Egmond in ruil voor de dijk aanleg door deze abdij te Babberspolder en Kethel; Thidbald was toen reeds overleden.

Noch de verafgelegen abdij van Echternach, noch abt Wigbold van Egmond, wiens voorganger abt Wouter (1130-1161) doende was met de bouw van de grote nieuwe abdijkerk, welke door Wigbold omstreeks 1174 werd voltooid, hadden reden om te Vlaardingen een grote kerk te bouwen. Wigbold was bovendien belast met de kostbare dijk aanleg langs de Nieuwe Maas.

Voor Egmond was de kerk van Vlaardingen alleen van belang als bron van inkomsten uit de erbij behorende tiendblokken. De stichting van de zeer grote tufstenen kerk kan beslist niet aan een van de beide abdijen worden toegeschreven, maar moet gevallen zijn in de grafelijke periode tussen 1156 en 1164.

Ten behoeve van de bouw van deze kerk is het terrein in één-

36. Vlaardingen, Grote Kerk. Gezicht in het koor naar het zuid-oosten; op de voorgrond de stenen doodkist.

37. Vlaardingen, Grote Kerk. Tufsteen muur in gietwerktechniek tussen koor en noorder zijkapel.

38. Vlaardingen, Grote Kerk. Noordwestelijke kolomvoet van de vieringtoren.

maal ca. 2 m met klei opgehoogd ter plaatse van de tegenwoordige markt, een oppervlak groot genoeg om een kerk te bouwen met een bijbehorend schip.

Deze kerk moet uit een ruime beurs opgezet zijn, het transept meet inwendig 33 m; wij mogen aannemen dat het schip, dat gezien de constructie van de transepten driebeukig bedoeld was, ten minste even lang was, zodat de totale lengte van de kerk minstens 65 m had moeten bedragen. In het oorspronkelijke bouwplan moet tijdens de uitvoering een wijziging zijn aangebracht, gezien de verbouwing van de triomfboog van het koor. Verder is er een duidelijke onderbreking van de bouw tussen de tijd waarin men in tufsteen- en die waarin men in baksteen werkte. Slechts de baksteen in de oostelijke kolommen van de toren is ouder dan het einde van de 13de eeuw.

Deze onderbreking moet het gevolg geweest zijn van de grote overstroming van 1164, waarna de kerk onvoltooid is blijven liggen totdat de bevolking van Vlaardingen in staat was om de afbouw van de kerk zelf te financieren. Vlaardingen ontving in 1273 stadsrechten, maar was toen aanzienlijk kleiner dan de 16de eeuwse stad; het was niet veel groter dan een rechthoek, omvattende de markt en omgeving, en vandaar naar het westen en naar het noorden langs beide dijken over een lengte van ca. 250 m.

Wij mogen stellen dat in 1164 het koor geheel voltooid was, de beide transepten wat betreft het opgaande metselwerk en de funderingen voor de gewijzigde viering (zie fig. 1a).

Het werk moet geruime tijd zijn blijven liggen, misschien heeft men het koor aan de westzijde provisorisch afgesloten en voor de eredienst benut. Pas in de 13de eeuw zijn de oostelijke vieringpijlers in baksteen opgetrokken, waarbij ook nog tufsteen is verwerkt. Hierdoor was het mogelijk de oostgevel van het transept over de hele lengte op hoogte te brengen. Pas een honderd jaar later zijn de kolommen aan de westzijde op de bestaande funderingen gebouwd, waardoor het transept voltooid kon worden en ook de vieringtoren, zij het dat deze later verhoogd zal zijn. In het derde kwart van de 14de eeuw was de kerk met uitzondering van het schip voltooid, waarbij in grote lijnen het bouwplan van rond 1164 was aangehouden (zie figuur 1c). Omstreeks 1400 is men begonnen aan de bouw van het schip, dat gezien de hoogte van de dakmoet tegen de toren geen lichtbeuk heeft gehad en mogelijk

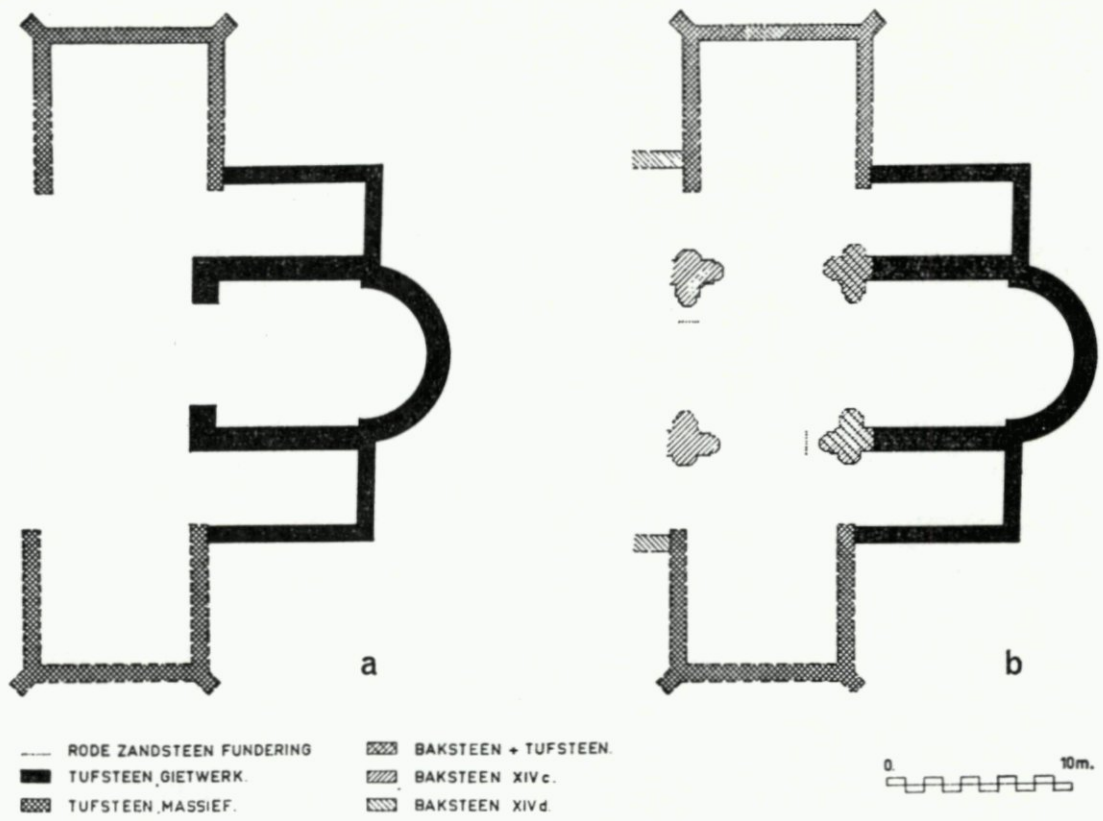
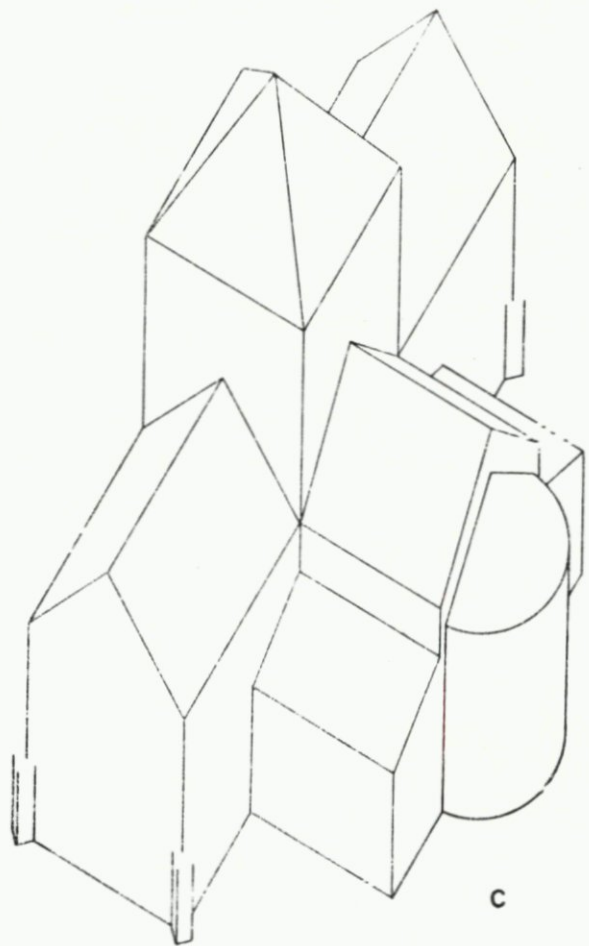

Fig. 1. Vlaardingen, Grote Kerk. a. Toestand 1156-1164. b. Begin 15de eeuw. c. Reconstructie in het 3de kwart van de 14de eeuw.

slechts een of twee traveeën lang was (zie figuur 1b). Opmerkelijk is dat men in de 15de eeuw de kerk sterk naar het oosten heeft uitgebreid.

In het koor aan de zuidzijde, vlak voor de absis bevond zich een 12de eeuwse doodkist, gehouwen uit een blok rode zandsteen en afgedekt door een deksel van hetzelfde materiaal. Rond dit deksel lag een rand van blokken tufsteen; het deksel vertoont aan de bovenzijde langs de rand specieresten, waaruit blijkt dat er een constructie op gestaan heeft; de bovenkant van het deksel ligt iets lager dan het oude vloerpeil. De vraag doet zich voor of op dit graf een monument heeft gestaan en of enkele delen van roodzandstenen platen, benevens een in 1941 hier gevonden deel van een rijk versierd geel zandstenen, rechthoekig deksel, breed 60 cm, hiervan overblijfselen zijn. Een andere vraag is van wie dit eenzame graf voor het hoofdaltaar is geweest, dat daar ruim 800 jaar ongeroerd heeft gelegen.

Het meest voor de hand liggende antwoord is dat dit het graf is van heer Thidbald, die in 1156 of 1157 de Vlaardingse kerk van graaf Dirk VI geschonken kreeg en voor 1164 is overleden.

Na 1164 heeft de kerk lange tijd half voltooid gestaan en de door de abdij van Egmond aangestelde geestelijken zijn geen figuren van grote betekenis geweest; de abten zelf werden in de abdij begraven en kunnen gevoeglijk buiten beschouwing blijven.

Tenslotte moet de aandacht gevestigd worden op het feit dat tijdens de regering van Dirk VI (1121-1157) verschillende belangrijke tufstenen bouwwerken tot stand zijn gekomen. Wij noemden al de abdijskerk te Egmond, hiernaast de burcht te Leiden (welks oudste woonlagen hetzelfde scherfmateriaal bevatten als de in 1164 overspoelde woonplaatsen in Kethel en Vlaardingen), terwijl zijn echtgenote Sofia van Bentheim (overleden 1176) in de Egmondse geschiedbronnen speciaal om haar aandeel in de bouw van de kerk van Rijnsburg wordt vermeld.

Joffer Aechtenwoning. Van de zijde van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, met name de heer drs. J.F. van Regteren Altena, wordt een onderzoek ingesteld naar de geologische opbouw van de bodem in het gebied rond Vlaardingen sedert de ijzertijd. Hierbij kon gebruik worden gemaakt van de waarnemingen hier en in Kethel gedaan tijdens werkzaamheden door de

afdeling Oudheidkundig Onderzoek verricht in 1962 en 1965; het onderzoek is gezamenlijk verricht.

Op het terrein van de Joffer Aechtenwoning zijn met een graafmachine een aantal lange sleuven gemaakt, waarbij de overblijfselen aangetroffen zijn van een houten-, tweeschepig gebouw, circa 7×28 m, waarin gelijktijdig twee stookplaatsen voorkwamen. De aardewerkvondsten, bestaande uit kogelpotten (buidelvormig) en met verfstrepen versierd aardewerk (z.g. pingsdorf), geven een voorlopige datering omstreeks 1100, daar pafrath kogelpotten en met geel glazuur versierd aardewerk uit Andenne ontbreken. Wij hebben hier te doen met de oudste boerderij van de Joffer Aechtenwoning welke hier een datering geeft van het ogenblik waarop de uit het zuiden komende ontginning dit terrein heeft bereikt in de middeleeuwen. Het gebouw, dat oost-west is georiënteerd, is ten dele naar het noorden toe sterk verzakt, daar de ondergrond ten dele uit veen en ten dele uit klei bestond. Het terrein moet regelmatig opgehoogd zijn waarbij de nieuwe gebouwen steeds meer naar het noorden opschoven, zodat in de 18de eeuw het boerderijcomplex naast de oudste boerderij lag. Het opgehoogde erf is in de tweede helft van de 19de eeuw afgegraven, zodat de verschillende ophogingsfasen slechts langs de oostelijke rand van het terrein te herkennen vielen. Deze bevatten, al naar gelang zij jonger worden scherven van pafrath kogelpotten, van produkten uit Andenne, kogelpotten van gesmoord, blauw-grijs aardewerk, steengoed en rood aardewerk.

Het 13de eeuwse kasteel was gelegen tussen de boerderij en de oprijlaan. Uit een put behorende tot de latere boerderij konden enkele stukken majolica (17de eeuw) en een ploischotel geborgen worden.

Holierhoek. In het terrein van de gesloopte boerderij Holierhoek is een overspoelde woonlaag, bevattende aardewerkscherven vanaf het einde van de 11de tot in het derde kwart van de 12de eeuw, aangetroffen.

Steenhuizen. Het onderzoek ter plaatse van het middeleeuwse kasteel in 1965 was ten dele niet mogelijk door de aanwezigheid van perskaden in het terrein. De oostelijke helft hiervan is nu vrij gekomen en hier zijn de met slooppuin gevulde uitbraaksleuven

van drie muren aangetroffen. Het baksteenformaat $6/7,5 \times 13/14 \times 28$ cm sluit zich aan bij dat van de donjon en geeft als datering de eerste helft van de 14de eeuw, zodat deze muren behoren tot het in 1351 gesloopte kasteel. Waarschijnlijk zijn de muren tot op het maaiveld afgebroken, evenals dit met de donjon het geval was en zijn zij opnieuw benut bij de bouw van het nieuwe huis als de muren van een basse-cour in het einde van de 16de of in het begin van de 17de eeuw. Hierop wijst een blokje metselwerk $0,70 \times 0,80$ m, dat veel minder diep was gefundeerd tegen de muur aan, geheel vervaardigd van secundair verwerkte middeleeuwse steen. Deze basse-cour is omstreeks 1700 gesloopt met behoud van een poortgebouwtje, dat nog voorkomt op een tekening van A. Rademaker uit 1717 en dat kennelijk op de middeleeuwse muur staat. Bij deze sloop werd ook het overblijfsel van de middeleeuwse fundering geheel vernield, de grond waarmee de uitbraaksleuf aangevuld werd, bevat scherven van Rijnlands steengoed uit het einde van de 17de eeuw.

Evenwijdig aan de oostmuur, welke omstreeks 1 m breed was, liep een gracht; tussen gracht en muur bevond zich een 3 à 4 m breed talud. Op de kaart van Delfland door de landmeter Krukus (1712) komen rond het kasteelterrein drie sloten voor die zich laten herkennen als de restanten van de middeleeuwse gracht.

De zuid- en noordmuur vertonen bredere puinbanen; het kasteelterrein zelf heeft de vorm van een trapezium met een hoogte van 29 m en een basis van 35 m.

Over de duistere periode in de geschiedenis van de hofstad tussen 1357 – wanneer Maria van Polanen, gehuwd met heer Gheraert van Heemstede, ermee wordt beleend – en 1453 – wanneer het in bezit is van Alijt en Geertken, de weeskinderen van Jan Gerijtsz. te Delft – is iets meer bekend geworden ¹⁾.

Op 10 maart 1406 droeg de zoon van het in 1357 genoemde echtpaar, heer Jan van Heemstede, heer van Benthuisen, de 24 morgen land rond het voormalige kasteel in leen op aan zijn neef Philips, heer van Wassenaer en burggraaf van Leiden ²⁾, met de nadrukkelijke bepaling, dat hij het ten allen tijde weer ten vrij eigen zou kunnen krijgen en dat Hadewijch van der Veere, echtgenote van zijn zoon, heer Jan van Heemstede de Jonge, als lijftocht een jaarrente uit het leen bezit. Deze leenopdracht is vreemd daar het goed nog altijd officieel leenroerig was aan de heren van

Polanen, zoals op 31 oktober 1453 na gerezen moeilijkheden nadrukkelijk werd vastgesteld; in de leenregisters van Wassenaer komt het dan ook later niet meer voor.

Op 10 december 1437 blijkt het in het bezit te zijn van Gerijt Claysz. van Schiedamme³⁾; deze zegelde als poorter van Schiedam ter gelegenheid van landtransport te Vlaardingen op 1 juli 1437 en 11 januari 1438⁴⁾.

Hij werd op 30 januari 1414 beleend met 2 morgen land in Hoeyliederhoeck in Vlaardingen, leenroerig aan de hofstad van de Made, in welk leen hij opgevolgd werd op 11 juli 1440⁵⁾ door Jan Gerritsz., in wie wij de vader van de in 1453 vermelde weeskinderen mogen zien.

SCHIPLUIDEN

De Kenenburg. Het was mogelijk opnieuw een deel van de funderingen van het voormalig kasteel in een van de warenhuizen van de heer Van Dorp te onderzoeken. Ditmaal kon de gehele noordmuur van de voorburcht in tekening worden gebracht. Hierbij bleek dat dit complex bijna vierkant was, met zijden van ongeveer 38 m (zie fig. 2).

Aan de westzijde lag een twintig m brede gracht, met aan de overzijde een 40 m breed front, geheel opgetrokken uit een klein formaat steen, met aan de zuidzijde een kleine achthoekige toren, met natuurstenen hoekblokken in het opgaande metselwerk, en aan de noordzijde de kopgevel van een 5,5 m brede vleugel. Dit gehele werk maakt de indruk te dateren van na de verwoesting in het begin van de tachtigjarige oorlog en gebouwd te zijn op het grachtstalud van het oudere gebouw, zodat het middeleeuwse hoofdgebouw nog enige meters verder naar het westen dient te worden gezocht.

Hodenpijl. Enige aandacht is besteed aan het terrein van het 13de eeuwse kasteel Hodenpijl. Hier is een deel van een boomgaard afgegraven. Aan de hand van enkele grondboringen krijgt men de indruk dat het hoofdgebouw gelegen heeft ter plaatse van het erf van de tegenwoordige boerderij, waarvan het woonhuis nog op het kasteelterrein ligt, de schuur echter op de plaats van de vroegere gracht. Tussen het kasteelterrein en de oprijlaan lijkt een bijge-

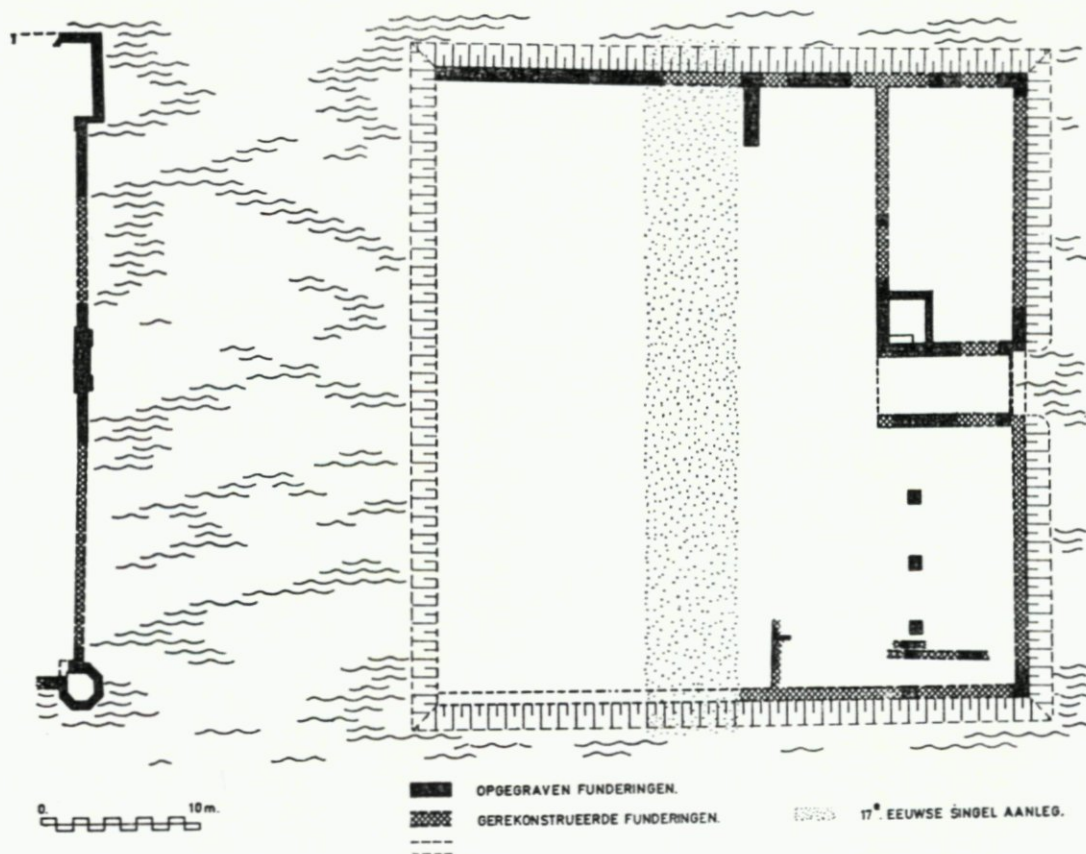

Fig. 2. Kenenburg. Gereconstrueerde plattegrond van de voorburcht.

bouw of voorburcht te hebben gelegen. In het terrein komen 13de eeuwse stenen voor.

KETHEL

In de kerk is op bescheiden schaal een onderzoek ingesteld, dat het volgend jaar voortgezet zal worden. Vast is komen te staan, dat het oudste stenen gebouw een 13de eeuws bakstenen zaalkerkje is geweest, uitwendig 10×19 m, zonder steunberen aan de langsegevels. Het is zeer ondiep gefundeerd in een lage opgeworpen heuvel van klei; nader onderzoek is nodig om uit te maken, of het al dan niet voorzien is geweest van een smaller koor.

De waarschijnlijk kort hierna gebouwde toren meet ruim 5 m in het vierkant en is eveneens niet voorzien van steunberen. De oostgevel van de toren is op de westgevel van het schip gebouwd, wat aanleiding was tot ernstige verzakkingen. Men heeft deze muur dan ook later geheel gesloopt en opnieuw opgetrokken, waarbij deze voorzien is van steunberen.

Van het opgaande werk van deze oudste kerk is niets meer over. Het baksteen materiaal van deze kerk is geheel verwerkt in de funderingen van latere uitbreidingen, zoals die van de noordelijke zijbeuk en bij een verlenging van de kerk in oostelijke richting, zoals in 1929 tijdens een restauratie is vastgesteld. Het schip bleek toen (met inbegrip van een drieachtste koorsluiting) 15 m verlengd te zijn, de noordbeuk (met een zelfde beëindiging) 12,5 m. Deze funderingen waren geheel opgetrokken van steen, groot $28 \times 14 \times 7$ cm, behalve de koorsluitingen, welke van steen, groot $20 \times 10 \times 5$ cm bleken te zijn. Aan de hand van dit laatste steenformaat kan gedacht worden aan een bouwactiviteit rond 1400.

In het begin van de 11de eeuw was er te Kethel, nl. in de langs de Harch gelegen ontginning Harega, een kapel, die ressorteerde onder de kerk van Vlaardingen. Dat deze kapel op de zelfde plaats als de tegenwoordige kerk heeft gestaan is niet waarschijnlijk. De middeleeuwse ontginningen gaan van de in het zuiden stromende rivier naar het noorden het veen in. De tegenwoordige kerk ligt bijna 5000 m van de rivier af, Vlaardingen slechts 1500 m en Maasland 2500 m. Het meest zuidelijke deel van Harega is in 1164 verloren gegaan en omvatte waarschijnlijk juist het oudste deel met inbegrip van de kapel. Hoe oud Kethel als zelfstandige parochie is kan door het volgende worden benaderd: Overschie, dat als Skie in de eerste helft van de 11de eeuw eveneens onder Vlaardingen ressorteerde, bezat een grotere, ten dele uit tufsteen opgetrokken kerk. In 1266 werd Berkel van Overschie afgescheiden. De grens tussen de parochies Kethel en Overschie loopt langs de dijk van de Nieuwlandse polder, die een halve meter hoger is opgeslibd dan de er aan grenzende West-Abtspolder, die omstreeks 1170 is bedijkt. Op grond hiervan is de genoemde dijk beslist niet ouder dan 1200, maar niet jonger dan 1245, toen de op deze dijk aansluitende dam in de Schie aanwezig was. Kethel zal dus niet voor de eerste helft van de 13de eeuw zelfstandig zijn geworden. Mogelijk is kort na 1164 het oostelijk deel van de parochie Vlaardingen afgesplitst toen de abdij van Egmond in dit gebied ten oosten van de Slimme Watering alle tiendrechten kreeg.

Deze nieuwe parochie zal haar kerk te Overschie gehad hebben. Pas in de 13de eeuw ontstond dan een nieuwe parochie, waarbij mogelijk ook Vlaardingen opnieuw is verkleind met de Hargpolder en een aantal als Spaland aangeduide percelen in de

Holierhoekse polder. Dit kan verband houden met het verwerven van de ambachtsheerlijkheid van Kethel door de heer van Wasse-naer, die reeds voor de aanleg van de dam door de Schie deze bezat. Zolang geen nadere gegevens bekend zijn, mogen wij het oudste kerkje dateren in het midden van de 13de eeuw.

HEENVLIET

Op verzoek van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodem-onderzoek zijn op twee terreinen, welke binnen het uitbreidingsplan van deze gemeente liggen, opgravingen verricht in overleg met de heer dr. J. G. N. Renaud.

Blicksteyn. De voormalige hofstad Blicksteyn is leenroerig aan de hofstad van Heenvliet en is gelegen ten westen van het bij deze hofstad behorende domeingebied, aan de noordzijde van de Hofwatering. Deze watering is in de loop der jaren verbreed, zodat de hofstad waarschijnlijk hierbij enkele meters grond verloren heeft, wat ook het geval is aan de oostzijde, waar de sloot tussen deze en het domein van Heenvliet na 1698 vergraven is tot een poldervaart, zoals blijkt uit de kaart van de heerlijkheid uit dat jaar. Evenwijdig aan deze sloot bevond zich in het terrein een noordzuid lopend kreekje, dat ten zuiden van de Hofwatering zich voortgezet heeft. De hofstad is van het erbij behorende terrein afgescheiden door een smalle gracht tussen de tegenwoordige poldervaart en het kreekje, zodat een rechthoekig terrein ontstond aan vier zijden door water omgeven, groot ca. 25×20 m. Hierbinnen is door een smaller grachtje aan de noord- en westzijde een terrein van 17×13 m afgescheiden, waarop een stenen gebouw gestaan heeft, opgetrokken van baksteen van $31/32 \times 14/15 \times 8$ cm, dat zo volledig is verdwenen, dat geen puinsleuven van de fundering meer vallen vast te stellen. Aardewerk van deze bewoning afkomstig bevindt zich in het binnenste grachtje, waarbij ook enkele stenen, maar geen slooppuin.

De grachtvulling is afgedekt door een overspoeling van klei, welke voorkomt in de buitenste gracht; dat wil zeggen dat beide grachten gelijktijdig aanwezig waren.

De aardewerkscherven geven als datering het laatste kwart van de 13de en het eerste van de 14de eeuw. Hierna schijnt de hofstad

geruime tijd onbewoond te zijn geweest, maar dan verrijst er een nieuw stenen gebouw waarvan de uitbraaksleuven van drie muren nog vast te stellen waren. Hierbij blijkt dat de binnenste gracht niet meer gebruikt is en dat het nieuwe huis zelfs met de noordwesthoek over het talud van dit grachtje heen is gebouwd. Het nieuwe huis is minstens eenmaal herbouwd of grondig hersteld; de oudste baksteen meet $25 \times 12,5 \times 5,5$ cm, de jongere $21 \times 10 \times 5$ cm. Gezien deze afmetingen mag voor de eerste periode gedacht worden aan het derde kwart van de 14de eeuw, voor de herbouw aan het eerste van de 15de eeuw. De aardewerkscherven, die nu vooral in de buitenste gracht worden aangetroffen, geven een zelfde beginperiode en lopen door tot in de tweede helft van de 15de eeuw. Uit niets blijkt dat bij het huis een boerderijcomplex heeft gelegen; het stenen huis zal – ook in de oudste periode – waarschijnlijk bestaan hebben uit een kleine woontoren, met afmetingen zoals die van de 13de eeuwse kastelen Holy en Joffer Achtenwoning te Vlaardingen, zij het, dat ook aan het kleine stenen huis op een omgracht erfje te Capelle aan den IJssel herinnerd moet worden, dat aan de bouw van de grote woontoren in het einde van de 13de eeuw voorafging. Het oudste huis is kort na een grote overstroming gesloopt. Deze heeft waarschijnlijk vanuit de Bernisse plaats gevonden, waarbij een wiel ontstond, het haventje van Heenvliet, dat in latere jaren binnendijks is gedempt en nu het marktplein vormt. De dijk hier heet de Wioldijk, welke naam voor het eerst voorkomt op 28 januari 1389, wanneer heer Huge van Heenvliet wegens onlangs door brand geleden schade, vrijdom van tol verkrijgt voor de inwoners van zijn heerlijkheid, voor zover deze langs de Wioldijk wonen tussen de Ee en de woning van Kervinc Onvervaardensz., tot 50 roeden landinwaarts⁶⁾.

De polder Heenvliet telt ook aan de zuidwestzijde in de Konijnendijk en bij Comenwaard nog vier of vijf wielen; deze zijn echter van oudere datum, voordat de polder Rijswaard en Oud Hellevoet bedijkt zijn (dat wil zeggen voor 1287) en zijn ontstaan door overstromingen vanuit het Goereese Gat sedert 1214.

Binnen Heenvliet lagen een vijftal stenen huizen, aangeduid als Ravensteyn, Blicksteyn, Leeuwensteyn, Bleydesteyn en Wielensteyn. Het eerste is het huis te Heenvliet, de zetel van de heren van Heenvliet, het tweede, derde en vierde waren leenroerig aan de hofstad van Heenvliet, het laatste, gelegen tussen de markt en de kerk

was tot voor kort eigendom van de heer van Heenvliet en deed reeds in de eerste helft van de 16de eeuw dienst als rechthuis en thans nog als gemeentesecretarie. Blicksteyn en Bleydesteyn waren bewoond in de tweede helft van de 13de eeuw, toen de heer van Heenvliet tenminste een of twee jongere broers had. Toen ten gevolge van het kinderloos overlijden van deze broers slechts een tak het geslacht voortzette, werd Blicksteyn in de eerste helft van de 14de eeuw verlaten, maar toen er een halve eeuw later zes broers van Heenvliet waren, nl. Hugo, Gillis, Zweder, Dirk Jan, en Aelbrecht, van wie met uitzondering van Zweder vaststaat dat zij gehuwd waren, werd Blicksteyn herbouwd, Bleydesteyn vrijwel geheel vernieuwd en Wielensteyn gesticht. Het ligt voor de hand in deze huizen, met inbegrip van Leeuwensteyn, de zetels te zien van de jongere takken van de heren van Heenvliet ⁷⁾. Waarschijnlijk is een aantal van deze huizen in 1418 tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten vernield: Bleydesteyn schijnt verlaten te zijn, Blicksteyn is in deze periode hersteld.

Van Hugo en Jan staat vast dat zij respectievelijk op het huis te Heenvliet en Bleydesteyn zetelden, Aelbrecht is kinderloos overleden en Gillis bezat vronlanden onder Leeuwensteyn gelegen, zodat deze laatste dit complex bezeten kan hebben. Het is niet uitgesloten dat Dirk de eigenaar van Blicksteyn is geweest, diens kleindochter jonkvrouwe Wolff Jan Dircxzoonsdochter van Heenvliet deed op 20 januari 1436 afstand van haar rechten op de goederen van haar overleden man Henrick, heer in Abbenbroek voor $\frac{1}{8}$ deel; zij was toen inmiddels hertrouwd met Maertyen Symonsz ⁸⁾.

Bleydesteyn. De oudste bewoning van dit terrein vond plaats op een omgracht terrein van ca. 30×20 m, dat gelegen is op de zeer zandige rug van een geheel verlande kreek, die uit het noorden uit de vroegere Ee komt. Deze rug is later zowel aan de oost- als aan de westzijde geërodeerd door jongere kreekjes, die ten tijde van de bewoning reeds verland waren. In de gracht bevindt zich aardewerk materiaal daterende vanaf het midden van de 13de tot het midden van de 14de eeuw, benevens baksteen van $\dots \times 14/15 \times 7,5$ cm; de woonlaag is echter geheel verdwenen en ook de onderzijde van de fundering van het hierbij behorende gebouw heeft hoger dan het huidige maaiveld gelegen.

In het midden van de 14de eeuw werd, met uitzondering van een

deel van de noordzijde, de gracht gedempt en vervangen door een nieuwe, welke een terrein met een diameter van 47 m omringde en een breedte had van twintig m. Op verschillende punten van de gedempte gracht blijken steentassen gestaan te hebben over een breedte van gemiddeld 8 m vanuit de binnenkant van de nieuwe gracht (zie fig. 3).

Aan de noordzijde bevond zich een poorttoren, uitwendig $7,5 \times 9$ m, muurdikte 1,20 m, opgetrokken van baksteen van $25/26 \times 11/12,3 \times 6,5/7$ cm. Aan de voorzijde bevonden zich een afvoer van een gemak en een waterput, benevens een viertal steunberen, zodat de toren mogelijk aan deze zijde voorzien was van twee arkeltorentjes. Voor de poort waren de palen van de brug nog in de gracht aanwezig met aan de overzijde een in de gracht uitspringend gemetseld bruggehoofd. Aan de grachtzijde was de toren meerdere meters dieper gefundeerd dan aan de binnenzijde, waar de onderzijde van de fundering slechts ca. 20 cm onder het huidige maaiveld lag.

Ten westen van de toren bevond zich een muurblok van 1×3 m eveneens zeer ondiep gefundeerd. Het gehele binnenterrein bevatte verder geen sporen van funderingsgleuven; onder de bouwvoor was de grond niet geroerd. In de nieuwe gracht lagen grote muur-

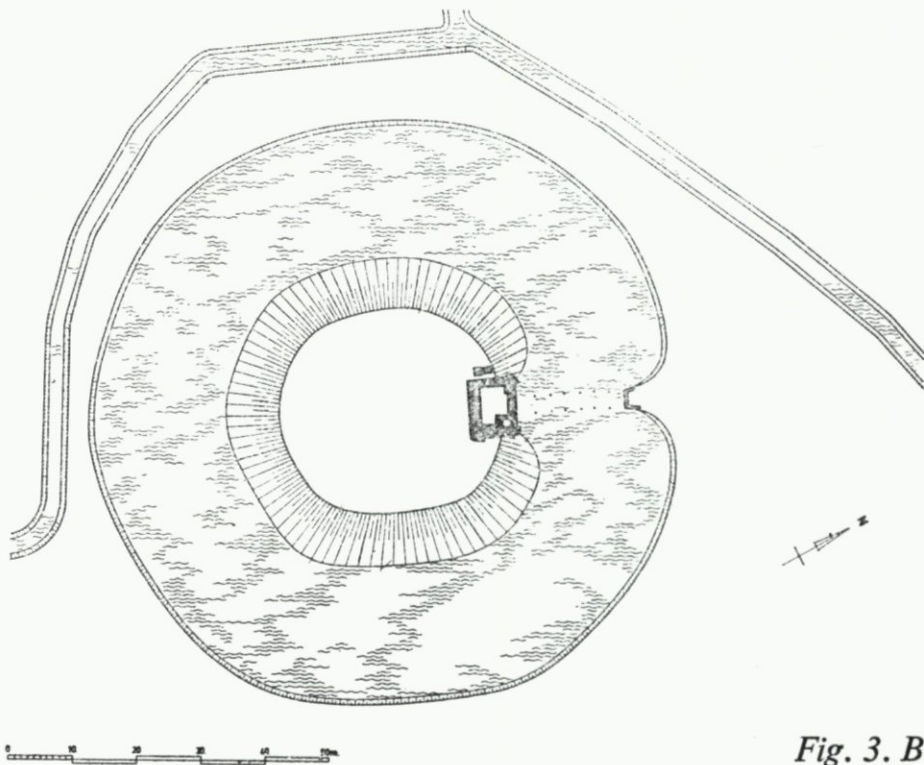

Fig. 3. Bleydesteyn.

brokken en slooppuin en aan de zuidoostzijde veel gebroken dakleien. Het eronder in de grachtmodder aanwezige aardewerk dateert uit de tweede helft van de 14de en het eerste kwart van de 15de eeuw. Buiten deze gracht loopt nog aan de westzijde een cingel dat wil zeggen een smalle strook grond, begrensd door een grachtje aan de buitenzijde.

Bleydesteyn is een kasteel geweest van het type *château à motte*, dat wil zeggen, dat het op een kunstmatige heuvel gelegen heeft. Dit verklaart het 'steriele' middenvlak.

In het nieuwe Maasgebied zijn slechts twee mottes gespaard gebleven, nl. die van de kastelen te Hillegersberg en te Oost-Voorne. Afgegraven zijn die van de Joffer Aechtenwoning en van Holy te Vlaardingen, van Rodenrijs te Overschie, van Dorp te Schipluiden en van Spreeuwensteyn te Ouddorp. Dit type kasteel komt voor sedert de 11de eeuw in het gebied langs de Franse Kanaalkust en langs de benedenloop van de Seine. In de tweede helft van deze eeuw, vooral na 1066, verscheen het als onderdeel van de koninklijke dwangburchten in Engeland en omstreeks 1100 kwam het ook voor bij de koninklijke kastelen in Denemarken. Als versterking voor kleinere edelen is het jonger; de grote motte van het grafelijk kasteel te Leiden dateert uit omstreeks 1160, maar in Normandië werden in de 13de eeuw nog kleine mottes aangelegd, bekroond door een enkele toren, een type vergelijkbaar met de hierboven genoemde Zuid-Hollandse. Ook in Denemarken werden nog tot 1300 nieuwe mottes opgericht.

Wat er overblijft als grondsporen van een motte die afgegraven is, laat zich het beste demonstreren aan de hand van de dwarsdoorsnede van de nog bestaande motte te Oost-Voorne, wanneer wij aannemen, dat deze tot op het niveau N-N zou zijn afgegraven, zodat zij zich slechts als een lichte welving in het terrein zou aftekenen (zie afb. 39). Het poortgebouw zou dan aanwezig zijn op gelijke wijze als dat van Bleydesteyn, nl. voor de helft als een fors stuk fundering, voor het overige als enige lagen metselwerk. Van het overige is geen spoor te bekennen, daar de onderzijde van de funderingen van de donjon, de ringmuur en de torens alle hoger dan het niveau N-N zijn gelegen.

Bleydesteyn is in zijn oudste, 13de eeuwse vorm, waarschijnlijk een toren op een motte, ca. 6 of 5 m hoog en met taluds van 8 à 7 m.

Voor de toren blijft dan een ruimte over van ongeveer 8×6 m. In het derde kwart van de 14de eeuw is het kasteel sterk vergroot, waarbij, om de oude toren te kunnen handhaven, de motte vergroot werd met het oppervlak van de oude ringgracht. Nadat deze gedempt was heeft men waarschijnlijk het poortgebouw opgetrokken en een ringmuur met weergang, welke gefundeerd was op pijlers met spaarbogen ertussen. Deze stonden juist op de teen van de 'kernmotte'. De steentassen voor deze pijlers lagen hierbuiten; na de voltooiing van deze constructie zijn de pijlers aangeaard zodat de plaats van de tassen nu ingenomen werd door het talud van de vergrote motte. Van de pijler juist ten westen van de poorttoren is de fundering teruggevonden.

Bij de sloop respectievelijk verwoesting van het kasteel, zijn grote brokken muur langs het talud 8 m ver tot in de gracht gerold, zodat de helling hiervan vrij steil en de hoogte tenminste circa 6 m moet zijn geweest. Een van deze brokken vertoont een stompe hoek in schoon werk, zodat de omwalling veelhoekig schijnt te zijn geweest; een ander brok was afkomstig van een sterk gebogen stuk muur, van een ronde toren?

Het complex doet sterk denken aan de burcht te Oost-Voorne, zij het op wat kleinere schaal en met dit verschil dat alle bouwdelen ongeveer een halve eeuw jonger zijn dan de overeenkomstige van dit laatste kasteel.

Bleydesteyn moet vooral door zijn hogere ligging een imposantere indruk hebben gemaakt dan het oude Huis te Heenvliet. Dit kan de reden zijn dat op 20 januari 1418 heer Johan van Heenvliet van zijn neef heer Zweder, die slechts dochters had en geen zoons, Bleydesteyn kocht. Veel plezier heeft hij er echter niet aan beleefd, daar het in de herfst van het zelfde jaar zo grondig verwoest werd, dat het niet meer is hersteld.

Algemeen. Zowel op het terrein van Blicksteyn als ten zuiden hiervan in het tracé van een oliepijpleiding zijn een aantal romeinse scherven gevonden.

GEERVLIET

Dank zij de speurzin van de heer G. H. Stam te Spijkenisse kwam vast te staan dat tijdens de aanleg van het Hartelkanaal een

bijzonder fraaie 'hak' is gevonden, vervaardigd uit rendiergewei met ingeboord gat.

Tijdens het weggraven van de klei binnen het noordelijk talud, welke klei gebruikt wordt voor de kade langs het kanaal, is het veenpakket dat hier aanwezig is tussen 2.50 m min N.A.P. en 4.50 m min N.A.P., onder het dijklichaam weggeperst en in het kanaal omhoog gekomen. De omhooggedrukte grond is weggegraven en achter de kade uitgespreid. In deze grond is het werktuig gevonden. Het lukte niet dit bijzonder fraaie en zeldzame gebruiksvoorwerp, dat zich in particulier bezit bevindt, aan te kopen voor een openbare verzameling; wel was de eigenaar bereid het enige dagen uit handen te geven, zodat het bij de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek is getekend en gefotografeerd.

SIMONSHAVEN

Op een terrein ten noordoosten van de kerk zijn enige scherven uit de late ijzertijd aangetroffen. Onmiddellijk ten westen van de polder Vriesland bleken na de aanleg van een oliepijpleiding een aantal scherven aan de oppervlakte te liggen, behorende tot de neolitische bewoning, welke vroeger in deze polder is aangetroffen.

BRIELLE

Tijdens werkzaamheden ten behoeve van scholenbouw op een terrein aan de noordwestzijde van de Langstraat is een laat middeleeuwse muur aangetroffen, afkomstig van het voormalige Sint Catharinaklooster.

ROCKANJE

In de polder Oud-Rockanje is een woonlaag aangetroffen, afgedekt door een ruim 1 m dik kleipakket, dat vooral in de onderste helft zandig is en schelpen (marien) bevat. De scherven dateren uit het einde van de 12de en het eerste kwart van de 13de eeuw, o.a. kogelpot (pafrath,) manchetvormige randprofielen en van drie teentjes voorziene lensvormige bodems van lichtgeel aardewerk uit Andenne, koekepanfragmenten van rood aardewerk met holle

steel, en bodems van kannen van rood aardewerk met aangeknepen tenen. In het pakket bevonden zich scherven met verfstreepversiering (pingsdorf), maar deze bleken alle van een zelfde pot afkomstig te zijn, zodat wij hier waarschijnlijk met een enkel exemplaar te doen hebben, dat door toeval nog in gebruik was, toen dit type reeds tot de verleden tijd behoorde. Het bodemprofiel is namens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek getekend door de heer A. Buisman.

Op 27 mei werd door de heer van Voorne bepaald dat aan een aantal personen uit Maerlant 'die Oude Rockaengen dijcken' gedurende 7 jaar vrij van heervaart en schot zullen zijn, voor zover het betreft 'den lande, dat sij bedijcken op Oude Rockaengen'.

Het betreft hier dus de bedijking van een stuk land dat Oud Rockanje heet, en niet zoals tot nu toe door onjuiste lezing van de tekst werd aangenomen, land dat tegen een bestaande polder van die naam aanlag nl. de polder Nieuw Rockanje.

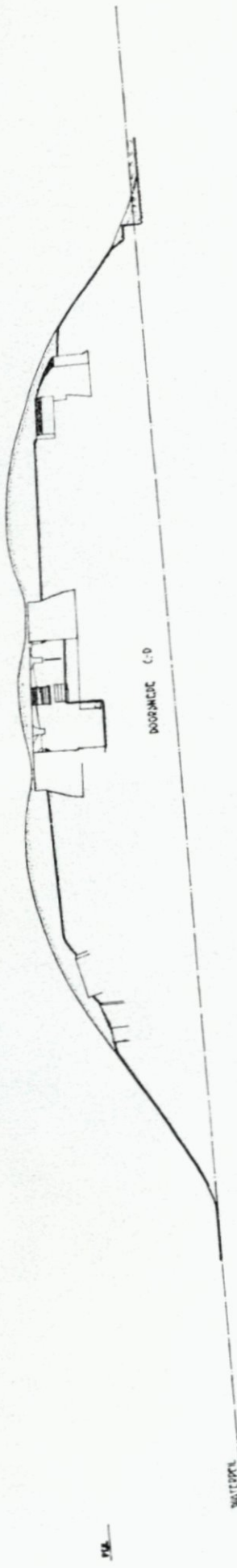
Het gebied werd op 29 juni 1220 als Rochange vermeld in een oorkonde, waaruit blijkt dat het samen met Hellevoet en Cothsouwe bloot stond aan overstromingen, die sedert 1214 via een gebied Middelland geheten, het land van Voorne teisterden. Het Middelland was de streek tussen West-Voorne (Goeree) en Oost-Voorne (het tegenwoordige eiland Voorne), gelegen ter plaatse van het Goereese Gat-Haringvliet, waar tot het einde van de 12de eeuw slechts een grote kreek in verbinding met de zee stond.

In 1220 stond de heer van Voorne het gehele gebied Middelland aan de abdij van ter Does af, die hiervoor de schade door aanleg van dijken zou trachten te herstellen, maar uit een akte van 11 juli 1231 blijkt dat de abdij hierin niet is geslaagd, zodat zij toestemming kreeg haar rechten hier te verkopen.

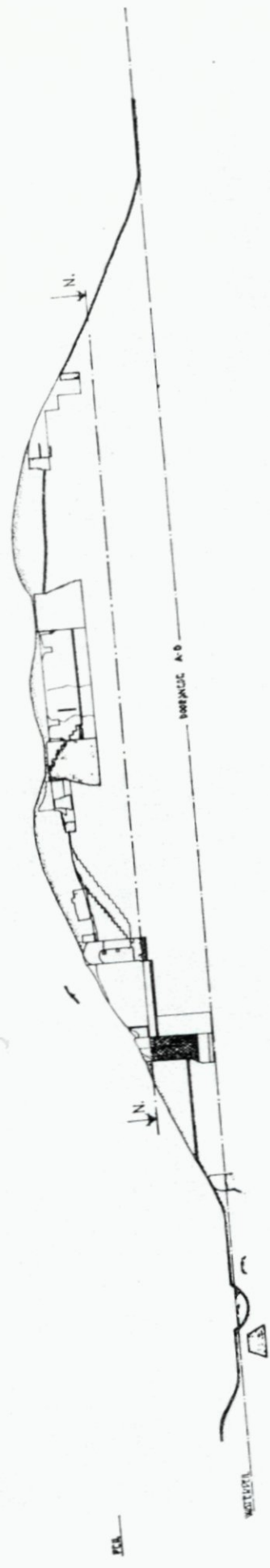
Gedurende een eeuw heeft Rockanje geïnuundeerd gelegen, wat bevestigd wordt door de meer dan 1 m dikke kleilaag die op de bewoning is afgezet, welke bewoning inderdaad omstreeks 1230 afbrak.

Dat dit gebied in de 12de eeuw bewoond is geweest blijkt o.a. uit een oudere vondst van 'pingsdorf' scherven iets noordelijker, tussen de Schapendijk en de Middelweg.

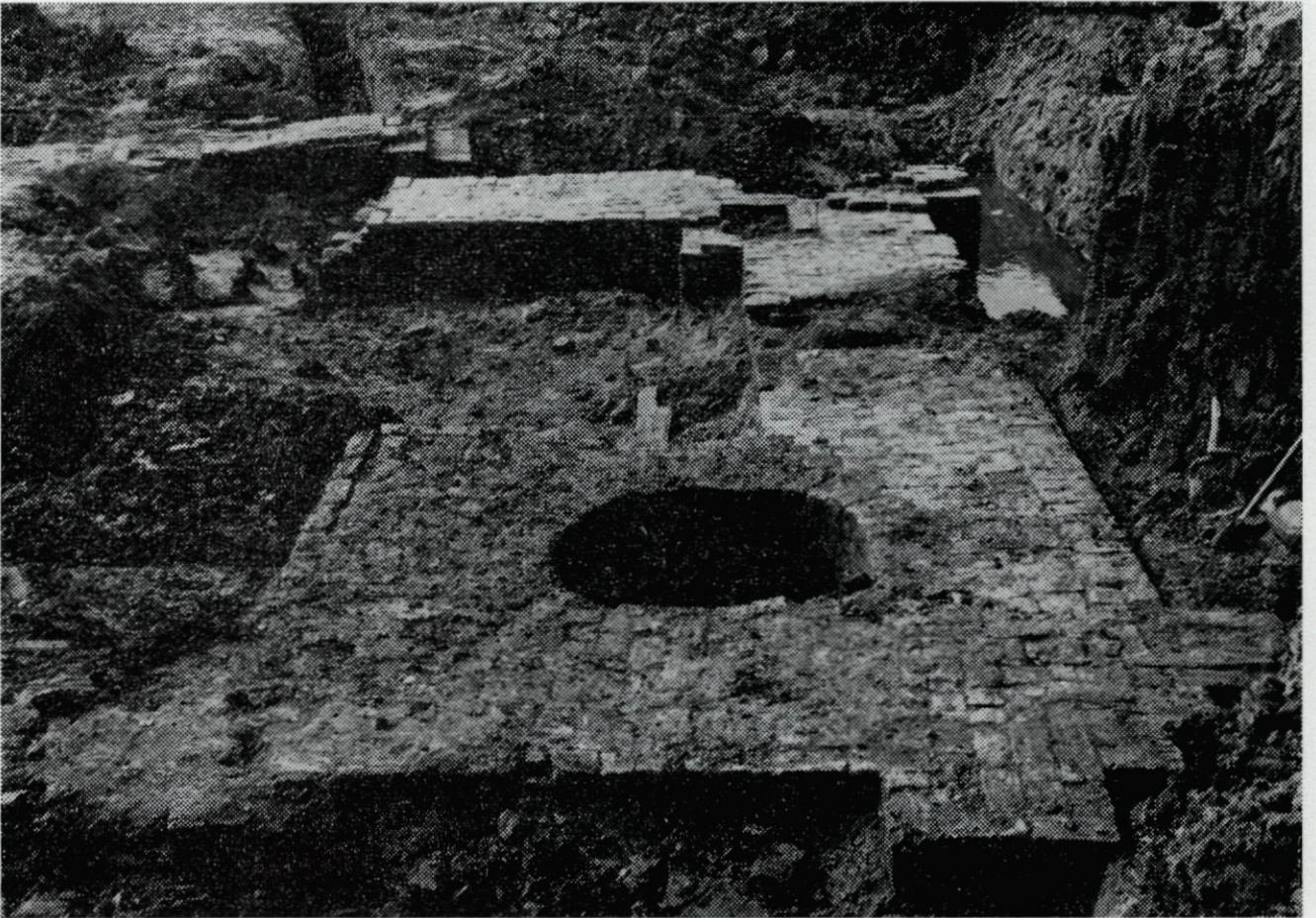
111.

112.

39. Doorsneden van de motte te Oostvoorne.

40. Schipluiden, Kenenburg. Hoektoren van het hoofdgebouw.

41. Heenvliet, Bleydesteyn, Poorttoren van terzijde gezien, op de voorgrond de waterput.

HOOGVLIET

Tijdens rioleringswerkzaamheden in de polder Oudeland zijn in een geheel verlande kreek de skeletresten van een walvis aangetroffen. Het betreft waarschijnlijk een dier dat, voor de bedijking van deze polder in de 13de eeuw, in een in de Maasmond uitkomende kreek is 'gestrand'.

HEERJANSDAM

In de Waal, 350 meter ten noorden van de Spoorbrug, werd tijdens zandzuigen een rij zware palen aangetroffen, evenwijdig aan de westelijke oever. De palen, welke zich meerdere meters diep in de zandbodem bevonden, waren behakt en vertoonden sporen van met bindwerk bevestigde dwarsbalken.

Enkele fragmenten zijn overgebracht naar de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.

NOTEN

- 1) C. Hoek, De voormalige hofstad Steenhuizen in Vlaardingerambacht. In: *Ons Voorgeslacht* 1965, blz. 35-43. Het op blz. 38 in de laatste twee alinea's gestelde dient te vervallen.
- 2) Leenkamer Wassenaer, register B, folio 79^v en 80.
- 3) Gasthuis Delft, inv. 71, folio 116^v.
- 4) Familiearchief Bicker, inv. 894.
- 5) Archief van de Nassause Domeinraad, inv. 6525, folio 271.
- 6) Leenkamer Holland, inv. no. 50, folio 287.
- 7) G. Ros-de Korte, *De geschiedenis van het geslacht van Heenvliet*. Rotterdam 1967.
- 8) Leenkamer Holland, inv. no. 114, folio 38^v.

HISTORISCH GENOOTSCHAP 'ROTTERODAMUM'

OVERZICHT VAN DE WERKZAAMHEDEN IN 1967

*Par le moyen de l'histoire, toute la sagesse
d'autrui est nôtre, les sages n'ont vécu que
pour nous.*

(J. L. G. de Balzac, 1594-1654)

INDIEN inderdaad, zoals boven aangehaald, door middel van de geschiedenis alle wijsheid van anderen de onze zou zijn en de wijzen alleen voor ons zouden hebben geleefd, zou de geschiedvorsers van het heden het gevaar kunnen lopen aan hoogmoed ten offer te vallen, daarbij zijn zo noodzakelijke bescheidenheid en zo gewenste objectiviteit verliezende. De verwachting is echter gerechtvaardigd dat de hedendaagse, in de geschiedenis belangstellende bewoner van de koopmanstad Rotterdam zijn spreekwoordelijke nuchterheid zal weten te bewaren, ook bij de bestudering van Rotterdam's rijke geschiedenis.

Zelfs bij het schrijven van een jaarverslag van een florerende organisatie dient men zich van het bovenstaande bewust te zijn, opdat niet de indruk worde gewekt, dat hetgeen in het verleden tot stand gebracht werd, ook maar een ogenblik van verminderde activiteit zou rechtvaardigen.

Ook in het onderstaand te bespreken verslagjaar is het bestuur van het Genootschap zich bij voortdurende van het bovenstaande bewust geweest en is gestreefd naar een zo uitgebreid en gevarieerd mogelijk programma, daarbij nog gestimuleerd door de wetenschap dat het jaar 1967 een lustrumjaar is geweest, waarin het twintigjarig bestaan van het Genootschap werd herdacht.

Dankbaarheid voor veler medewerking is hier dan ook op zijn plaats en dat ook het ledental wederom verder is toegenomen is voor het bestuur een schone beloning geweest. Zo moge dan hier allereerst worden vermeld dat op 31 december 1967 2896 leden en 92 donateurs stonden ingeschreven, waarmede de gestadige groei sinds de oprichting in 1947 kon worden voortgezet, terwijl wederom gebruik werd gemaakt van de mogelijkheid om lid voor het leven te worden.

De jaarvergadering werd gehouden op 27 februari in de Ge-

meentebibliotheek; aanwezig waren 16 leden, alsmede vertegenwoordigers van de pers.

Nadat de voorzitter de vergadering had geopend werden de notulen van de jaarvergadering van 28 februari 1966 en het jaarverslag 1966 door de secretaris voorgelezen en door de vergadering ongewijzigd goedgekeurd.

Hierna volgden de verslagen over 1966 van de penningmeester en van de kascommissie; medegedeeld werd dat de contributie diende te worden verhoogd, aangezien de kosten over de gehele linie zeer sterk waren gestegen. De contributie voor 1967 werd vastgesteld op f 10,— per jaar, voor donateurs ongewijzigd op f 25,— en voor leden voor het leven op f 150,—. Vervolgens werden de stukken door de vergadering goedgekeurd.

De voorzitter dankte de leden van de kascommissie voor de door hen verrichte arbeid, waarna décharge werd verleend. Tot leden van de kascommissie voor 1967 werden benoemd de heren prof. ir. E. S. Pacejka, J. A. van Reyn en H. J. W. Verhey, met als plaatsvervangende leden de heren ir. M. K. J. J. ter Kuile jr. en J. Perdijk.

Op grond van artikel 9 lid 3 der statuten was het de beurt van drs. R. A. D. Renting om af te treden; hij werd door de aanwezigen bij acclamatie herbenoemd.

In verband met het tussentijds aftreden van de heren J. Nieuwenhuis, vice-voorzitter, en mr. J. A. Lantsheer, penningmeester, werden op voorstel van de voorzitter in hun plaats benoemd de heren A. A. Arkenbout en mr. B. M. Th. ten Kate. Het bestuur is thans als volgt samengesteld: mr. W. F. Lichtenauer, voorzitter; mr. J. Dutilh, secretaris; mr. B. M. Th. ten Kate, penningmeester; drs. R. A. D. Renting, vice-voorzitter; A. A. Arkenbout, mej. W. A. H. Crol, drs. E. van Gulik, C. J. du Ry van Beest Holle en prof. dr. J. H. van Stuijvenberg.

Bij de rondvraag werd o.m. gesproken over het standbeeld van Hugo de Groot.

De voorzitter deed enkele mededelingen over het vierde lustrum van 'Rotterdamum', dat gevierd zou worden met een schouwburgavond, waar de leden gratis toegang zouden hebben, terwijl voor een introduc e een kleine vergoeding zou worden gevraagd.

Tenslotte vestigde hij de aandacht nogmaals op de uitgaven in de grote en kleine reeks.

De serie bijeenkomsten werd op 26 januari in de aula van het Museum Boymans-Van Beuningen geopend met een voordracht door ir. J. A. C. Tillema, hoofddirecteur van de dienst van Gemeentewerken, over Gerrit Jan de Jongh, die (van 1879 tot 1910 directeur van Gemeentewerken) zeer veel voor de stad heeft gedaan. Bovendien had mevrouw E. van den Bosch-De Jongh, een dochter van G. J. de Jongh, zich bereid verklaard op verschillende vragen te antwoorden waarbij persoonlijke herinneringen werden verhaald.

Op 21 februari daaropvolgend hield dr. ir. C. Koeman, lector in de kartografie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, in het Maritiem Museum 'Prins Hendrik' een lezing over de Kartografische Stukken uit de Engelbrecht Collectie, waarbij dia's werden vertoond met betrekking tot de maritieme kartografie en de zeevaartkunde en de topografische afbeeldingen van de buiten-Europese gebieden.

Op 2 maart hield de heer C. Hoek in de Kweekschool Thomas Morus voor het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap een lezing over de 'Ontginning en bedijking in het Nieuwe Maasgebied', waarbij de leden van ons Genootschap mede uitgenodigd waren.

Mr. dr. C. A. van Swigchem, hoofd van de afdeling Beschrijving bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg hield op 17 maart in het Museum Boymans-Van Beuningen een voordracht met dia's over de nieuwe monumentenlijsten, in het bijzonder voor Rotterdam en omgeving.

Het bestuur der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen stelde de leden/belangstellenden van ons Genootschap in de gelegenheid de akademiedagen 1967, die werden gehouden op 3 en 4 april, bij te wonen.

Een voordracht van de heer H. Janse, architect bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg over de stadsbrand van 1563 en herbouw der stad moest in verband met ziekte van de spreker naar een later tijdstip verschoven worden.

In de maand mei werd herdacht dat het Genootschap 20 jaar geleden werd opgericht. Naast een uitnodiging voor een feestelijke bijeenkomst op dinsdag 16 mei in de Rotterdamse Schouwburg ontvingen de leden een rondschrijven van het bestuur, waarin in het kort de groei van het ledenaantal werd geschetst en tevens

werd opgewekt het Genootschap zoveel mogelijk te steunen o.m. door het aanbrengen van nieuwe leden, het steunen van het Fonds voor Historische Uitgaven en het kopen van de in de Rotterdamumreeksen verschenen boeken.

De feestavond van 16 mei droeg in de eerste plaats een historisch karakter met de bedoeling de Rotterdammer van 1967 te laten zien hoe men in het Rotterdam van omstreeks 1890 een avond uitging.

Na een inleiding door de heer W. A. Wagener onder de titel 'Toneel toentertijd', geïllustreerd met het optreden van enkele jonge leden, werd door het gezelschap 'De Maasstadspelers' een eenacter van de destijds beroemde acteur en toneelschrijver Rosier Faassen, getiteld 'Koopman in oudheden', ten tonele gebracht. Naar de gewoonte van die tijd droeg het stuk door gezongen coupletten min of meer het karakter van een musical. Na de pauze voerden leerlingen van de afdeling Dansacademie van het Rotterdams Conservatorium dansen uit onder leiding van mevrouw Nel Roos. De dansen werden toegelicht door de heer Michael Holmes. Er bestond voor deze lustrumviering grote belangstelling en de aanwezigen betoonden zich zeer erkentelijk voor het gebodene.

Op 17 juni vond de jaarlijkse excursie plaats, die naar Breda voerde, waar, na een officiële ontvangst in 'De Beyerd', onder de deskundige leiding van de voorzitter van de Oudheidkundige Kring 'De Oranjeboom', de heer drs. Y. P. W. van der Werff, en de overige bestuursleden van deze zustervereniging onder meer de Grote Kerk en het Kasteel van Breda werden bezichtigd.

Op 27 oktober hield in het Museum Boymans-Van Beuningen drs. J. Mennema, verbonden aan het Rijksherbarium te Leiden, een voordracht met dia's over het Landschap van de Oude Maas.

Op 20 november werd in de Waalse Kerk een voordracht gehouden door dr. F. R. J. Knetsch over Pierre Jurieu te Rotterdam. Grote medewerking werd ondervonden van de zijde van het Kerkbestuur van de Waalse Gemeente. De leden van de Alliance Française werden in de gelegenheid gesteld deze voordracht bij te wonen.

Mevrouw mr. Chr. A. de Ruyter-De Zeeuw, lid van de Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, hield tenslotte op 19 december een voordracht in het Museum Boymans-Van Beuningen over Hendrik Spiekman, de ziel van de Rotterdamse arbeidersbeweging van 1897-1917. Hierin werd aangegeven hoe het mogelijk was dat

deze Groningse typograaf zo'n belangrijke plaats in de Rotterdamse samenleving kon innemen.

Zoals gewoonlijk bestond voor de lezingen de mogelijkheid tot vrije introductie, waarvan in grote mate gebruik werd gemaakt. De belangstelling voor de verschillende bijeenkomsten mag zeker als groot worden aangemerkt.

De aandacht der leden werd gevestigd op enige exposities in het Gemeentearchief en in het Cultureel Centrum 'De Beyerd' te Breda (herdenking vrede van Breda 1667).

Het schenkt voldoening te kunnen vermelden dat de kleine reeks van het Genootschap kon worden uitgebreid met het vijftwintigste deeltje verschenen ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Volks Universiteit te Rotterdam van de hand van de heer Leo Ott onder de titel 'Naar wijder horizon - vijftig jaar Volksuniversiteit Rotterdam'.

Verdere boeken voor de beide reeksen zijn in voorbereiding.

In de gebruikelijke boekencirculaire werden de thans nog verkrijgbare boeken van de grote en kleine reeks vermeld.

Tevens ontvingen de leden bericht van het verschijnen van een reproductie op ware grootte van de kaart van Rotterdam van De Vou en Romeyn de Hooge anno 1694. Door de uitgever werd aan de leden van het Genootschap een speciale korting verleend.

De nog steeds bestaande belangstelling voor de reproductie van de Maaskaart van Jacob Quack maakte een herdruk noodzakelijk. Helaas was het slechts mogelijk deze tegen de verhoogde prijs van f 10,— ter beschikking te stellen. De belangstelling echter duurt onverminderd voort.

Het Rotterdams Jaarboekje bevatte wederom een grote hoeveelheid eigentijdse en historische gegevens over onze stad.

In dit lustrumjaar ontving het Fonds Historische Uitgaven vele bijdragen waarvoor het bestuur zeer dankbaar is. Het Fonds vormt een onmisbare steun bij het voorbereiden van nieuwe uitgaven in de beide reeksen en worde dan ook nogmaals gaarne in aller bijzondere aandacht aanbevolen.

Financiële problemen hebben tot dusverre ook de verwezenlijking van plannen van onze Jeugdcommissie in de weg gestaan en gehoopt kan slechts worden dat in de komende jaren middelen zullen kunnen worden gevonden om uitbreiding aan dit zo noodzakelijk en nuttig werk te geven.

De bemoeienissen van het Genootschap op het gebied van het bewaren van oude monumenten omvatten o.m. het oude Koets-huis in Capelle aan den IJssel, waaromtrent een brief tot Burge-meester en Wethouders van deze gemeente werd gericht, alsmede de molen De Hoop te Overschie, tot behoud waarvan zich een plaatselijk comité vormde waaraan door het Genootschap adhaesie werd betuigd.

Voorts worde vermeld dat door het gemeentebestuur van Rot-terdam een speciale commissie werd gevormd, die zich zal bezig-houden met de restauratieplannen van oud Delfshaven. In deze commissie, welke staat onder voorzitterschap van wethouder J. Worst, hebben de bestuursleden C. J. du Ry van Beest Holle en mr. J. Dutilh zitting.

Evenals voorgaande jaren ontving het bestuur wederom vele uitnodigingen tot bijwonen van bijeenkomsten en manifestaties.

Ons bestuurslid de heer A. A. Arkenbout vertegenwoordigde het Genootschap op een bespreking ter afsluiting van de cursus plaatselijke en streekhistorie van Noord- en Zuid-Holland, te Haarlem gehouden, waarvan in het vorig jaarverslag reeds melding werd gemaakt.

Een lustrumjaar van het Genootschap is ten einde. Terugziende op twintig jaren mag van een voorspoedig bestaan worden gespro-ken, waarin vooral de steeds groeiende belangstelling voor het stre-ven van het Genootschap in het bijzonder opmerkenswaard is. Niet alleen het nog steeds toenemende aantal leden is hiervan een bewijs, doch ook de belangstelling en medewerking die van de zijde van de overheid bij voortduring wordt ondervonden. Indien de komende vijf jaren op even gunstige wijze mogen verlopen, zal het vijfentwintigjarig bestaan in 1972 op vreugdevolle manier kun-nen worden gevierd.

Hieraan bij voortduring te arbeiden is voor het bestuur een aangename taak, waarbij het vertrouwt op aller medewerking te mogen rekenen.

MR. J. DUTILH, secretaris